

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Συμπόσιον

ή Περί του Έρωτος

Πλάτων

Μετάφραση
Ν. Κουντουριώτη

ΠΛΑΤΩΝ

Συμπόσιον

Ἡ Περί του Ἔρωτος

Πλάτων, Συμπόσιον ἢ Περί του Ἔρωτος

Μετάφραση: Ν. Κουντουριώτης

Ιανουάριος 2014

Εξώφυλλο, επιμέλεια έκδοσης: [Γιώργος Β. Σκάθαρος](#)

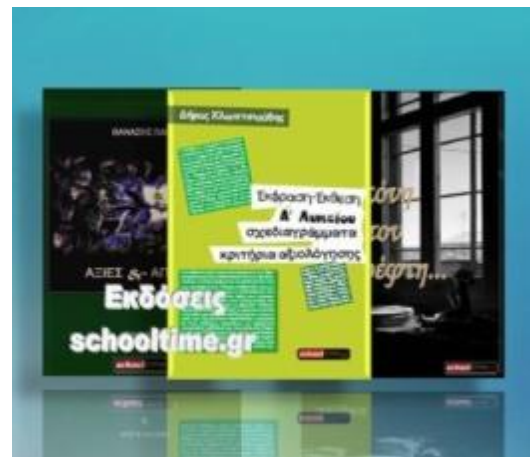
Εκδόσεις schooltime.gr

Εκπαίδευση & Πολιτισμός

Τηλ.: 6977554086

e-mail: info@schooltime.gr

website: www.schooltime.gr

Το παρόν έργο διατίθεται στο κοινό δωρεάν και διανέμεται ελεύθερα στο διαδίκτυο σε μορφή ψηφιακού βιβλίου.

The Project Gutenberg EBook of Symposium, by Plato

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Symposium
(or about love)

Author: Plato

Translator: Nikos Kountouriotis

Posting Date: March 19, 2012 [EBook #35789]

First Posted: April 7, 2011

Language: Greek

Character set encoding: UTF-8

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK SYMPOSIUM ***

Produced by Sophia Canoni

Σε συμπόσιο, όπου γιορτάζεται η νίκη του πλουσίου δραματικού ποιητού Αγάθωνος, οι συνδαιτυμόνες αποφασίζουν να εγκωμιάσουν, κάθε ένας χωριστά τον έρωτα. Τελευταίος μιλεί ο Σωκράτης για να ορίση ότι ο έρωτας, όπως τον εννοούν όλοι, είναι η επιθυμία του ανθρώπου για την ομορφιά. Στην διήγησή του περιλαμβάνει τον μύθο της γένεσης του Έρωτα, γεμάτον βαθύ και υψηλόν μυστικισμό, και παρουσιάζει ιδεολογικά τον ερωτικό πόθο σαν φιλοσοφική έφεση, ως τάση προς ευδαιμονία και, μαζί, αθανασία. Ο ξαφνικός ερχομός του Αλκιβιάδη, μεθυσμένου, που πειράζει φιλικά τον Σωκράτη, επιβεβαιώνει παραστατικά τη σωκρατική ιδεολογία.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Π Λ Α Τ Ω Ν Ο Σ

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ
(ἢ περὶ Ἔρωτος)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΝΙΚ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΦΕΞΗ
1912

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I

Ανάλυσις του διαλόγου

Εἰς συμπόσιον δοθέν ὑπὸ τοῦ Ἀγάθωνος τὴν ἐπομένην τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησε μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ τραγωδίαν, συνδαιτυμόνες μετὰ τῶν ἄλλων εἶνε ὁ Σωκράτης, ὁ Φαῖδρος, ὁ Ερυξίμαχος, ὁ Πausανίας καὶ ὁ Ἀριστοφάνης. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὴν προτεραίαν οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτῶν ἦσαν μαζὶ εορτάζοντες τὴν νίκην, ὡς ἐκ τούτου δὲ διετέλουν ἀκόμη ὑπὸ τοὺς ατμούς τοῦ οἴνου ὁ ὁποῖος εἶχε ρεῦσει ἀφθονος, ἀποφασίζεται, κατὰ πρότασιν τοῦ ἰατροῦ Ερυξιμάχου, νὰ διεξαχθῆ ἡ συναναστροφή χωρὶς μέθην, ν' ἀποπεμφθῆ ἡ αὐλητρὶς καὶ νὰ ληφθῆ ὡς θέμα ομιλίας ὁ Ἔρως, τοῦ ὁποῖου καθένας μετὰ τὴν σειράν θὰ ἐπλεκε τὸ ἐγκώμιον. Ὁ Σωκράτης δὲν ἔχει καμμίαν ἀντίρρησην εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν, τόσο μάλλον καθ' ὅσον αὐτὸς τίποτε ἄλλο δὲν γνωρίζει εἰμὴ τὰ ἐρωτικά.

Καὶ ἔτσι ὁ Πλάτων εἰσέρχεται εἰς τὸ θέμα τοῦ.

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τεχνοτροπίαν ὄχι ἀσυνήθη εἰς τὸν Πλάτωνα, τὰ πρόσωπα ταῦτα δὲν εἰσάγονται ἀπ' εὐθείας διαλεγόμενα, ἀλλὰ τὰ περὶ τοῦ Συμποσίου καὶ τῶν κατ' αὐτὸ λεχθέντων διηγείται, μετὰ πάροδον χρόνου μακροῦ, πρὸς φίλους τοῦ ὁ Ἀθηναῖος Ἀπολλόδωρος, ὁ ὁποῖος πάλιν δὲν παρευρέθη ὁ ἴδιος εἰς τὸ Συμπόσιον, ἀλλὰ τὰ ἤκουσε μεν πρὸ καιροῦ παρὰ τινος Ἀριστοδήμου παρευρεθέντος, τὰ ἐνθυμεῖται ὁμως καλὰ, διότι προσφάτως εἶχε λάβει ἀφορμὴν νὰ τὰ διηγηθῆ εἰς κάποιον ἄλλον φίλον τοῦ. Εἰς τρόπον ὥστε τὰ κυρίως πρόσωπα τοῦ διαλόγου εἶνε δύο, ὁ Ἀπολλόδωρος οὗτος καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς φίλους εἰς τοὺς ὁποῖους τὰ διηγείται, μὴ ὀνομαζόμενος.

Κατὰ τὴν ἀφήγησιν λοιπὸν αὐτὴν, πρῶτος ομιλεῖ περὶ τοῦ Ἔρωτος ὁ Φαῖδρος, ἔπειτα ὁ Πausανίας, ὁ Ερυξίμαχος, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Ἀγάθων. Τελευταῖος εἰς τὴν σειράν ἐρχεται ὁ Σωκράτης.

Καθένας ἀπὸ τοὺς πρῶτους παρουσιάζει κάποιαν μονομερῆ φιλοσοφικὴν ἀντιλήψιν. Βεβαίως δι' ὅλας αὐτὰς τὰς πνευματικὰς ὑπεροχὰς ὁ Ἔρως δὲν εἶνε ἀπλῶς τὸ κτηνώδες αἰσθημα τοῦ κοινοῦ ὄχλου. Εἶνε κάτι περισσότερον τούτου. Ἀλλὰ τι; Ὅλοι φαίνονται προσπαθοῦντες νὰ ὑψωθῶν ἕως εἰς ἓνα σημεῖον ὑψηλοτέρας ἀντιλήψεως. Ἡ πλουσία ἑλληνικὴ μυθολογία τοὺς βοηθεῖ εἰς τούτο μετὰ περισσὴν πολυτέλειαν. Τίποτε ἐν τούτοις τὸ ἀρτίον, τὸ συστηματικόν, τὸ συνθετικόν δὲν βλέπει κανεὶς. Εἰς τοὺς λόγους τῶν ὁ Ἔρως φαίνεται

ωσάν να έχασε μέρος από τα πτερά του και είνε ανίκανος να πετάξη εις πολύ μεγάλα ύψη μαζί των. Χελώνη βεβαίως δεν είνε. Αλλ' ούτε αετός.

Ο Πλάτων, ο οποίος είνε ο ανυπέρβλητος αριστοτέχνης εις την διαγραφὴν των χαρακτήρων, ἔχει διὰ τον καθένα ιδιαίτερον τρόπον σκέψεως, αντιλήψεως, διατυπώσεως, σύμφωνον προς τον χαρακτήρα και την ειδικότητα του ομιλούντος.

Διὰ τον νεαρόν Φαίδρον ο Έρως είνε ο πρεσβύτατος των θεών, διότι γονεῖς αὐτοῦ δεν αναφέρονται ἀπὸ κανένα οὔτε ποιητὴν οὔτε πεζόν, πρόξενος δε μεγίστων αγαθῶν εις τους ανθρώπους, ως εμπνέων αισθήματα ευγενή, την αισχύνην διὰ τα αισχρά, την φιλοτιμίαν προς τα καλά, την αυταπάρνησιν και την αυτοθυσίαν υπέρ του αγαπωμένου. Υπὸ το κράνος αὐτοῦ ἡ Ἄλκηστις προσφέρεται ν' αποθάνη υπέρ του ἀνδρός της, ο Αχιλλεύς διὰ να εκδικήσῃ τον θάνατον του Πατρόκλου. Εἰς τρόπον ὡστε ιδεώδης τύπος μιας πολιτείας ἢ ἐνὸς στρατοπέδου θα ἦτο ν' αποτελεῖται ἀπὸ εραστάς και αγαπωμένους.

Με τον Πausανίαν, ο οποίος ομιλεῖ κατόπιν, γίνεται ἓνα βῆμα προς τα εμπρός. Ο Έρως είνε διπλούς, διότι και Αφροδίται δύο υπάρχουν · ἡ Ουρανία και ἡ Πάνδημος. Αφού λοιπόν ο Έρως εἶναι ἀκόλουθος της Αφροδίτης, πρέπει και εις αὐτόν κατ' ἀνάγκην να διακρίνωμεν τον Πάνδημον ἀπὸ τον Ουράνιον. Ο πρώτος είνε ο Έρως των φαύλων ἀνθρώπων ο ἀποβλέπων εις τα σώματα μάλλον των αγαπωμένων, γυναικῶν ἢ νέων, ἐνῶ ο δεύτερος ἀποβλέπει εις το ἠθικόν και ἐπομένως ἀντικείμενον ἔχει το ἄρρεν, το φύσει ρωμαλεώτερον και μάλλον νουν ἔχον.

Ο ἰατρός Ερυξίμαχος ἀνοίγει ορίζοντας ευρύτερους. Αποδεχόμενος την διάκρισιν του Πausανίου, εὐρίσκει τον Έρωτα ὄχι μόνον εις τους ἀνθρώπους και τα ζῶα και τα φυτά, ἀλλά και εις πολλά ἄλλα πράγματα υπάρχοντα ως ἀρμονίαν των ἐναντίων. Ἐν πρώτοις εις την τέχνην του, εις την ἰατρικὴν δηλαδή · διότι ἡ ἰατρικὴ, κατὰ τον ὀρισμόν τον ὁποῖον δίδει, είνε ἐπιστήμη των του σώματος ἐρωτικῶν ὁρμῶν προς πλησμονὴν και κένωσιν, και ο καλύτερος ἰατρός εἶναι ο δυνάμενος να διαγνώσῃ εις αὐτὰς τον καλόν και τον αισχρόν έρωτα και ἔχων την ἐπιτηδειότητα να καταστήσῃ φίλα και αγαπώμενα ἀμοιβαίως τα ἐχθρικώτατα μέσα εις το σῶμα διακείμενα, δηλαδή το ψυχρόν και το θερμόν, το ξηρόν και το υγρόν και ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Ἐπειτα εις την μουσικὴν, ἡ ὁποία είνε ἐπιστήμη των ἐρωτικῶν σχέσεων των ἀναφερομένων εις την ἀρμονίαν και τον ρυθμόν διότι ἀρμονία είνε ἡ συνδιαλλαγὴ του βαρέος και του ὀξέος τόνου, ὅπως ρυθμός είνε ἡ συμφωνία του ταχέος και βραδέος. Εἰς την σύστασιν των ὤρων του έτους ἐπίσης, εις τας ὁποίας ο κόσμος έρως συνίσταται εις σῶφρονα συγκερασμόν των στοιχείων που ἀνέφερον ἤδη, του θερμοῦ και ψυχροῦ, του υγροῦ και ξηροῦ. Ἡ μαντικὴ ἀκόμη και αἱ θυσίαι, τα μέσα αὐτὰ διὰ των ὁποίων ο ἄνθρωπος έρχεται εις ἐπικοινωνίαν με το θεῖον, δεν ἔχουν ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ την διατήρησιν

και θεραπείαν του κοσμίου ἔρωτος. Ο Ἔρως λοιπόν υπάρχει παντού, κόσμιος και ευεργετικός εις ανθρώπους και ζῶα και φυτά όταν υπάρχει αρμονική συνδιαλλαγή των στοιχείων, αισχρὸς και ολέθριος όταν επικρατῆ εις αυτά ἡ ἀκολασία. Τοιουτοτρόπως διὰ του Ερυξιμάχου ο Ἔρως, ἀπὸ του ψυχολογικοῦ ἐπιπέδου εις το οποίον εφαινετο τείνων να περιορισθῆ μέχρις αὐτοῦ, ευρύνεται τώρα πολὺ, τείνει, μέσα εις κάποιον ἡμίφως μυστικοπαθείας τρόπον τινά, ὅπου ο ακροατῆς παύει να βλέπη καθαρὰ τα πράγματα και, μόλις διακρίνει σκιάς παρασυρομένας εις ἓνα ἀκατανόητον χορὸν ἐρωτικῆς μέθης, να περιλάβῃ ολόκληρον τον φυσικὸν και τον ἠθικὸν κόσμον.

Με τον Ἀριστοφάνη γίνεται φως ἰλαρόν. Αἱ σκιαὶ διαλύονται τώρα· και διαλύονται με τον τρόπον ακριβῶς που οἱ ἐξορκισταὶ του μεσαιῶνος μεταχειρίζονται διὰ ν' ἀποδιώξουν τα φαντάσματα με ολίγον ἀλάτι δηλαδή, με το περίφημον αττικὸν ἀλας το οποίον τόσον ἀφειδῶς ἐσκόρπισεν εις τα ἔργα του ο μέγας της ἀρχαιότητος κωμικός. Ο Ἀριστοφάνης, πριν εἰσέλθῃ εις το θέμα του, σχετίζει την θεωρίαν του Ερυξιμάχου μ' ἓνα πτάρνισμά του, διὰ του οποίου, κατὰ συμβουλήν του τελευταίου τούτου, θεραπεύει τον λόξυγκα ἀπὸ τον οποίον εἶχε καταληφθῆ, και ἐκφράζει την ἀπορίαν του πῶς οἱ ψόφοι και οἱ γαργαλισμοὶ ἐνὸς πτάρνισματος συνετέλεσαν ὥστε ν' ἀποκατασταθῆ ὁ κόσμιος ἔρως μέσα εις τον οργανισμόν του. Και κατόπιν διηγείται ἓνα χαριέστατον μῦθον. Εἰς τον παλαιὸν καιρὸν οἱ ἄνθρωποι δεν ἦσαν ὅπως οἱ σημερινοί. Ἐν πρώτοις τα γένη δεν ἦσαν δύο, ἀλλὰ τρία, διότι υπῆρχε κ' ἓνα τρίτον γένος ἐξ ἀνδρὸς και γυναικὸς συγκείμενον και διὰ τούτο ἀνδρόγυνον καλούμενον. Ἐπειτα δε και ὅλοι γενικῶς οἱ ἄνθρωποι ἦσαν διπλοί, δύο ἄνδρες μαζί, δύο γυναῖκες μαζί, ἓνας ἄνδρας με μίαν γυναῖκα, ἠνωμένοι εις ἓνα σῶμα με μίαν κεφαλὴν, πρόσωπα δυο ἀντιθέτως βλέποντα, χεῖρας τέσσαρας και πόδας ἰσαριθμούς. Και ἦσαν φοβεροὶ εις ῥώμην οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, και διὰ τούτο ἐτόλμησαν να τα βάλουν και με τους θεοὺς ἀκόμη. Τότε ο Ζεὺς ὀργισθεὶς διὰ την αὐθάδειάν των, ἀλλὰ και μη θέλων να ἐξαφανίση τελείως το ἀνθρώπινον γένος, ἀπεφάσισε, διὰ να τους καταστήσῃ ἀσθενεστέρους, να τους διαχωρίσῃ εις δύο. Τοιουτοτρόπως κάθε ἄνθρωπος τώρα εἶνε μια τσέτουλα ἀνθρώπου κομμένου εις δύο· και ἐπειδὴ τείνει να ἐπανέλθῃ εις την ἀρχικὴν του φύσιν την διπλήν, ἐγεννήθη ὁ Ἔρως. Ο Ἔρως λοιπόν δεν εἶνε τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἀναζήτησις του ἡμίσεως. Ἐάν δε ἡ ἀρχαία ἐκείνη φύσις του ἀνθρώπου εἶνε ἡ ἀρίστη, ἐκεῖνο που μας πλησιάζει περισσότερο προς αὐτὴν εἶνε ἐπίσης το ἀριστον.

Δεν μένει πλέον, ἐξαιρουμένου του Σωκράτους, παρά ὁ Ἀγάθων, τραγικός ποιητῆς τρυφερός και κομποσεπῆς, ἀλλ' ἀερολόγος ὀπωδῆποτε, του οποίου δεν διεσώθη μεν κανέν ἔργον μέχρις ἡμῶν, πλην του τίτλου ἐνὸς πρωτοτύπου, φαίνεται, εις το εἶδος του δράματος

επιγραφομένου *Άνθος*, αλλ' εάν κρίνωμεν εκ της εικόνας πού μας δίδει, περί αυτού ο Πλάτων, η ζημία δεν είνε πολύ μεγάλη. Φαίνεται μάλιστα ότι και κατά το σώμα ήτο τρυφερός την όψιν και θηλυπρεπής, αν κρίνωμεν από τας *Θεσμοφοριαζούσας* του Αριστοφάνους, εις τας οποίας παριστάνεται ο Ευριπίδης προτείνων εις αυτόν να ενδυθή γυναικεία φορέματα, με τα οποία να διαλάβη τας βουλευομένας θάνατον κατ' αυτού γυναίκας και χρησιμεύση πλησίον αυτών ως συνήγορός του. Ο Αγάθων λοιπόν ευρίσκει ένα κενόν εις τους λόγους των άλλων. Όλοι περιωρίσθησαν να καλοτυχίζουν τους ανθρώπους διά τα αγαθά των οποίων αίτιος είνε ο Έρωσ· τι πράγμα δε είνε εκείνος ο οποίος εδώρησε τα αγαθά αυτά, δεν είπε κανείς. Την έλλειψιν αυτήν θα την αναπληρώση αυτός. Λοιπόν ο Έρωσ είνε ο ευδαιμονέστατος των θεών, διότι είνε ο ωραιότατος. Και είνε ωραιότατος, διότι πρώτον είνε νεώτατος και πάντοτε νέος, αντιθέτως προς όσα είπεν ο Φαίδρος, όστις τον θέλει τον πρεσβύτατον των θεών· απόδειξις δε της νεότητός του είνε ότι αποφεύγει το γήρας· έπειτα είνε απαλώτατος και λεπτότατος, διότι την οικησιν αυτού εγκαθιστά μέσα εις τα ήθη και τας ψυχάς θεών και ανθρώπων. Δίκαιος προς τούτοις, διότι η βία είνε ξένη προς τον Έρωτα και μόνον θεληματικώς δουλεύει καθένas προς αυτόν. Είνε σώφρων, ανδρείος, αφού κρατεί υπό την εξουσίαν του τον ανδρειότατον όλων, τον Άρην, σοφός, αφού έχει την δύναμιν να μεταβάλλη τους άλλους εις ποιητάς και τεχνίτας. Και ο Αγάθων τελειώνει εις ένα ρητορικόν λυρισμόν με ηχηράς λέξεις και φράσεις.

Τελευταίος μένει ο Σωκράτης, εις τα λεγόμενα δε αυτού ακριβώς πρέπει να ζητηθή η Πλατωνική περί του Έρωτος θεωρία. Ζητεί εν πρώτοις την άδειαν ν' απευθύνη ολίγας ερωτήσεις εις τον Αγάθωνα, τον οποίον αναγκάζει να ομολογήση ότι ο Έρωσ δεν είνε ούτε ωραίος ούτε αγαθός, διά τον απλούστατον λόγον ότι ποθεί το ωραίον και μαζί με αυτό και τα αγαθά, τα οποία είνε επίσης ωραία· δεν ποθεί δε κανείς παρά εκείνο του οποίου στερείται. Επομένως ο Έρωσ στερείται και δεν έχει κάλλος. Και ο Σωκράτης αφήνει εδώ τον Αγάθωνα, ομολογούντα ότι, δεν ημπορεί να τα βάλη μαζί, του, διά να εκθέση όσα περί του Έρωτος εδιδάχθη από μίαν σοφήν ξένην, την εκ Μαντινείας Διοτίμαν. Αποτελεί ίσως τούτο σιωπηράν διαμαρτυρίαν διά την μέχρι της στιγμής εκείνης παραγνώρισιν της σημασίας της γυναικός επί τοιούτου θέματος.

Λοιπόν κατά την Διοτίμαν αυτήν ο Έρωσ δεν είνε ούτε ωραίος ούτε αγαθός, όπως απεδείχθη ήδη. Έπεται εκ τούτου ότι ο Έρωσ είνε άσχημος και κακός; Καθόλου, αφού υπάρχει και μέσον τι μεταξύ ωραιότητος και ασχημίας, μεταξύ αγαθότητος και κακίας.

Ουδέ καν θεός εἶνε ὁ Ἔρως, ἀφοῦ στερεῖται τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ωραίων, πράγμα το ὁποῖον δεν ἠμπορεῖ νὰ λεχθῆ διὰ τοὺς θεοὺς. Εἶνε λοιπὸν θνητός; Οὔτε· ἀλλ' ὅπως εἶνε μέσον τι μεταξὺ ωραιότητος καὶ ἀσχημίας, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἶνε μέσον τι μεταξὺ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου. Με ἄλλας λέξεις ὁ Ἔρως εἶνε δαίμων μέγας, διότι παν δαιμόνιον εἶνε μέσον τι μεταξὺ θεοῦ καὶ θνητοῦ, μέσον διὰ τοῦ ὁποῖου συμπληρῶνεται τὸ μεταξὺ κενόν, εἰς τρόπον ὥστε τὸ σῶμα αὐτὸ συνδέεται πρὸς εαυτὸ τοιοῦτοτρόπως, καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ ἄνθρωπος ἐπικοινωνεῖ με τὸ θεῖον.

Εἶνε δε ὁ Ἔρως τοῦ Πόρου καὶ τῆς Πενίας υἱός, δηλαδὴ θεοῦ καὶ θνητῆς. Εντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ. Ἀπὸ τὴν μητέρα τοῦ ἔχει σὺντροφὸν παντοτεινὸν τὴν ἔνδειαν, καὶ ἀντὶ ωραῖος καὶ ἀπαλός, εἶνε, ἐξ ἐναντίας, ξηρός καὶ ταλαιπωρημένος καὶ ἀνυπόδητος καὶ ἀστεγός, μικρός καὶ ταπεινός ὡν πάντοτε καὶ μὴ ἔχων πού τὴν κεφαλὴν κλίνει. Ὡς ἐκ τοῦ πατρός τοῦ δε πάλιν, εἶνε ἀνδρείος, ἀφοβός, ὀρμητικός, ἐπινοητικώτατος δε, δεινός γόης καὶ μάγος καὶ σοφιστής, ἀποβλέπων πάντοτε εἰς τὰ ωραία καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ φιλοσοφῶν διὰ παντός τοῦ βίου.

Εἰς ὀλίγας λέξεις, ἔρως εἶνε ἡ ἐπιθυμία τοῦ κατέχειν τὸ ἀγαθὸν διὰ παντός, τὸ διακρίνον δε αὐτὸν πάσης ἄλλης ἐπιθυμίας τοῦ ἀγαθοῦ, ἥτις ἄλλως εἶνε κοινὴ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, εἶνε τούτο, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐπιδιώκει τις νὰ γεννήσῃ, εἴτε κατὰ τὸ σῶμα εἴτε κατὰ τὴν ψυχὴν, μέσα εἰς τὸ ωραῖον. Αἰτία δε τούτου εἶνε ὅτι ἡ θνητὴ φύσις ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν διακόνισιν καὶ τὴν ἀθανασίαν, διότι ὁ πόθος τοῦ ἀγαθοῦ συνυπάρχει ἀναγκαίως μετὰ τοῦ πόθου τῆς ἀθανασίας, ἀφοῦ ἔρως εἶνε ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἔχειν τὸ ἀγαθὸν διὰ παντός. Καὶ τούτο μόνον διὰ τῆς γεννήσεως εἶνε δυνατόν νὰ τὸ ἐπιτύχῃ, καθόσον δι' αὐτῆς καταλείπει ἄλλο νέον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ. Ἀκολουθία τούτου εἶνε ὅτι οἱ μὲν κατὰ τὰ σῶματα ἐγκύμονες ὄντες τρέπονται πρὸς τὰς γυναῖκας, διὰ παιδογονίας ἀθανασίαν καὶ μνήμην καὶ εὐδαιμονίαν, ὅπως νομίζουσι, ποριζόμενοι διὰ τὸν ἔπειτα χρόνον πάντα· οἱ δε κατὰ τὰς ψυχὰς, πρὸς ὅσα ἀρμόζουσι εἰς τῆς ψυχῆς τὰς συλλήψεις καὶ τὰ γεννήματα, προτιμῶντες μὲν καὶ οὔτοι, ὡς κυοφοροῦντες, τὰ ωραία σῶματα ἀπὸ τὰ ἀσχημα, ἀλλ' ἐπιδιώκοντες πρὸ παντός τὸ ψυχικὸν κάλλος, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον, ὅταν τὸ εὔρουν, θὰ γεννήσουσι ὅσα ἐγκυμονοῦν, γινόμενοι ἀμέσως εὐγλωττοὶ εἰς λόγους περὶ ἀρετῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον τούτον καὶ ἐπιχειροῦντες νὰ τὸν διδάξουσι.

Ἔως ἐδῶ τὰ ἐρωτικά ἀποτελοῦν ἀπλὴν προπαρασκευὴν διὰ νὰ χωρήσῃ τις πρὸς τὸν τελικὸν σκοπὸν, ὅστις εἶνε ἡ διὰ τοῦ ἔρωτος ἐξύψωσις τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τοῦ θεοῦ καὶ ὅστις ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τῆς περὶ ἔρωτος πλατωνικῆς θεωρίας.

Ἡ ἐξύψωσις αὕτη γίνετα δι' ἀναβάσεως τρόπον τινὰ ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα, ἀρχῆς γινομένης ἐκ τῶν κάτω. Πρώτην δε βαθμίδα ἀποτελεῖ ἡ προσήλωσις πρὸς ἓνα μόνον ωραῖον σῶμα. Ἀφοῦ γεννήσῃ

τις ενταύθα λόγους καλούς και εννοήση ότι το εις ένα οιονδήποτε σώμα υπάρχον κάλλος είνε αδελφόν του εις άλλο σώμα υπάρχοντος, αναβαίνει εις τα δύο σώματα και από τούτων εις όλα τα ωραία σώματα. Έπειτα από των ωραίων σωμάτων αναβαίνει εις το ψυχικόν κάλλος, αρκούμενος εις αυτό και αυτό μόνον επιζητών, από τούτον δε, αφού αντιληφθή ότι το ωραίον είνε παντού το αυτό, προχωρεί εις τα ωραία έργα και από τούτων εις την ωραιότητα της μαθήσεως, έως ότου από μαθήσεως εις μάθησιν καταλήξη εις την γνώσιν αυτού του απολύτου καλού, του αναλλοιώτου και αιωνίου, του απηλλαγμένου από ανθρωπίνας σάρκας και χρώματα και την άλλην περισσήν ματαιότητα της ανθρωπίνης φύσεως, αυτού δηλαδή του θείου κάλλους του μοναδικού εις το είδος του.

Μόνον ο φθάσας μέχρι του τέλους αυτού ημπορεί να γεννήση όχι είδωλα αρετής, ως ερχόμενος εις συνάφειαν όχι με είδωλον, αλλ' αληθινήν αρετήν, ως ερχόμενος εις συνάφειαν με το αληθές.

Εδώ φαίνεται λήγον το θέμα του διαλόγου και επιπολαίως κρίνων τις θα ενόμιζεν ότι τα παρακάτω αποτελούν προσθήκην έξω του θέματος. Δεν έχει όμως ούτω το πράγμα. Εξ εναντίας, ο διάλογος δεν θα ήτον πλήρης, εάν ετελείωνεν εδώ. Διότι δεν ήρκει να εκτεθή μία τόσοσν αλλόκοτος διά τον αμύητον θεωρία περί έρωτος, αλλ' έπρεπε να προστεθή και οποιόν απεργάζεται τον άνθρωπον ο πλατωνικός αυτός έρωσ.

Και ιδού εισβάλλει μεθυσμένος ο Αλκιβιάδης, υποβασταζόμενος από μίαν αυλητρίδα και από άλλους φίλους των οργίων του.

Τον άνθρωπον αυτόν η μοίρα εμοίρανε με ό,τι δύναται θνητός να ποθήση εις τον κόσμον αυτόν· κάλλος τοιούτον, ώστε ο Ξενοφών να λέγη περί αυτού ότι ήτον αδύνατον να του αντισταθή και η σεμνοτέρα των γυναικών· γένος περιλαμπρον — Αιακίδης εκ πατρός, Αλκμαιωνίδης εκ μητρός· πλούτον, επαυξηθέντα κατόπιν διά γενναίας προικός· σωματικήν διάπλασιν και ρώμην τοιαύτην, ώστε να του είνε εύκολος πάσα διαίτα, από της Σπαρτιατικής σκληραγωγίας μέχρι της Περσικής τρυφιλότητος και πολυτελείας· ευφυίαν και ευστροφίαν πνεύματος, την οποίαν μετεχειρίσθη εις κορεσμόν της αχαλινώτου φιλοδοξίας του και εις καταστροφήν της πατρίδος του, εξωθήσας τους πρέσβεις των Λακεδαιμονίων εις την διάπραξιν της μοναδικής εκείνης εις την διπλωματικών ιστορίαν του κόσμου αστοχίας, άλλα να ειπούν εις την βουλήν και άλλα εις την εκκλησίαν του δήμου· ανδρείαν, της οποίας δείγματα έδωκεν από της πρώτης αυτού νεότητος, διακριθείς κατά την εις Ποτίδαιαν εκστρατείαν, ουδέποτε δε νικηθείς ως

στρατηγός. Αλλά μαζί με τα χαρίσματα αυτά, ὡσάν να μετενόησε διὰ το ἔργον της, τον ἐπροίκισε με περισσὴν αναισχυντίαν, της οποίας ἐνωρίτατα ἐπίσης ἔδωκε δείγμα, ὅταν, μαθὼν ὅτι ὁ μέγας Περικλῆς, ὁ καὶ κηδεμὼν του, δὲν ἠκαίρει να τον δεχθῆ διότι ἐσκέπτετο πῶς να δώση λόγον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, εἶπε: «Καὶ δὲν σκέπτεται καλύτερα πῶς να μὴ δώση λόγον;»

Ὁ αναισχυντος λοιπὸν αὐτὸς ἄνθρωπος εἶνε ὁ μόνος κατάλληλος διὰ να δειχθῆ με την ζῶηροτέραν ἀντίθεσιν ὁ χαρακτήρ του Σωκράτους. Εἶνε δε πρὸς τοὺτοις καὶ μεθυσμένος, διὰ να εἰπῆ ὅλην την ἀλήθειαν, με ὅλην την ὠμότητα του γυμνοῦ. Καὶ ἔτσι ἡ μεγάλη, ἡ ὑπεράνθρωπος, ἡ ἀληθῶς θεοεἰκελος ἐκείνη μορφή του μεγάλου της ἀρχαιότητος φιλοσόφου, ὅστις, ὅπως ἔλεγε, δὲν ἐγνώριζε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τα ἐρωτικά, εὐρίσκει εἰς τὸ στόμα του Ἀλκιβιάδου τον ἀκούσιον τρόπον τινα ὑμνητὴν της. Χωρὶς ἄλλο την εἰκόνα αὐτὴν του Σωκράτους εἶχεν ὑπ' ὄψιν, πολλοὺς αἰῶνας βραδύτερον, ὁ Χριστιανὸς Ἐρασμος, ὅταν ἀνεφῶνει ἐν κατανύξει:

— Ἄγιε Σωκράτη, προσευχήσου ὑπὲρ ἡμῶν.

Μετὰ το ἐγκώμιον του Σωκράτους ὑπὸ του Ἀλκιβιάδου εἰσελαύνει ὄμιλος κωμαστῶν καὶ ἡ μέχρι της στιγμῆς ἐκείνης κρατήσασα εἰς τὸ συμπόσιον τάξις καὶ εὐκοσμία πνίγεται μέσα εἰς ὄργια μέθης, ὑπὸ τοὺς ατμούς της οποίας οἱ συμπόται ὑποκύπτουν ὁ ἕνας μετὰ τον ἄλλον καὶ ἢ ἀνεχώρησαν πλέον ἢ ἀπεκοιμήθησαν. Οἱ μόνοι, ἐκτὸς του Σωκράτους, ἀντέχοντες ἀκόμη, ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ὁ Ἀγάθων, νυστάζουν τότε καὶ αὐτοὶ καὶ ἐπὶ τέλους ἀποκοιμῶνται. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, τὸ φῶς των λύχνων ὠχριά, καὶ μόνον ἀνέσπερον ἐν μέσῳ τῶσων ἠθικῶν συντριμμάτων ἐξακολουθεῖ να λάμπη μέχρι τέλους του *Συμποσίου* τὸ φῶς της μεγαλοφυίας του Σωκράτους.

II

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΩΝΙΚΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ

Ἄς το εἰπῶμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Ὁ ἔρως ἀποτελεῖ μέρος ὁλοκληρωτικὸν του ὅλου συστήματος της Πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Δὲν εἶνε τι ἀνεξάρτητον του ὅλου συστήματος, μία βιολογικὴ τρόπον τινα παρένθεσις μέσα εἰς αὐτό, ἀλλὰ συνάπτεται στενώτατα με ὅλας τὰς κυριαρχούσας εἰς τούτο θεμελιώδεις ιδέας, εἶνε ἡ κλεις, ἀν θέλετε, ἡ ἀνοίγουσα τὴν θύραν εἰς ὅ,τι ἔχει σκοτεινότερον καὶ μυστηριωδέστερον ἡ Πλατωνικὴ φιλοσοφία. Ἀφηρέσατε ἀπ' αὐτῆς τον ἔρωτα; Εἶνε ὡς να ἐσβύσατε τὸ φῶς. Δὲν ἀπομένει πλέον παρά ἕνα σύνολον αὐθαίρετον με πολλὰ χάσματα. Καὶ τῶντι τοιαῦτα χάσματα διέκριναν σοβαρώτατοι μελετηταὶ της Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, τὰ οποῖα καὶ ἔσπευσαν να

επικρίνουν με την ευκολίαν εκείνην με την οποίαν επικρίνεται συνήθως το έργον των μεγάλων.

Θ' αρκεσθώμεν εδώ εις ένα μόνον παράδειγμα, διότι η εξέτασις της ως άνω τεθείσης αρχής καθ' όλην την έκτασιν της εφαρμογής αυτής εις τας λεπτομερείας θα ήτον έργον ειδικής μελέτης υπερβαινούσης τα στενά όρια ενός προλόγου, όστις σκοπόν έχει να δώση εις χονδράς γραμμάς ιδέαν, όσον το δυνατόν περισσότερον εύληπτον και απηλλαγμένην από τα σκότη της μεταφυσικής, της σημασίας του έρωτος εις την πλατωνικήν φιλοσοφίαν.

Ούτως εις το ουδεις εκών κακός του Σωκράτους, όστις επρέσβευεν ότι η διάπραξις του κακού είνε αποτέλεσμα αγνοίας, λέγων, κατά τον Ξενοφόντα, «και την δικαιοσύνην και την πάσαν άλλην αρετήν σοφίαν είναι», αντετάχθη η ηθική καλουμένη ελευθερία, ως εκ της οποίας, μολονότι γνωρίζοντες το καλύτερον, είνε δυνατόν εν τούτοις να προτιμήσωμεν το χειρότερον (*video meliora probo"ue; deteriora se"uor*). Κατά την ιδέαν αυτήν ο Σωκράτης, και μαζί με αυτόν ο Πλάτων, όστις πιστώσ ηκολούθησε την σωκρατικήν αυτήν θεωρίαν (μολονότι ηναγκάσθη δήθεν να την μετριάση οπωοδήποτε, προσθέσας τον *θυμόν*), παρεγνώρισαν εντελώς την ηθικήν ελευθερίαν, και τούτο εις εποχήν κατά την οποίαν ο Ευριπίδης έθετεν εις το στόμα της Μηδείας τους στίχους:

Και μανθάνω μεν οία δραν μέλλω κακά,
θυμός δε κρείσων των εμών βουλευμάτων,
όσπερ μεγίστων αίτιος κακών βροτοίς.

Η αρετή είνε γνώσις, είνε επιστήμη· ιδού η βάσις της Σωκρατικής και Πλατωνικής ηθικής. Αλλ' είνε επιστήμη απορρέουσα εκ του θείου έρωτος, είνε η διά του έρωτος επίγνωσις του απολύτου καλού, και υπό την έποψιν αυτήν έρωσ, επιστήμη, ηθική συγχέονται ή μάλλον ταυτίζονται. Με άλλας λέξεις ο έρωσ ενταύθα συμπίπτει προς την *θριαμβεύουσαν χάριν* των θεολόγων. Και είνε μεν αληθές ότι και οι θεολόγοι άλλοτε μεν εθεώρησαν την θείαν χάριν ανίκητον και άλλοτε αντέταξαν εις αυτήν την ηθικήν ελευθερίαν, αλλ' επίσης βέβαιον είνε ότι οι εξοχώτεροι αντιπρόσωποι της ταυτίσεως του θείου έρωτος και της καθαρής επιστήμης, οι συνδυάσαντες εις την ζωήν των θεωρίαν και πράξιν, ο Σωκράτης και ο Σπινόζας, διά ν' αναφέρωμεν μόνον αυτούς, έζησαν βίον όσιον.

Ελέχθη επίσης ότι οι Αλεξανδρινοί, διά να συμβιβάσουν τον Πλάτωνα μετά του Αριστοτέλους, επενόησαν την *έκτασιν*. Αλλ' η έκτασις του νεοπλατωνισμού δεν είνε τίποτε άλλο παρά ο έρωσ εν ενεργεία τρόπον τινά, και την έκτασιν αυτήν την βλέπομεν διαρκούσαν κάποτε, κατά την εις Ποτίδαιαν εκστρατείαν, επί ολόκληρον εικοσιτετράωρον, κατά το οποίον ο Σωκράτης έμεινε, κατά

την αφήγησιν του Αλκιβιάδου, ὀρθίος και ακινητών, προσηλωμένος εις κάτι.

Εκ των ανωτέρω εννοείται ποίαν σημασίαν είχε η παροιμιώδης κατάστασις διαβεβαίωσις του Σωκράτους ότι τίποτε δεν γνωρίζει και ότι ὅλαι αι γνώσεις του περιορίζονται εις τα ερωτικά, εις τον ἔρωτα διά του οποίου και μόνου, ὅπως λέγει, εἶνε κατορθωτή η γέννησις αληθινῆς αρετῆς και ὄχι ειδῶλων αρετῆς. Διά τον Σωκράτη «ο μεν περί τα τοιαῦτα [τα ερωτικά ιδίως] σοφός, δαιμόνιος ανήρ, ο δε ἄλλο τι σοφῶν ἢ περί τέχνας ἢ χειρουργίας τινάς, βάνουσος». Ο Εκκλησιαστής βεβαίως δεν ἔχει διάφορον γνώμην, όταν λέγη:

«Του πονήσαι βιβλία πολλά ουκ ἔστι περασμός, και μελέτη πολλή κόπως σαρκός».

Αλλ' η λέξις ἔρος εἶνε τῶσον πολυσήμαντος και τῶσον ποικίλας και διαφόρους περιλαμβάνει εννοίας, ὥστε ὀρισμός αὐτοῦ δυνάμενος να περιλάβη ὅλας αὐτάς τας εννοίας εἶνε αδύνατος. Ο Βολταίρος, νομίζω, επεχείρησεν ἀπαριθμῆσαι των σημασιῶν αὐτοῦ ἀρχίσας ἀπὸ την ζωολογίαν και καταλήξας εις την θεολογίαν, ο δε Σπένσερ περιωρίσθη εις ἀνάλυσιν των στοιχείων ἀπὸ τα οποία ἀποτελεῖται το αἶσθημα αὐτό, περιέχον θαυμασμόν, στοργήν, την ευφροσύνην που προξενεῖ η καλλονή κλπ., ενώ ο Λειβνίτιος, κλείων τον ἔρωτα μέσα εις ασφυκτικῶς στενόν ηθικόν κύκλον, περιορίζει αὐτόν εις χαράν διά την ευτυχίαν του ἄλλου και εις αἶσθησιν της ευτυχίας του ἄλλου ὡς ιδίας. Ο Σοπενάουερ εἶνε ὀπωσδήποτε γενικώτερος, θεωρών τον ἔρωτα ἐπάνω κάτω ὡς ἐνστικτον διά του οποίου η θέλησις εκδηλώνει την αἰωνιότητά της εις τα εἶδη.

Αλλ' ὅλαι αὐτάι αι ἀπόψεις και ὄσας ἄλλας θα ἦτον δυνατόν ν' αναφέρωμεν ἐνταῦθα, περιορίζονται εις κύκλον κατὰ το μάλλον ἢ ἦττον στενόν, ἄλλοτε βιολογικόν, ἄλλοτε ηθικόν, μεταφυσικόν, ψυχολογικόν κλπ. Αὐτός εἶνε ἴσως ο λόγος διά τον ὀπίον και ο Πλάτων ἀπέφυγε πάντα ὀρισμόν του ἔρωτος. Διότι το μορφήν ὀρισμοῦ ἔχον συμπέρασμα, κατὰ το ὀπίον ἔρος εἶνε η ἐπιθυμία του κατέχειν το ἀγαθόν διά παντός, δεν εἶνε ὀρισμός, ἀφοῦ ἀμέσως κατωτέρω ἐξετάζεται το ζήτημα, εις τι πρέπει ν' ἀναβλέπη η προσπάθεια των διωκόντων το ἀγαθόν διά να χαρακτηρισθῆ ὡς ἔρος. Επίσης δεν πρέπει να νομισθῆ ότι ἔρος κατὰ την πλατωνικήν ἀντίληψιν εἶνε γενικῶς ὀ πόθος της ἀθανασίας. Διότι μη λησμονῶμεν ὅτι του ἔρωτος μετέχει και το θεῖον, ὀπερ ἀποτελεῖ τον ἕτερον των πόλων των ἀναγκαίων εις γέννησιν της αληθινῆς αρετῆς, και ἐπομένως τοιαύτη ἀντίληψις ἠθέλεν ἐξωθήσει τον Πλάτωνα εις ταπεινόν ἀνθρωπομορφισμόν ἀναιρούντα

αυτήν την υπόστασιν του Απολύτου. Διά τούτο αρκείται απλώς να ειπή ότι ο έρωσ, ο έρωσ της θνητής φύσεως, είνε και της αθανασίας έρωσ.

Προ παντός όμως πρέπει να εννοηθή ότι ο Πλατωνικός έρωσ δεν είνε ποτέ, υπό οσονδήποτε περιορισμένην ηθικήν έποψιν και αν εξετασθή, το απλούν στοργικόν αίσθημα, το άγονον και στείρον. Ο Πλατωνικός έρωσ, είτε εις τον οργανικόν κόσμον είτε εις τον ηθικόν ή μεταφυσικόν αναφέρεται, είνε δύναμις γονιμοποιός. Και διά να εννοηθή καλύτερον οπωσδήποτε η έκτασις, η σημασία, ακόμη δε και η αρχή αυτού, επιβάλλεται ευρυτέρα κάπως επισκόπησις.

Εις οσονδήποτε μακρυνόν παρελθόν και αν ανατρέξωμεν, θα εύρωμεν μέσα εις το χάος των κοσμογονικών μύθων, αλληγοριών, παραδόσεων, θρησκευτικών δοξασιών και συμβόλων, κυριαρχούσαν αμετάβλητον διά μέσου των αιώνων, από της πλέον σκοτεινής εποχής έως σήμερον, υπό μορφάς εξωτερικεύσεως διαφόρους, άλλοτε φωτεινάς και άλλοτε καλυπτομένας από τον ζόφον της μεταφυσικής ή της μυστικοπαθείας, την ιδέαν του Έρωτος.

Και εν πρώτοις σαφώς ευρίσκομεν εκφραζομένην την ιδέαν του ανδρογόνου της θεότητος εις την αρχαιοτάτην των θρησκειών, την Ινδικήν. Σύμβολον λατρείας εις αυτήν είνε το άνθος του λωτού εν ερμαφροδίτῳ αναπαραστάσει με τον *Λίνγαμ* (φαλλόν), το διακριτικόν σημείον της γονιμοποιού δυνάμεως του άρρενος, και τα λοιπά γεννητικά όργανα. Εις τους κατακλυσμούς, κατά την ινδικήν μυθολογίαν, ο λωτός λαμβάνει σχήμα λέμβου ιστιοφόρου διά να σώση το ανθρώπινον γένος από του καταποντισμού.

Εις την Αίγυπτον παρά τον Όσιριν ευρίσκομεν την Ίσιδα, εκ της συναφείας των οποίων εγεννήθη ο Ώρος. Όχι δε μόνον τούτο, αλλά και τα τέσσαρα πολυθρύλλητα στοιχεία τα οποία τινές των παλαιοτάτων ελλήνων φιλοσόφων έθεσαν ως κοσμογονικήν αρχήν, δηλαδή το ύδωρ, το πυρ, η γη και ο αήρ, παριστάνονται ως ιδιαίτερα χορεία θεών, κατά ζεύγη άρρενος και θήλεος έκαστον, με κεφαλήν ανθρωπίνην μεν ή βατράχου οι άρρενες θεοί, όφεως δε αι θείαιναι. Και εις μεν το ζεύγος το παριστάνον το ύδωρ ο θεός καλείται *Νουν* και η θεά *Νουντ* — το *τ* είνε δηλωτικόν του θηλυκού γένους — εις το παριστάνον το πυρ ο θεός καλείται *Χεχ* και η θεά *Χεχτ*, εις το ζεύγος της γης *Κεκ* ο θεός και *Κεκτ* η θεά, και τέλος το του αέρος φέρει τα ονόματα *Νι* και *Νιτ*.

Προκειμένου μάλιστα ενταύθα περί των στοιχείων ως αρχής κοσμογονικής, δεν είνε ίσως άσκοπον να προστεθή ότι ο Αριστοτέλης, ομιλών περί του Θαλού όστις ως αρχήν του παντός εθεώρει το ύδωρ, παρατηρεί ότι εις την υπόθεσιν αυτήν ωρμήθη πιθανώς «*διά το πάντων τα*

σπέρματα την φύσιν υγράν έχειν, το δε ύδωρ αρχήν της φύσεως είναι τοις υγροίς»

Ας μη λησμονώμεν προς τούτοις ότι εις τους Αιγυπτίους η Σφιγξ, η συμβολίζουσα το αίνιγμα της ζωής, έχει μεν σώμα ταύρου, όνυχας λέοντος και μορφήν ανθρωπίνην, αλλά το στήθος της είνε στήθος γυναικός συμβολίζον τον Έρωτα, προς τούτοις δε φέρει και πτέρυγας, όπως και ο Ελληνικός Έρωσ.

Παρατρέχομεν τους Σίνας με το ζεύγος των *Γυάγγ* και *Γυν* και ερχόμεθα εις τους ιδικούς μας προγόνους.

Εδώ πλέον ευρισκόμεθα εις την δυσκολίαν της εκλογής εν μέσω τόσο πλούτου μύθων, παραστάσεων, αλληγοριών. Παρατρέχοντες την θεογονίαν του Ησιόδου, κατά την οποίαν εκ του Χάους εγεννήθησαν πρώτον η Γη και ο Έρωσ, ερχόμεθα εις την Ορφικήν θεογονίαν.

Εν πρώτοις, κατά Ορφικόν στίχον, ο Ζευσ και *άρσην* *γένετο* και *άμβροτος νόμφη*.

Έρχεται έπειτα ο θαυμάσιος μύθος περί του Φάνητος, όστις είνε αυτός ο Έρωσ υπό άλλο όνομα, καλούμενος ούτω, *ότι πρώτος εν αιθέρι φαντός έγεντο*. Ο έρωσ άλλως απαντάται υπό πολλά ονόματα μέσα εις το χάος των περί αυτού μύθων. Τον ευρίσκομεν ως Φάνητα, ως Μήτην, ως Ηρικαπαίον, ως Διόνυσον, ως Ευβουλήα, ως Ανταύγην κλπ. Ο Φάνης λοιπόν αυτός ή Φαέθων ή απλούστερον Έρωσ εγεννήθη πρώτος εκ του κοσμογονικού Ωού, του περικλείοντος εν σπέρματι ολόκληρον τον κόσμον, όστις εξ αυτού βαθμηδόν λαμβάνει ύπαρξιν, όπως τα πτηνά εκ των αυγών. Παρίστανον δε τον Έρωτα οι Ορφικοί ως απειρομέγεθες τρόπον τινα ζών αποτελούν τον κόσμον ολόκληρον, με κεφαλήν μεν τον ουρανόν, πόδας την γην, οφθαλμούς τον ήλιον και την σελήνην, και κέρατα την ανατολήν και την δύσιν. Και εκ μεν των δακρύων αυτού εβλάστησε το *οΐζυρόν*, το δυστυχησμένον γένος των βροτών, εκ δε του γέλοντος οι αθάνατοι θεοί.

Αλλά και ολόκληρος η Διονυσιακή λατρεία, εις την οποίαν οφείλει την αρχήν της η δραματική ποίησις, εις τον έρωτα αναφέρεται, με σύμβολον τον φαλλόν, εκ τον οποίον και το έθιμον της φαλλοφορίας.

Θα εμακρύναμεν πολύ τον λόγον, εάν ηθέλαμεν να ενδιατριψόμεν εις όλους τους μύθους οι οποίοι συνδέονται με την λατρείαν τον Διόνυσου. Διά τούτο θα περιορισθώμεν εις τον ορφικόν εκείνον μύθον εις τον οποίον οφείλεται το μέχρις ημών διασωθέν έθιμον του μεταμφιεσμού της Αποκρέου. Κατά τον μύθον αυτόν οι Τιτάνες, χρίσαντες το πρόσωπον αυτών με γύψον διά να μη γνωρισθούν, κατώρθωσαν να πλησιάσουν τον Διόνυσον, τον οποίον ο Ζευσ είχεν εγκαταστήσει βασιλέα επί του Ουρανού θρόνου, και να τον φονεύσουν, διαμοιρασθέντες τα μέλη αυτού μεταξύ των. Η Παλλάς όμως αρπάσασα την καρδίαν αυτού την εκόμισε πάλλουσαν ακόμη εις τον Δία, όστις καταπιών αυτήν ανεγέννησε τον Διόνυσον,

κατεκεραύνωσε δε τους Τιτάνας, εκ της τέφρας των οποίων εγεννήθησαν οι άνθρωποι. Ωστε και εις τους ανθρώπους υπάρχει ο Διόνυσος, αλλά διαμελισμένος. Αυτός δε μετά της Κόρης μέλλουν να ελευθερώσουν, κατά τας δοξασίας των Ορφικών, τους ανθρώπους και τας ψυχάς αυτών, καθαριζομένας βαθμηδόν από παντός ρύπου, अपαράλλακτα όπως εις την ινδικήν θρησκείαν ο λωτός είνε ο μέλλον να διασώση το ανθρώπινον γένος από του κλυδωνισμού των παθών, έως ότου φθάση εις την αιωνίαν μακαριότητα, εις την ποθητήν *νιρβάναν*.

Αποφεύγομεν να εξετάσωμεν εδώ, ως μη σχετιζόμενον αμέσως με το θέμα μας, το ζήτημα εάν η ινδική νιρβάνα είνε η πλήρης εκμηδένισις, όπως πιστεύεται γενικώς. Βέβαιον είνε μόνον ότι, όπως εις τους Ορφικούς και εις τον Πλάτωνα, ούτω και εις την ινδικήν θεοσοφίαν ευρίσκομεν τον έρωτα στενώς συνδεόμενον προς την μετενσάρκωσιν, αποτελούντα τον αϊδιον και αναλλοίωτον νόμον της *κάρμας*, όστις διέπει τας διαδοχικάς μέχρι της οριστικής τελειώσεως μετενσάρκώσεις του ανθρώπου, συντελούντα δηλαδή, κατά τους καββαλιστάς, εις τον σχηματισμόν του *φλοιού*, του υλικού τρόπου τινά αυτού σκηνώματος της ψυχής μετά θάνατον, το οποίον αντιστοιχεί προς το φθαρτόν σώμα της εν τη γη ζωής και εκ του οποίου κρίνεται η τύχη της αμέσως επομένης μετενσάρκώσεως.

Μεταξύ των μύθων αυτών ιδιάζουσαν αναμφιβόλως σημασίαν πρέπει ν' αποδώσωμεν εις τον υπό του Πλάτωνος αναφερόμενον περί της γεννήσεως του Έρωτος, ως συμβολίζοντα την πτώσιν του ανθρώπινου γένους. Κατά τον μύθον αυτόν, τον οποίον ανεφέραμεν και ανωτέρω, ο Έρωσ είνε τέκνον του Πόρου και της Πενίας, παρήχθη με άλλας λέξεις εκ της συζεύξεως του κατά Πλάτωνα όντως όντος μετά του μη όντος, της ιδέας δηλαδή μετά της ύλης.

Ανάλογον αναμφιβόλως είνε το εν τη *Γενέσει* (κεφ. 5') αναφερόμενον:

«Και εγένετο ηνίκα ήρξαντο οι άνθρωποι πολλοί γίνεσθαι επί της γης και θυγατέρες εγεννήθησαν αυτοίς, ιδόντες δε οι άγγελοι του θεού τας θυγατέρας των ανθρώπων ότι καλά εισίν έλαβον εαυτοίς γυναίκας από πασών ων εξελέξαντο».

Διεξοδικώτερον ακόμη επί του αντικείμενου αυτού είνε το καλούμενον βιβλίον του Ενώχ, το οποίον όμως η Εκκλησία δεν δέχεται μεταξύ των ιερών βιβλίων.

Εις την επιτροχάδην αυτήν παρέλασιν των κυριοτέρων επί του Έρωτος μύθων της αρχαιότητος μικρόν, πολύ μικρόν μέρος περιελήφθη ως δείγμα τρόπον τινά της κυριαρχίας του έρωτος. Ουδέ καν περί όλων των εθνών έγεινε λόγος. Παρελείφθησαν οι Βαβυλώνιοι, οι Φοίνικες, οι

Ρωμαῖοι και τόσοι ἄλλοι, διά να μη δοθῆ ἑκτασις πολύ μεγάλη εις την κατ' ἀνάγκην σύντομον αὐτὴν εισαγωγὴν.

Τα ὀλίγα ὅμως εκτεθέντα πολύ ατελή θα παρῆχον ιδέαν του πράγματος, εἴν παραλλήλως δεν παρασχεθῆ ασθενῆς εικῶν των ὀργίων εις τα ὀποῖα ἐξώκειλεν ἡ ἀνθρωπότης κατὰ την ἐρωτολατρείαν αὐτὴν.

Τῶντι τοιαῦτα ὄργια, ὄργια πορνείας και μέθης, ἀπετέλουν μέρος ἀναπόσπαστον της λατρείας της Ἀφροδίτης και του Διονύσου, των μυστηρίων του Ἀδώνιδος, της Κυβέλης, του Πριάπου, της Χλωρίδος.

Κατὰ τον Στράβωνα ὁ ἐν Κορίνθῳ πλουσιώτατος ναὸς της Ἀφροδίτης εἶχεν εις την ἰδιοκτησίαν του περισσότερον ἀπὸ χιλίας πόρνας, δούλας ἢ ἱερείας, δωρηθείσας εις την θεάν ὑπὸ διαφόρων, ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν.

Αἱ γυναῖκες της Βύβλου ὄφειλον ἢ να θυσιάσουν την κόμην των εις το πένθος του Ἀδώνιδος ἢ ἄλλως να παραδοθῶν, πρὸς ἐξαγνισμόν της τοιαύτης ἀσεβείας, εις τους ξένους ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν.

Εἰς την Ἀρμενίαν αἱ κόραι των μεγαλυτέρων ὀικογενειῶν ἀφιερῶνοντο παρθένοι ἀκόμη εις τοιαύτην θρησκευτικὴν ἐκπόρνευσιν.

Ἡ Βαβυλῶν ὀλόκληρος μετεβάλλετο κατ' ἔτος εις ἓνα ἀπέραντον πορνεῖον χάριν της Βαβυλωνεῖου Ἀφροδίτης, ἡ ὀποῖα ἐκαλεῖτο *Μόλιττα*. Ὅλαι αἱ γυναῖκες με τα εορτάσιμά των μετέβαινον εις τον ναὸν ἀναμένουσαι τους προσκνητάς του ἔρωτος, οἱ ὀποῖοι συνέρρεον ἐξ ὀλων των μερῶν του κόσμου, προσελκυσμένοι ἀπὸ την φήμην της ὀραιότητός των. Ἀπὸ της ταπεινοτέρας δούλης μέχρι της μεγαλυτέρας δεσποίνης καμμία δεν παρέλειπε το ἱερόν αὐτό καθήκον. Αἱ πλούσιοι, αἱ μη θέλουσαι ν' ἀναμιχθῶν μετὰ του ὄχλου, μετέβαινον ἐποχοῦμενοι ἐπὶ πολυτελῶν ἀρμάτων, ἐνδυμένοι πολυτελέστατα, ἀκολουθοῦμενοι ἀπὸ πλήθος θερααινίδων, στολισμένοι με ὀλα των τα κοσμήματα. Ἐκεῖ ἐτάσσοντο κατὰ στίχους, μετὰξὺ των ὀποῖων ἀφίνετο διάβασις διά τους προσκνητάς. Ὁ διερχόμενος ξένος ἐρριπτεν ἓνα νόμισμα εις ἐκείνην την ὀποῖαν ἐξέλεγεν, ἐπικαλούμενος το ὄνομα της θεᾶς. ὀποιοσδήποτε δε και ἀν ἦτο οὔτος, Ἐλλην ἢ Ἰουδαῖος, Αἰγύπτιος ἢ Πέρσης, Ἀσσύριος ἢ Αἰθίωψ, και ὀσονδήποτε εὐτελές και ἀν ἦτο το δῶρον του, ἡ ἐκλεγομένη ὄφειλε να τον ἀκολουθήσῃ και να παραδοθῆ μαζί του εις τα ὄργια ἐκεῖνα της σαρκός με τα ὀποῖα ἡ Βαβυλῶν ἐμέθυσκε τότε τον κόσμον ὀλόκληρον.

Ἡ ὀργιαστικὴ αὐτὴ χρῆσις του ἔρωτος εις την λατρείαν του θείου συνέβαλεν ἀναμφιβόλως ὄχι ὀλίγον εις την πλήρη ἐκείνην ἐξάρθρωσιν της κοινωνίας και της ὀικογενείας την ὀποῖαν εὐρίσκομεν κατὰ τους πρώτους του χριστιανισμοῦ χρόνους. Και ὁ λόγος εὐνόητος. Ἐφ' ὄσον ὁ ἔρως, ἐκτός των ἄλλων φιλοσοφικῶν ἢ θρησκευτικῶν ἐννοιῶν τας

οποίας εσυμβόλιζε, παρουσιάζετο και ως μέσον προσαναβάσεως από της γης εις τον ουρανόν, ο εκτροχιασμός αυτός ήτον αναγκαία ακολουθία διά τας συνήθεις φύσεις, διά τον φυσικόν ζώανθρωπον, αφού ως πρώτην βαθμίδα παρουσιάζει το αισθητηριακώς αντιληπτόν κάλλος, αντιπροσωπευόμενον από μίαν φύσιν σπαργώσαν και διαρκώς οργιάζουσαν εις βλάστησιν, εις σάρκα, εις όργια φωτός και χρώματος, με προσεπικουρούσαν την φαντασίαν εις όργια Σειληνών και Σατύρων και Νυμφών και Αμαδρυάδων.

Διά τας εκλεκτάς όμως φύσεις ο έρωσ παρέμεινε πάντοτε η κλίμαξ του Ιακώβ διά της οποίας άγγελοι καταβαίνουν και άγγελοι αναβαίνουν, ή ο *αθάνωρ* των αλχημιστών διά του οποίου τα αγενή μέταλλα μεταβάλλονται εις χρυσόν.

Υπό το κράτος αυτού ο Σολομών ψάλλει το *άσμα ασμάτων*, το ύπατον αυτό ερωτικόν παραλήρημα, εις το οποίον η άγνοια τόσον ευκόλως ηκόνισε πάντοτε τα βέλη της σατύρας της:

«Φιλησάτω με από φιλημάτων στόματος αυτού · ότι αγαθοί οι μαστοί σου υπέρ οίνον, και οσμή μύρων σου υπέρ πάντα τα αρώματα. Μύρον εκκενωθέν όνομά σου. Διά τούτο νεάνιδες ηγάπησάν σε.»

«Τι ωραιώθησαν διαβήματά σου εν υποδημασί σου, θύγατερ Ναδάβ; ρυθμοί μηρών σου όμοιοι ορμίσκοις, έργω χειρών τεχνίτου. Ομφαλός σου κρατήρ τορευτός, μη υστερούμενος κράματος · κοιλία σου θημωνία σίτου πεφραγμένη εν κρίνοις · δύο μαστοί σου ως δύο νεβροί δίδυμοι δορκάδος».

Η αυτή ερωτική μέθη διαπνέει επίσης, πολλούς εκ των ψαλμών του Δαβίδ:

«Ον τρόπον επιποθεί η έλαφος επί τας πηγάς των υδάτων, ούτως επιποθεί η ψυχή μου προς σε ο Θεός».

«Ο Θεός ο Θεός μου προς σε ορθρίζω · εδίψησέ σοι η ψυχή μου, ποσαπλώς σοι η σαρξ μου, εν γη ερήμω και αβάτω και ανύδρω». «Ως αγαπητά τα σκηνώματά σου, Κύριε των δυνάμεων. Επιποθεί και εκλείπει η ψυχή μου εις τας αυλάς του Κυρίου · η καρδια μου και η σαρξ μου ηγαλλιάσαντο επί Θεόν ζώντα».

«Άκουσον, θύγατερ, και ίδε και κλίνον το ους σου, και επιλάθου του λαού σου και του οίκου του πατρός σου, και επιθυμήσει, ο βασιλεύς του κάλλους σου · ότι αυτός έστιν ο κύριός σου».

«Ωραιοσ κάλλει παρά τους υιούς των ανθρώπων, εξεχύθη χάρις εν χείλεσί σου · διά τούτο ευλόγησέ σε ο Θεός εις τον αιώνα. Περιζώσαι την ρομφαίαν σου έτι τον μικρόν σου, δυνατέ τη ωραιότητί σου και τω κάλλει σου. Και έντεινον και κατευοδού και βασίλευε ένεκεν αληθείας και πραότητος και δικαιοσύνης».

Παραλλήλως προς τας μεγάλας αυτάς της Εκκλησίας μορφάς βλέπομεν τον Πλούταρχον, τον σοβαρόν εκ Χαιρωνείας φιλόσοφον με τας μεγάλας ηθικάς αρχάς, θύοντα, γέροντα πλέον, εις τον Έρωτα επί

του Ελικώνος, ὅπως διηγείται ο ἴδιος, και ἄγοντα χορούς περι τον βωμόν του Απόλλωνος, του οποίου ἦτον ἱερεὺς.

Ἄλλ' ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐρωτικὴ μέθη λαμβάνει χαρακτήρα ἀληθοῦς παραληρήματος εἶνε αἱ ἐκστάσεις τῆς Ἁγίας Θηρεσίας, εἰς ὅλα τα γραφόμενα τῆς ὁποίας γίνεται λόγος περι ἠδονικῶν ἐκλύσεων, περι γεύσεως καρπού ἀρρήτου γλυκύτητος, περι παραδεισίων ἀπολαύσεων κλπ. Δι' αὐτὴν ο Χριστὸς εἶναι ἀληθινὸς νυμφίος διὰ τον ὁποῖον μεταχειρίζεται τας τρυφερωτέρας και ἠδονικωτέρας ἐκφράσεις. Ἀκούσατε:

«Εἶμαι ὅλη ἰδική σου. Πάρε τὴν καρδιά μου, τὸ σῶμα μου, τὴν ζωὴν μου, τὴν ψυχὴν μου, τὰ σπλάγχνα μου, τον ἔρωτά μου. Γλυκὴ σύζυγε, δος μου τὴν ζωὴν ἢ τον θάνατον».

Ἀλλὰ πρέπει να σημειωθῆ εδῶ ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτῆς ο χριστιανικὸς ἔρωσ ἀρχίζει να ἐκπίπτῃ ἐκεῖ ὅπου ἐξέπεσε και ο ἔρωσ τῆς ἀρχαιότητος. Μία μυστικὴ ἐρωτοπάθεια κατέχει τας ψυχὰς εἰς ὅλα τα θῆλα μοναστήρια τῆς Δύσεως, ἐξυπνοὶ δε κληρικοὶ τὴν ἐξάπτουν περισσότερο ἢ τὴν ἐκμεταλλεῦνται. Αὐτὸς αὐτότατος ο Διάβολος με σάρκα και ὀστά λαμβάνει μέρος ἐνεργὸν εἰς ἐρωτικὰς περιπετείας κωμικὰς ἢ τραγικὰς, παίζει ἀστεία παιγνίδια εἰς ζηλοτύπους συζύγους, προεδρεύει τῶν Σαββατῶν ὁργίων, ὅπου οἱ πιστοὶ και αἱ πισταὶ φιλοῦν περιπαθῶς τὰ ὀπίσθια του, βοηθεῖ τας μοιχαλίδας, συνταράσσει εἰς ὁργασμὸν τὰ μοναστήρια, σκανδαλίζει ἀθῶας παρθένους. Παρερχόμεθα.

Ἐφθάσαμεν ἀνεπαισθητῶς ἐν πλήρει πλέον χριστιανισμῶ.

Ἐδῶ ἐπιβάλλεται κάποια ἐπιφύλαξις. Ἡ ἀγνοία εἶνε τόσο ἐκόλος εἰς παρανοήσεις. Ἀρκούμεθα μόνον να ὑπενθυμίσωμεν ὅτι και ἐδῶ ἐπίσης τὸ μέλλον να συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν του ὄφεως εἶνε τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς, τῆς ὑπάτης ταύτης ἱερείας του ἔρωτος ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἄλλ' οἱ μαργαρίται δὲν πρέπει να παραδίδονται εἰς τοὺς χοίρους, κατὰ τὴν ἐκφρασὴν του Ἐυαγγελίου, και ὁ πέπλος τῆς Ἰσίδος γίνεται πολὺ πυκνότερος τὸρα. Ὁ Ωριγένης, εἰς τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, παραπλανάται εἰς τὸ σκότος αὐτὸ και καταφεύγει εἰς τον εὐνουχισμόν, διὰ να μετανοήσῃ κατόπιν, ἐννοήσας τὸ σφάλμα του ὅταν πλέον ἦτον ἀργά. Ἡ Γνώσις ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπικινδυνωδεστέρα τῶν αἰρέσεων του Χριστιανισμοῦ, ἡ ἀπειλήσασα να τον βαρᾶθρῶσῃ εἰς φαλλικὴν ἐρωτολατρείαν, ἐξοκέλλει εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον.

Ἡ ψυχὴ, κατὰ τοὺς Γνωστικούς, εἶνε ἀσπίλος ὡς ἐκ τῆς οὐσίας τῆς, δὲν εἶνε δυνατόν να μολυνθῇ, και ἀν ἀκόμη εὐρίσκεται μέσα εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀμαρτίας και τῆς διαφθοράς, ὅπως ὁ χρυσὸς δὲν εἶνε

δυνατόν να σκωριάση οσονδήποτε και αν μείνη μέσα εις την λάσπην. Παρ' αυτό τω θεώ η ανάπτυξις δεν είνε δυνατή άλλως ειμή διά της συναφείας *ενός αιώνος άρρενος προς ένα αιώνα θήλυν* (4). Η σαρκική συνουσία λοιπόν δεν είνε τίποτε άλλο ειμή ανταύγεια των μυστικών συζεύξεων του *Πληρώματος*. Ενωθώμεν λοιπόν έκαστος έκαστη.

Εννοείται ότι με τας ιδέας αυτάς οι οπαδοί της Γνώσεως ελάμβανον μέρος με την αυτήν ευκολίαν εις τα Κρόνια των εθνικών και εις τας Αγάπας των χριστιανών.

Αυτός ο Σταυρός διά τους Γνωστικούς απετέλει σχηματικόν σύμβολον της ενώσεως των δύο φύλων. Του συμβολισμού αυτού αποφεύγομεν να δώσωμεν σαφεστέραν εξήγησιν διά λόγους ευνοήτους εις τους δυναμένους να υψωθούν μέχρι της υπερβατικής αντιλήψεως του έρωτος. Προσθέτομεν μόνον ότι και ο αιγυπτιακός Όσιρις παρίσταται φέρων σταυρόν επ' ώμου. Επίσης αποφεύγομεν ν' αναφέρωμεν όσα άλλα, σχετικά προς τον έρωτα, απεδόθησαν εις τους Γνωστικούς και τα μυστήρια αυτών. Τα περισσότερα υπερβαίνουν κάθε όριον ευσημοσύνης, στερούνται δε και αληθοφανείας, όπως λ. χ. η υπό τινος των Πατέρων αναφερομένη διάδοσις περί αυτών, ότι προέβαινον εις αμβλώσεις γυναικών διά να παρασκευάσουν εκ των εμβρύων μετάληψιν, πράγμα το οποίον δεν φαίνεται πιθανόν δι' ανθρώπους όχι κοινής αναπτύξεως και μορφώσεως.

Εις κάποιον Ευαγγέλιον το οποίον εχρησίμευσε διά τους πρώτους χριστιανούς της Αλεξανδρείας και περί του οποίου κάμνει μνείαν Κλήμης ο Αλεξανδρεός, καλών αυτό *πρωτόπλαστον*, ανεφέρετο, φαίνεται, ότι ο Θεάνθρωπος, ερωτηθείς υπό της Σαλώμης πότε θα γείνουν όσα έλεγεν (επρόκειτο περί της βασιλείας του), απήντησεν:

— Όταν σεις αποβάλετε το ένδυμα της αιδοός και οι δύο γείνουν ένα, ούτε άρρεν ούτε θήλυ.

Η ρήσις, και αν δεν είνε αληθής, δεν είνε όμως αναξία του Θεανθρώπου και φαίνεται έχουσα πολλήν αναλογίαν προς την δικαιολογίαν με την οποίαν συνώδευσε την προς την αμαρτωλήν συγγνώμην του, *ότι πολύ ηγάπησεν*.

Όπως βλέπομεν εκ των εκτεθέντων, ο έρωσ είνε κάτι περισσότερο από «ασπασμός των αγγέλων προς τα άστρα», κατά τον κενολόγον λυρισμόν του Ουγκώ, η δε Κυρία Σεβινιέ, η οποία βεβαίως ενόμιζεν ότι επαπαδοξολόγει όταν έλεγε περί του Ρακίνα ότι αγαπά τον Θεόν όπως και τας ερωμένας του, δεν εξέφραζε τίποτε το καινόν υπό τον ήλιον. Με πολύ περισσότεραν μεγαληγορίαν και με την μυστικοπαθή

φιλοσοφικήν ἀντίληψιν ἢ ἣ ἡ ὁποία τὸν διακρίνει, ὁ Δάντης χαρακτηρίζει τὸν Ἔρωτα ὡς τὴν δύναμιν ἢ ἣ ἡ ὁποία κινεῖ τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀστέρας.

L' Amor che muove il Sole e l' altre stelle

Διὰ τὸν Λουκρήτιον ἐπίσης ἢ ἡ Ἀφροδίτη εἶνε ἢ ἡ πότνια μήτηρ, ἢ ἡ *alma Venus*, ἢ ἡ πάντων γενέτειρα, θεῶν δε καὶ ἀνθρώπων γλύκασμα.

Ὁ Ἔρως, ἢ ἡ μυστηριώδης αὐτὴ δύναμις ἢ ἡ ὠθούσα ἀκαταπαύστως τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ, αὐτὸς εἶνε ἐπίσης ὁ ἐξανάπτων τὸν ἀκαταγώνιστον καὶ ἀσβεστον ἐκείνον πόθον τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀγνώστον ὅστις τὴν ρίπτει ἐν ἐκοτάσει εἰς τὰ γόνατα ἐνώπιον τοῦ Καλοῦ.

Καὶ εἶνε τόση ἢ ἡ δύναμις αὐτὴ, ὥστε τολμηρότατοι ἀθεϊσταὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὴν παραγνωρίσουν. Ὁ ἕνας ονειρεύεται ὡς μέλλουσιν θρησκείαν τῆς ἀνθρωπότητος τὴν λατρείαν τοῦ Καλοῦ, ὁ ἄλλος δέχεται τὴν προσευχὴν ὡς μέσον ἐπικοινωνίας ἢ ἐπικλήσεως τῆς ζώσης συνολικῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου, τρίτος, ὁπαδὸς αὐτὸς τῆς θετικῆς φιλοσοφίας τοῦ Αὐγοῦστου Καντ καὶ τοῦ Λιττρέ, ψάλλει:

Ω Φύσις, γενέτειρα καὶ δημιουργέ!

Ὅταν ὑπὸ τὸ θεῖον βλέμμα σου ἕνα ζεῦγος ἐνώνεται,

Τι πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν εἰς εἶνε ἐφήμερος

Ὅταν εἶνε ἄπειρος;

Καὶ ὁ Χαΐκελ ὁ τόσον κακόπιστος ἀποδειχθεὶς εἰς τὴν υποστήριξιν τῶν θεωριῶν του, ὅταν κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1908 ἐγένεεν εἰς τὴν Ἰέναν ἢ ὑπὸ τὸ γελοῖον ταφείσα ἀπόπειρα καθιερώσεως θρησκευτικῆς λατρείας εἰς τὰ πρωτοζωάρια, ἔλεγε κατὰ τὰ ἐγκαίνια σχετικῶν οἰκοδομημάτων: «Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι τὸ νέον αὐτὸ μουσεῖον τῆς ἐξελικτικῆς διδασκαλίας θ' ἀποβῆ νὰ εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ καθαρῶν Λόγου διὰ τῆς λατρείας τοῦ Καλοῦ, τοῦ Ἀληθοῦς καὶ τοῦ Ωραίου».

Ἀλλὰ διατί λοιπὸν ὁ Ἔρως; Ποία ἢ ἡ ἀναλογία ἢ ἡ μεταφέρουσα τὸ βιολογικὸν αὐτὸ φαινόμενον τῆς ἀναπαραγωγῆς ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἰς τὸν ἠθικόν;

Ἐνα μέρος, σημαντικώτατον δε, τῆς ἀπορίας αὐτῆς μας τὸ λέει ὁ Σπένσερ. Ἰδοὺ τι λέγει εἰς μίαν υποσημείωσιν τοῦ συγγράματός του *Ἀρχαὶ Βιολογίας*:

«Ἡ εὐκαιρία εἶνε καταλληλοτάτη διὰ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καλοῦμεν ὠραῖον εἰς τὸν ὀργανικὸν κόσμον ἐξαρτάται ὡς ἐπιτοπολὸν κατὰ τινὰ τρόπον ἐκ τῆς γεννητικῆς σχέσεως. Καὶ τοῦτο δὲν ἐφαρμόζεται προκειμένου μόνον περὶ τῶν ἀνθέων καὶ τῶν ὀσμών. Ἐφαρμόζεται ἐξ ἴσου καὶ ὅταν πρόκειται περὶ τοῦ λαμπροῦ πτερώματος τῶν πτηνῶν ἢ τοῦ ἀσματος αὐτῶν, ἀποτελεσμάτων ἀμφοτέρων, κατὰ τὸν Λάρβιν, τῆς γεννητικῆς ἐπιλογῆς· καὶ εἶνε πιθανόν ὅτι καὶ τῶν

μικροτέρων ορατών εντόμων τα χρώματα την ιδίαν έχουν εν μέρει αιτίαν. Ιδιαίτερος αξιοπαρατήρητον κυρίως είνε, ότι οι χαρακτήρες αυτοί, των οποίων η γένεσις οφείλεται εις το ότι διευκόλυνον την παραγωγήν καλυτέρου γόνου, ενώ είνε εξ όλων οι μάλλον προσελκύνοντες αμοιβαίως τους οργανισμούς οίτινες τους κατέχουν, συγχρόνως, αμέσως ή εμμέσως, είνε επίσης οι ελκυστικώτεροι και δι' ημάς. Χωρίς αυτούς αι πεδιάδες και τα δάση θα έχαναν όλον το θέλητρον των. Είνε περιεργος δε η παρατήρησις, ότι η σύλληψις του ανθρωπίνου ωραίου ή καλού εκ της αυτής αιτίας έλκει κατά μέγα μέρος την αρχήν της. Επανειλημμένοι παρατηρήσεις εβεβαίωσαν ότι το στοιχείον τον ωραίου το κρατούν εν τη γεννητική σχέσει, κρατεί επίσης εις τα προϊόντα της αισθητικής, την μουσικήν, το δράμα, τας εικαστικάς τέχνας, την ποίησιν αλλ' η παρατήρησις αυτή προσλαμβάνει νέαν σημασίαν, όταν βλέπη τις εις ποίον βάθος εκτείνονται αι ρίζαι της εις την ανόργανον φύσιν.

Αν αποβλέψωμεν εις την ζωήν από γενικωτέρας απόψεως, θα εύρωμεν ότι ιδιαίτερον χαρακτηριστικόν γνώρισμα έχει, εκτός της ατομικής διά της θρέψεως συντηρήσεως, τον πολλαπλασιασμόν και την μετάδοσιν. Ζωή υπό την έποψιν αυτήν θα ειπή γονιμοποίησις και αναπαραγωγή. Αυτό που συμβαίνει εις την υλικήν ζωήν, συμβαίνει επίσης και εις την ηθικήν. Τείνει και αυτή κατά τρόπον ανάλογον εις πολλαπλασιασμόν και εις μετάδοσιν. Εις τον κόσμον των συναισθημάτων μία ακαταγώνιστος τάσις ένορμος μας ωθεί να συμμερισθώμεν μετ' άλλων τας λύπας μας, τας χαράς μας. Εάν έλθωμεν εις τον κόσμον των ιδεών, θα εύρωμεν το αυτό φαινόμενον, γονιμοποίησιν και αναπαραγωγήν. Αρκεί να σκεφθώμεν το ηθικόν κεφάλαιον το οποίον αντιπροσωπεύει εις δοθείσαν στιγμήν η ανθρωπότης. Τι θα ήτο το κεφάλαιον αυτό, εάν δεν επολλαπλασιάζετο διά της αναπαραγωγής; Η ύπαρξις αυτή του ανθρώπου θα ήτον τάχα δυνατή; Ως σύνολον η ανθρωπότης αντιπροσωπεύει σήμερα ένα ηθικόν κεφάλαιον διά το οποίον ειργάσθη η διανοητική γονιμότης απειρίας γενναίων προ ημών. Η λαϊκή ψυχή, η οποία έχει ζωηροτέραν την διαισθητικήν αντίληψιν, έχει δίκαιον να χαρακτηρίζη τον άρτιον νουν ως θηλυκόν, διαρκώς εγκυμονούντα και διαρκώς γεννώντα. Τwόντι, αι κεκτημένοι γνώσεις είνε η διαρκώς γονιμοποιούσα την διανοητικότητα δύναμις.

Πριν τελειώσω, επιβάλλεται να δώσω εδώ μίαν εξήγησιν εις την απορίαν η οποία θα γεννηθή αναμφιβόλως εις τον νουν του μη έχοντος

σαφή ιδέαν των ηθών της εποχής του Πλάτωνος αναγνώστου και η οποία δύναται να διατυπωθή ως εξής:

Διατί ο Πλάτων, διά ν' αναπτύξη την περί του Ἔρωτος θεωρίαν του, βάσιν ἔλαβε την παιδευαστίαν; Τῶντι, ὅλα τα πρόσωπα του διαλόγου περί τοιούτους ἔρωτας κατὰ το μάλλον ἢ ἥττον στρέφονται. Αὐτός ο Σωκράτης ὡς πρότον βῆμα διά να υψωθῆ τις μέχρι του ἀπολύτου καλοῦ, την παιδευαστίαν συμβουλεύει.

Διά να λυθῆ η ἀπορία αὐτή, ἀρκεῖ να ἐκτεθῶν με ὀλίγας λέξεις τα ἤθη της εποχής τα σχετικά προς την ἀπασχολούσαν ἡμᾶς ἐποψιν του ζητήματος.

Ἀπὸ της πλέον ἀπομακρυσμένης ἱστορικής εποχής ἐπετρέπετο, ὑπ' αὐτῶν ἀκόμη των νόμων εἰς την Σπάρτην και εἰς την Κρήτην, οἱ πρεσβύτεροι να συναναστρέφονται ἰδιαίτερος νέους τοὺς ὁποίους χειραγῶγουν εἰς την ὁδὸν της ἀρετῆς και της μαθήσεως. Το εἶδος αὐτὸ της ἐπικοινωνίας και της συναναστροφῆς ἐξεδηλώνετο εἰς την ζωηράν φαντασίαν των προγόνων μας ἀπαράλλακτα ὅπως ο μεταξὺ ἀτόμων ἀντιθέτου φύλου ο ἔρωσ. Ἄλλως ὅσα ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω ἀρκούν διά να συμπεράνη τις ευκόλως, ὅτι η τοιαύτη του πράγματος ἀντίληψις πολὺ ὀλιγώτερον δύναται ν' ἀποδοθῆ εἰς την φαντασίαν ὅσον εἰς αὐτὴν ταύτην την πραγματικότητα. Προς τούτοις την αὐτὴν ἀντίληψιν και με την αὐτὴν ζωηρότητα ἐκφραζομένην εὐρίσκομεν εἰς σχέσεις μεταξὺ γυναικῶν. Ἡ Σαπφῶ την ἰδίαν ἐρωτικὴν θέρμην την ὁποίαν φανερώνει διά τον Φάωνα — ἀν ὑποθεθῆ ὅτι ὑπήρξέ ποτε Φάων τις τον ὁποῖον ἐρωτεύετο, ἀλλὰ κατεφρονεῖτο ὑπ' αὐτοῦ, πράγμα το ὁποῖον φαίνεται να εἶναι ἀπλοῦς μῦθος, περὶ του ὁποῖου ὅμως δεν πρόκειται ἐνταῦθα — την ἰδίαν, λέγω, ἐρωτικὴν θέρμην φαίνεται ἐκδηλώνουσα και προς φίλας ἢ μαθητριάς της.

Και εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι αἱ σχέσεις του εἶδους αὐτοῦ, εἴτε μεταξὺ νέων και πρεσβυτέρων εἴτε μεταξὺ γυναικῶν, δεν ἐτηρήθησαν οὔτε παντοῦ οὔτε πάντοτε ἀγναί· η σκανδαλώδης ἀφήγησις του παθήματος του Ἀλκιβιάδου, η ὁποία σκοπὸν ἔχει να ἐξάρη τον χαρακτήρα του Σωκράτους, ὅπως και ο λόγος του Πausανίου, δεν ἀφίνει καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τούτου. Ἀλλ' ἀπὸ του σημείου τούτου μέχρι του συμπεράσματος, ὅτι αἱ σχέσεις του εἶδους αὐτοῦ εἶχον πάντοτε ὡς ἀποτέλεσμα ἀποτροπαίους συναφείας, η ἀπόστασις εἶνε μεγάλη.

Μόνον ἀργότερα η σχέση αὐτὴ ἐξέπεσε βαθμηδὸν εἰς ἀπροκάλυπτον ὀργισμὸν της σαρκός. Ἀλλὰ τότε το πράγμα ἔπαυσε να ἔχη προσχήματα φιλοσοφικά και ἐπρόκειτο ἀπλῶς περὶ νέων μεθόδων κορεσμοῦ κτηνωδῶν ὀρέξεων. Ἦταν η εποχὴ της κοσμοκρατορίας της Ρώμης τότε και ὀλόκληρος περίπου η ἀνθρωπότης εἶχε καταπέσει ἠθικῶς ὄχι μόνον ὑπὸ την ἐποψιν αὐτὴν, ἀλλὰ και ὑπὸ πάσαν ἄλλην, ὅπως ἐλέχθη ἤδη ἀνωτέρω. Ἦτον η εποχὴ την ὁποίαν ἐτερμάτισεν η ἔλευσις του Θεανθρώπου ἡτις ἔδωκεν ἄλλην κατεῦθυνσιν εἰς την

ανθρωπότητα. Αλλ' η εποχή του Σωκράτους και του Πλάτωνος, υπό την εξεταζομένην έποψιν, δεν ήτον μεν βεβαίως καλύτερα, αλλ' ούτε ίσως χειρότερα πάσης άλλης. Διέφερε μάλιστα εν πάση περιπτώσει κατά τούτο, ότι η λέξις δεν είχε αποκλειστικώς την έννοιαν την οποίαν έχει σήμερον, αλλά συνεδέετο οπωσδήποτε και με ηθικήν έννοιαν, τόνον στενώς μάλιστα ώστε πολλάκις η τελευταία αυτή φαίνεται οικειοποιουμένη ολόκληρον το πλάτος της λέξεως.

N. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ Ἡ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Πρώτον
ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣ
ΦΙΛΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ

Ἐπειτα

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
ΑΓΑΘΩΝ
ΦΑΙΔΡΟΣ
ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ
ΕΡΥΕΙΜΑΧΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ

Απολλόδωρος

Νομίζω πως δεν είμαι αμελέτητος εις όσα μ' ερωτάτε. Και να σας ειπώ πώς. Πρό τινος, ενώ ανέβαινα από την οικίαν μου εκ Φαλήρου εις το άστυ, κάποιος εκ των γνωρίμων μου ερχόμενος όπισθέν μου και αναγνωρίσας με από μακράν:

— Αι Φαληρεύ, εφώναξεν ευθύμως, συ Απολλόδωρε, δεν με περιμένεις κ' εμένα;

Εστάθηκα και επερίμενα. Και αυτός:

— Απολλόδωρε, είπεν, ακριβώς σε εζήτηουν τότε εσχάτως θέλων να μάθω τα περι έρωτος λεχθέντα εις του Αγάθωνος μεταξύ αυτού, του Σωκράτους, του Αλκιβιάδου και των άλλων παρευρεθέντων τότε εις το σύνδειπνον. Κάποιος μου διηγείτο τα περι τούτου, ακούσας αυτά από τον Φοίνικα του Φιλίππου, μου είπε δε ότι και συ τα γνωρίζεις· αλλά δεν ημύορεσε να μου ειπή τίποτε θετικόν. Να μου τα διηγηθής λοιπόν συ, ο οποίος άλλως έχεις χρέος περισσότερο από κάθε άλλον να διηγηθής τους λόγους του φίλου σου. Αλλά προτύτερα ειπέ μου, επρόσθεσεν, εις την συνομιλιαν αυτήν παρευρέθης συ ο ίδιος ή όχι;

— Φαίνεται, είπον εγώ τότε, ότι αυτός που σου διηγήθη το πράγμα δεν σου είπε τίποτε σωστόν, αφού νομίζεις την συνομιλιαν αυτήν ως

γενομένην τώρα εσχάτως, ώστε να ήτο δυνατή και η ιδική μου παρουσία εις αυτήν.

– Έτσι ενόμιζα.

– Πώς, ω Γλαύκων, είπον εγώ, δεν ηξεύρεις ότι ο Αγάθων από πολλών ετών δεν έχει πατήσει εδώ; Αφ' ότου δ' εγώ συναναστρέφομαι τον Σωκράτη και παρακολουθώ επιμελώς καθ' ημέραν τα υπ' αυτού λεγόμενα ή πραπτόμενα δεν είνε ακόμη τρία έτη. Προ τούτου πλανώμενος εις την τύχην και νομίζων ότι κάτι κάνω, ήμην ο αθλιώτερος των ανθρώπων, όπως και συ τώρα, που νομίζεις ότι κάθε άλλη ενασχόλησις είνε προτιμότερα από την φιλοσοφίαν.

Και εκείνος:

– Άφησε την κοροϊδείαν, είπε, και ειπέ μου πότε έγγεινεν η συνομιλία αυτή.

Του είπον εγώ τότε, ότι το πράγμα συνέβη όταν ημείς ήμεθα παιδιά ακόμη, δηλαδή την επομένην της ημέρας κατά την οποίαν ο Αγάθων, νικήσας με την πρώτην του τραγωδίαν, εώρταζε τα επινίκια αυτός τε και οι λαβόντες μέρος εις τον χορόν.

– Ώστε η ιστορία είνε πολύ παλαιά, ως φαίνεται. Αλλά ποιος σου διηγήθη το πράγμα; ή μήπως ο ίδιος ο Σωκράτης;

– Όχι μα τον Δία, είπον εγώ, αλλ' εκείνος που τα είπε και εις τον Φοίνικα, δηλαδή ένας κάποιος Αριστόδημος Κυδαθηναεύς, ένας κοντούλης και ξυπόλυτος πάντοτε. Αυτός ήτον, όπως εγώ νομίζω, ένας από τους θερμότερους της εποχής εκείνης θαυμαστάς του Σωκράτους και ήτο παρών κατά την συναναστροφήν. Αλλ' όμως και τον Σωκράτη ερώτησα διά μερικά πράγματα εξ όσων ήκουσα παρ' εκείνου, εσυμφώνει δε και αυτός με την αφήγησιν του Αριστοδήμου.

– Μα τότε λοιπόν, μου λέγει, τι κάθεσαι και δεν μου τα διηγήσαι; Ο δρόμος που έχομεν να κάμωμεν έως το άστν είνε περίστασις καταλληλοτάτη και διά να μου τα διηγηθής και δι' εμέ να σ' ακούω.

Και έτσι βαδίζοντες ηρχίσαμεν την περί του αντικειμένου αυτού ομιλίαν. Και δι' αυτό εις την αρχήν σας είπα ότι δεν είμαι αμελέτητος ως προς αυτό. Εάν λοιπόν θέλετε να διηγηθώ και εις σας την ιστορίαν αυτήν, θα το κάμω ευχαρίστως· διότι δι' εμέ είνε μεγάλη ευχαρίστησις να ομιλώ ή ν' ακούω άλλους ομιλούντας επί φιλοσοφικών θεμάτων, και τούτο ανεξαρτήτως της ωφελείας την οποίαν νομίζω ότι πορίζομαι εκ τοιούτων λόγων· ενώ όταν ακούω άλλα θέματα ομιλίας, οποία άλλως και τα συνήθη ιδικά σας υμών των πλουσίων και περί τα χρηματικά καταγινομένων, και εγώ στενοχωρούμαι και σας τους φίλους μου οικτείρω, διότι νομίζετε ότι κάτι κάνετε χωρίς να κάνετε τίποτε. Ίσως και σεις πάλιν να με ευρίσκετε άξιον οίκτου, και δεν νομίζω ότι έχετε άδικον να έχετε τοιαύτην ιδέαν. Με την διαφοράν ότι εγώ δεν το νομίζω απλώς, αλλ' είμαι βέβαιος ότι είσθε άξιοι οίκτου.

Φίλος του Απολλοδώρου

Ο ίδιος είσαι πάντοτε Απολλόδωρε. Πάντοτε κακολογείς και τον εαυτόν σου και τους άλλους, και μου φαίνεται ότι νομίζεις τώντι αθλίους όλους τους ανθρώπους εκτός του Σωκράτους, αρχίζων από τον εαυτόν σου. Και δεν γνωρίζωμεν διατί σε επωνόμασαν μανιακόν, αλλ' εις τους λόγους είσαι πάντοτε τοιούτος· εξαγριώνεσαι κατά του εαυτού σου και των άλλων εκτός του Σωκράτους.

Απολλόδωρος

Φανερόν λοιπόν εκ τούτου ότι ούτω διανοούμενος και διά τον εαυτόν μου και διά σας, μαίνομαι και παραπαίω. Δεν είν' έτσι, φίλτατε;

Φίλος του Απολλοδώρου

Δεν αξίζει τον κόπον, Απολλόδωρε, να φιλονεικήσωμεν δι' αυτό. Ἄφησέ τα λοιπόν αυτά και διηγήσου μας εκείνο που σ' επαρακαλέσαμεν, δηλαδή τα περί έρωτος λεχθέντα εις του Αγάθωνος.

Απολλόδωρος

Να σας ειπώ επάνω κάτω τι ελέχθη. Αλλά καλύτερα να προσπαθήσω να σας εκθέσω τα πράγματα εξ αρχής, όπως και ο Αριστόδημος τα διηγήθη εις εμένα.

Μου είπε λοιπόν ότι έτυχε ν' απαντήση τον Σωκράτη λουσομένον και φορούντα εις τους πόδας τα σανδάλια, πράγμα το οποίον εκείνος δεν έκανε συχνά, εις την ερώτησιν του δε πού πηγαίνει έτσι καλλωπισμένος,

– Πηγαίνω να δευπνήσω εις του Αγάθωνος, είπε. Χθες απέφυγα να παρευρεθώ κατά την εορτήν των επινικίων, φοβηθείς τον όχλον· σήμερα όμως του υποσχέθηκα ότι θα υπάγω. Αυτός είναι ο λόγος που εκαλλωπίσθην, διά να μεταβώ ωραίος προς ωραίον. Αλλά τι ιδέαν έχεις, επρόσθεσε, αν σου επρότεινα να έλθης και συ εις το δείπνον απρόσκλητος;

– Όπως ορίζεις, απήντησεν ο Αριστόδημος.

– Ακολουθεί με λοιπόν, εξηκολούθησεν ο Σωκράτης, διά να χαλάσωμεν και την παροιμίαν μεταβάλλοντες αυτήν και αποδεικνύοντες επομένως ότι και εις των αγαθών το τραπέζι πηγαίνουν απρόσκλητοι αγαθοί. Ἄλλως και ο Όμηρος την παροιμίαν αυτήν κινδυνεύει όχι μόνον να την χαλάση, αλλά και να την εξευτελίση· διότι αφού παρέστησε τον μεν Αγαμέμνονα ως ένα εξαιρετικώς γενναίον πολεμιστήν, τον δε Μενέλαον ως μαλθακόν μαχητήν, εορτάζοντος και ευωχουμένου του Αγαμέμνονος, παρουσιάζει τον Μενέλαον ως

απρόσκλητον ελθόντα εις το τραπέζι, δηλαδή ένα άνθρωπον κατώτερον εις το τραπέζι του πολύ καλυτέρου του.

— Ίσως λοιπόν και εγώ να κινδυνεύσω, παρατήρησε τότε ο Αριστόδημος, αλλ' όχι όπως συ λέγεις τα πράγματα, αλλά σύμφωνα με τον Όμηρον, δηλαδή μικρός και άσημος εγώ, να μεταβώ απρόσκλητος εις το τραπέζι ενός σοφού ανδρός. Συ λοιπόν ο οποίος με πέρνεις μαζί σου πρέπει και να με δικαιολογήσης, διότι εγώ δεν θα ομολογήσω ότι επήγα απρόσκλητος, αλλά θα ειπώ ότι μ' επροσκάλεσες συ.

— Είμεθα δύο, απήντησεν ο Σωκράτης, και είτε ο ένας είτε ο άλλος θα εύρωμεν τι να ειπούμεν. Αλλ' ας πηγαίνωμεν.

Τοιαύτα περίπου ειπόντες, επηγαίναμεν, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος. Ο Σωκράτης εν τούτοις γενόμενος σκεπτικός καθ' οδόν έμενεν οπίσω, όταν δε εστάθηκα διά να τον περιμένω, μου επαράγγειλε να προχωρήσω εμπρός. Έτσι έφθασα εις την οικίαν του Αγάθωνος, όπου ευρήκα την θύραν ανοικτήν. Μου συνέβη μάλιστα και κάτι νόστιμον· ένας δούλος του Αγάθωνος ήλθεν από μέσα εις προϋπάντησίν μου και με ωδήγησεν αμέσως εκεί όπου ευρίσκοντο ξαπλωμένοι και οι άλλοι, περιμένοντες ν' αρχίση το δείπνον. Μόλις δε με είδεν ο Αγάθων,

— Αριστόδημε, είπεν, εις καλήν ώραν ήλθες διά να δειπήσης μαζί μας· εάν όμως ήλθες δι' άλλο πράγμα, ας το αναβάλωμεν δι' άλλοτε. Σ' εζήτησα και χθες διά να σε προσκαλέσω, αλλ' εστάθη αδύνατον να σε ιδώ. Αλλά πώς δεν μας φέρεις και τον Σωκράτη;

Τότε εγώ στραφείς, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος, είδα ότι ο Σωκράτης δεν με είχεν ακολουθήσει. Είπα λοιπόν ότι ηρχόμενην μαζί με τον Σωκράτη ο οποίος και μ' επροσκάλεσεν εις το δείπνον.

— Έκαμες πολύ καλά να έλθης, είπεν ο Αγάθων· αλλά πού είναι ο Σωκράτης;

— Ήρχετο κατόπιν μου και θαυμάζω και εγώ τι να έγείνε.

— Αί! παιδί, είπεν ο Αγάθων αποτεινόμενος προς ένα δούλον, δεν κυττάζεις πού να είναι ο Σωκράτης και να τον φέρης μέσα; Συ δε, Αριστόδημε, ξαπλώσου κοντά εις τον Ερυξιμαχον·

Και διέταξε τον δούλον να μου πλύνη τους πόδας διά να ξαπλωθώ. Ελθόντος δ' εν τω μεταξύ άλλου δούλου, όστις ανήγγειλεν ότι ο Σωκράτης είχε παραμερίσει και εστέκετο εις το πρόθυρον της γειτονικής οικίας και ότι, μολονότι τον εκάλεσε, δεν ήθελε να έμβη μέσα,

— Παράξενον, είπεν, αυτό πού λέγεις. Πήγαινε πάλιν να τον καλέσης και να μη τον αφήσης έως ότου να έλθη.

Αλλ' ο Αριστόδημος τότε παρεμβάς,

— Όχι, είπεν· αφήσατέ τον ήσυχον. Αυτό του συμβαίνει συχνά, ν' απομακρύνεται δηλαδή και να σταματά όπου τόχη. Έπειτα από ολίγον θα έλθη, όπως εγώ νομίζω. Μη τον ενοχλήτε λοιπόν, αλλ' αφήσατέ τον.

— Ας γείνη έτσι, είπεν ο Αγάθων, αφού αυτή είνε η γνώμη σου. Αλλά δι' ημάς τους άλλους, παιδιά, δόστε μας να φάγωμεν. Φέρετε ό,τι θέλετε,

ωσάν να μη περιμένετε διαταγὰς ἀπὸ κανένα, πράγμα το ὅποιον δεν ἔκαμα ποτέ μου. Να μας θεωρήσετε λοιπὸν κ' ἐμένα και τοὺς ἄλλους ἐδῶ ωσάν ἰδικούς σας προσκαλεσμένους και να μας περιποιηθῆτε διὰ να σας ἐπαινέσωμεν και ἡμεῖς.

Και ἡμεῖς μὲν, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀριστόδημος, ἤρχισαμεν να τρώγωμεν, ἀλλ' ὁ Σωκράτης δεν ἤρχετο. Ὁ Ἀγάθων πολλάκις ἠθέλησε να στείλῃ να τον καλέσουν, ἀλλ' ἐγὼ δεν τον ἀφίνα. Τέλος ἦλθε και ὁ Σωκράτης, ἀφού ἀργοπόρησεν ὀλίγον κατὰ την συνήθειάν του, εὐρών ἡμᾶς εἰς το μέσον του δεῖπνου. Τότε ὁ Ἀγάθων, ὅστις ἦτον ξαπλωμένος τελευταῖος και μόνος,

— Ἐλα, εἶπε, Σωκράτη, και ξαπλώσου κοντά μου διὰ ν' ἀπολαύσω κ' ἐγὼ τας σοφὰς ἰδέας αἰ ὁποῖαι σου κατέβηκαν εἰς τα πρόθυρα· διότι εἶναι φανερόν ὅτι εὐρήκες αὐτό που ἐζητεῖς και το κρατεῖς, ἀλλέως θα εὐρίσκεσο ἀκόμη εἰς την ἰδίαν θέσιν.

Ὁ Σωκράτης ἐκάθησε πρῶτα και ἔπειτα εἶπεν:

— Εἶθε, ὦ Ἀγάθων, ἡ σοφία να ἦτο κάτι το ὁποῖον νάρθη ἀπὸ τον πλέον γεμάτων εἰς τον πλέον ἀδειανόν ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν εὐρισκόμεθα εἰς ἐπαφήν ὁ ἕνας με τον ἄλλον, ὅπως το νερόν των ποτηριῶν που τρέχει ἀπὸ το πλέον γεμάτων εἰς το πλέον ἀδειανόν διὰ μέσου των μαλλιῶν. Ἀν και ἡ σοφία ἦτον ἔτσι, τότε ἐγὼ θα ἦμουν εὐτυχῆς ξαπλωνόμενος κοντά σου· διότι νομίζω ὅτι ἀπὸ σένα θα γεμίσω με πολλήν και καλήν σοφίαν. Ὡς προς την ἰδικήν μου, και μικρὴ εἶνε και ἀμφισβητήσιμος, κάτι ὡσάν ὄνειρον· ἐνῶ ἡ ἰδική σου και λαμπρὰ εἶνε και σφριγῶσα εἰς προκοπήν, ἐξέλαμψε δε ἀπὸ σένα, νέον ἀκόμη ὄντα, και καταφανῆς ἐγένετο προ ὀλίγου ἐνώπιον τριάντα, χιλιάδων Ἑλλήνων ὡς μαρτύρων.

— Κοροϊδεύεις, Σωκράτη, εἶπεν ὁ Ἀγάθων. Ἀλλ' αὐτὰ ας τ' ἀφήσωμεν δι' ἔπειτα πού θα κριθώμεν ἐγὼ και συ περὶ της σοφίας μεταχειριζόμενοι ὡς δικαστὴν τον Διόνυσον· ἀλλὰ τώρα ἄρχισε πρῶτα να τρώγῃς.

Μετὰ ταῦτα, κατακλιθέντος του Σωκράτους, ἀφού ἐδείπνησαν ὅλοι, ἔκαμαν σπονδάς, ἔψαλαν τον θεόν και ἐγένεσαν ὅλα τὰλλα τα συνηθιζόμενα, ἦλθεν ἡ σειρά να πῖουν. Τότε ὁ Πausanias ἔλαβε τον λόγον και εἶπε τα εξῆς·

— Καλόν εἶνε να σκεφθώμεν πρῶτα κατὰ ποῖον τρόπον ὀλιγότερον βλαπτικόν θα πῖωμεν. Ἐγὼ τουλάχιστον ὁμολογῶ ὅτι δεν εἶμαι διόλου καλά ἔπειτα ἀπὸ τον χθεσινόν πότον και ἔχω ἀνάγκην κάποιας ἀναψυχῆς, νομίζω δε ὅτι την αὐτὴν ἀνάγκην αἰσθάνεσθε και οἱ περισσότεροι ἀπὸ σας, διότι και χθες μαζή ἤμεθα. Σκεφθῆτε λοιπὸν ποῖος εἶνε ὁ καλύτερος τρόπος διὰ να μη το χαλάσωμεν και πάλιν.

— Πολύ σωστὰ λέγεις, Pausanias, ὅτι μας χρειάζεται χωρὶς ἄλλο κάποια ἀνάπαυλα εἰς την πόσιν, εἶπε τότε ὁ Ἀριστοφάνης· διότι κ' ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ τοὺς βαπτισμένους της χθες.

– Βεβαίως σωστόν εἶνε αὐτό που λέγετε, εἶπε τότε Ερυξίμαχος ὁ Ἀκουμένου. Μένει μόνον ν' ακούσωμεν τὴν γνώμην τοῦ Ἀγάθωνος. Ἀντέχει νὰ πῆ;

– Καθόλου. Οὐτ' ἐγὼ δὲν βαστῶ, ἀπήντησεν ὁ Ἀγάθων.

– Τότε τὸσον τὸ καλύτερον δι' ἡμᾶς τοὺς ἄλλους, ἐπανελάβεν ὁ Ερυξίμαχος, δηλαδὴ ἐμένα, τὸν Ἀριστόδημον καὶ τὸν Φαῖδρον, ἀν σεις οἱ δυνατώτατοι εἰς τὸ πίνειν ἀποκάματε· διότι ἡμεῖς πάντοτε δὲν εἴμεθα δυνατοὶ πόται. Διὰ τὸν Σωκράτη δὲν λέγω τίποτε, διότι αὐτὸς εἶνε ἰκανὸς καὶ διὰ τὰ δύο, ἐπομένως εἴτε τὸ ἓνα κάμωμεν εἴτε τὸ ἄλλο, τοῦ εἶνε τὸ ἴδιον. Ἐπειδὴ λοιπὸν μου φαίνεται ὅτι κανεῖς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἔχει ὄρεξιν νὰ πῆ πολὺ, θὰ εἶμαι ὀλιγώτερον ἀηδὴς ἐάν σὰς εἰπῶ τι πράγμα εἶνε ἡ μέθη. Κατάδηλον νομίζω ἐκ τῆς ἰατρικῆς μου πείρας ὅτι ἡ μέθη εἶνε μέγα κακὸν διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ διὰ τούτο οὐτ' ἐγὼ πίνω, ὅταν ἡμπορῶ ν' ἀπέχω, οὔτε εἰς ἄλλον θὰ συμβουλεύσω τοιοῦτον τι, καὶ μάλιστα διατελοῦντα εἰς καρηβαρίαν ἀπὸ μέθην τῆς προτεραιίας.

– Ὡς πρὸς ἐμέ, υπέλαβε τότε Φαῖδρος ὁ Μυρρινούσιος, συνηθίζω νὰ πείθωμαι εἰς ὅ,τι λέγεις προκειμένου περὶ ἰατρικῆς· ἀλλὰ τὸρα βλέπω ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι εἶνε σύμφωνοι με τὴν γνώμην σου.

Ἀφοῦ ἐλέχθησαν αὐτά, ἐνεκρίθη ἀπὸ ὅλους ἡ ἰδέα νὰ διεξαχθῆ ἡ συναναστροφή χωρὶς μέθην καὶ νὰ πίνουν ἀπλῶς πρὸς τέρψιν.

– Ἀφοῦ λοιπὸν εἴμεθα σύμφωνοι, ἐπανελάβεν ὁ Ερυξίμαχος, ὅτι καθένας εἶνε ἐλεύθερος νὰ πῆ ὅσον θέλει, χωρὶς νὰ ἐξαναγκάζεται, προτείνω τὴν μὲν αὐλητρίδα που ἤλθε προ ὀλίγου νὰ τὴν ἀφήσωμεν νὰ πηγαῖν ἰστο καλόν. Ἄς παίξῃ με τὸν αὐλὸν τῆς νὰ διασκεδάσῃ μόνη τῆς, ἢ ἀν θέλῃ ἄς παίξῃ νὰ διασκεδάσῃ τὰς γυναῖκας μέσα· ἡμεῖς δὲ ἄς περιορίσωμεν τὴν συναναστροφήν μας σήμερον εἰς συνομιλίαν. Ἐχω μάλιστα νὰ σὰς προτείνω καὶ θέμα ομιλίας, ἀν θέλετε.

Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι ἀπήντησαν ὅτι θέλουν καὶ τὸν ἐπαρακάλουν νὰ εἰσηγηθῆ τὸ θέμα,

– Ἀρχίζω λοιπὸν, ἐπανελάβεν ὁ Ερυξίμαχος, κατὰ τὸν τρόπον τῆς Μελανίππης τοῦ Εὐριπίδου: *Ὅ,τι θὰ σὰς εἰπῶ δὲν εἶνε ἰδικόν μου, ἀλλὰ τοῦ Φαῖδρου αὐτοῦ ἐδῶ.* Ὁ Φαῖδρος λοιπὸν μου λέγει με ἀγανάκτησιν κάθε φοράν: Δὲν εἶνε παράξενον, Ερυξίμαχε, ὅτι εἰς ὅλους μὲν σχεδὸν τοὺς ἄλλους θεοὺς ἔχουν γείνει ὕμνοι καὶ παιάνες ὑπὸ τῶν ποιητῶν, εἰς δὲ τὸν Ἔρωτα, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις εἶνε τὸσον μέγας θεός, κανεῖς ἀπὸ τοὺς τὸσους ποιητὰς δὲν ἔκαμε ποτὲ κανέν ἐγκώμιον; Ἀν ἀφήσωμεν δὲ τοὺς ποιητὰς, θὰ ἰδῆς ὅτι καὶ οἱ καλύτεροι σοφισταὶ ἔχουν γράψει ἐπαίνους εἰς πεζὸν τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἄλλων παράδειγμα ὁ περίφημος Πρόδικος. Τούτο ἄλλως δὲν εἶνε καὶ τὸσον θαυμαστόν, ἀφοῦ ἐγὼ ἔτυχε νὰ ἰδῶ βιβλίον περιέχον ἐπαινὸν θαυμάσιον τοῦ ἁλάτος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξήρητο ἡ ὠφέλεια αὐτοῦ, καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα συχνά ἡμπορεῖς νὰ ἰδῆς ἐγκωμιαζόμενα. Ἐνῶ λοιπὸν εἰς τοιαῦτα πράγματα ἀπεδόθη τόση σημασία, πὼς γίνεται ἓνας τὸσον μέγας θεός ὅπως ὁ Ἔρως νὰ μείνῃ ἔτσι

αμελημένος και κανείς από τους ανθρώπους να μην ἔχει τολμήσει ἕως σήμερον να τον υμνήσῃ επαξίως; Αυτά λέγει, πολύ σωστά νομίζω, ο Φαίδρος. Εγώ λοιπόν και πρόθυμος εἶμαι να συνεισφέρω τον ἔρανον μου διά να ευαρεστήσω τον θεόν αυτόν και πρέπον νομίζω εις την περίστασιν αυτήν δι' ημάς τους παρόντας να τον τιμήσωμεν. Αν επομένως εἴσθε και σεις σύμφωνοι, μας αρκεί ως θέμα ομιλίας ο Ἔρος. Προς τούτο καθένας από ημάς θα εἰπῆ, ὅπως ἡμπορεῖ καλύτερα, ἕνα ἔπαινον του ἔρωτος, αρχῆς γινομένης εκ δεξιών. Πρώτος λοιπόν θ' αρχίσῃ ο Φαίδρος, επειδή και πρώτος εις την σειράν ἔρχεται και εἶνε ο πατήρ της προτάσεως.

— Κανείς δεν θα ἔχη βέβαια εναντίαν γνώμην, Ερυξίμαχε, εἶπε τότε ο Σωκράτης. Πολύ περισσότερον δεν θ' αντιτείνω εγώ ο οποίος λέγω ὅτι δεν γνωρίζω τίποτε ἄλλο εἰμὴ τα ερωτικά, ἀλλ' οὔτε ο Αγάθων βέβαια, οὔτε ο Παυσανίας, οὔτε ο Αριστοφάνης ο καταγινόμενος διαρκῶς με τον Διόνυσον και την Αφροδίτην, οὔτε και ἄλλος κανείς από τους παρόντας, ὅπως βλέπω. Μολονότι το πράγμα δεν εἶνε το ἴδιον δι' ημάς που ευρισκόμεθα τελευταῖοι. Ἀλλ' εἰάν οι προ ημών αναπτύξουν καλῶς και ικανῶς το θέμα, θ' αρκεσθῶμεν εις τους λόγους αυτών. Ἐμπρός λοιπόν, ἀς αρχίσῃ αἰσιῶς ο Φαίδρος εγκωμιάζων τον Ἔρωτα.

Εἰς αυτά και ὅλοι οι ἄλλοι εσυμφώνησαν με τον Σωκράτη.

Να σας εἰπῶ τώρα ὅλα ὅσα καθένας εἶπε, δεν εἶναι δυνατόν, διότι οὔτε ο Αριστόδημος τα ενθυμείτο καλά, οὔτ' εγώ εκράτησα εις τον νουν μου ὅλα ὅσα εκείνος μου διηγήθη. Θα σας εἰπῶ λοιπόν τα ουσιωδέστερα και ὅσα μου εφάνησαν περισσοτέρων αξιομνημόνευτα από τους λόγους του καθενός.

Πρώτος λοιπόν, ὅπως σας εἶπα, κατὰ την αφήγησιν του Αριστοδήμου πάντοτε, ἤρχισεν ο Φαίδρος ως εξῆς περίπου:

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΦΑΙΔΡΟΥ

Μέγας θεός εἶνε ο Ἔρος και θαυμαστός εις τε τους ανθρώπους και εις τους θεούς και δι' ἄλλους μεν πολλούς λόγους, ἀλλά προ παντός κατὰ την γένεσιν· διότι εἶνε ο πρεσβύτατος των θεῶν, και τούτο εἶνε πολλῆς τιμῆς ἄξιον. Ἀπόδειξις δε της αρχαιότητός του εἶνε ὅτι γονεῖς του Ἔρωτος οὔτε υπάρχουν οὔτε αναφέρονται από κανένα, οὔτε ποιητῆν οὔτε πεζόν, ο δε Ησίοδος λέγει ὅτι πρῶτον μεν υπήρξε το χάος, ἔπειτα δε ἡ ευρύτερνος Γῆ, των πάντων βάσις κεφαλῆς και αἰωνία, και ο Ἔρος.

Κατὰ τον Ησίοδον λοιπόν μετὰ το χάος ἐγένιναν τα δύο αυτά, ἡ Γῆ και ο Ἔρος. Ο δε Παρμενίδης ως προς την Γένεσιν λέγει ὅτι πρῶτιστον πάντων των θεῶν τον Ἔρωτα συνέλαβε.

Με τον Ησίοδον συμφωνεί προσέτι και ο Ακουσίλαος. Ούτω πολλαχόθεν ομολογείται ότι ο Έρωσ είνε ο πρεσβύτατος των θεών. Πρεσβύτατος δε ων είνε πρόξενος μεγίστων αγαθών εις ημάς. Εγώ τουλάχιστον δεν ευρίσκω άλλο μεγαλύτερον αγαθόν δι' ένα νέον από ένα εραστήν χρηστόν, και δι' ένα εραστήν από τον έρωτα προς ένα νέον. Διότι εκείνο που πρέπει να κυριαρχή δι' όλου του βίου εις τους ανθρώπους τους θέλοντας να ζήσουν καλώς, αυτό ούτε η συγγένεια, ούτε αι τιμαί, ούτε ο πλούτος, ούτε κανέν άλλο πράγμα ημπορεί να εμπνεύση τόσον όσον ο έρωσ — θέλω να ειπώ το αίσθημα της αισχύνης μεν διά τα αισχρά, της φιλοτιμίας δε προς τα καλά. Διότι χωρίς αυτά ούτε πόλις ούτε ιδιώτης είνε δυνατόν να κατορθώση έργα μεγάλα και καλά. Έχω δε πεποίθησιν ότι εάν εις ένα αγαπώντα άνδρα συνέβαινε να γείνη κατάδηλος καμμία αισχρά πράξις του ή να υποφέρη προσβολήν τινα εξ ανανδρίας χωρίς ν' αμυνθή, δεν θα ήτο τόσον ζωηρόν το ηθικόν του άλγος, ούτε υπό του πατρός αν ήθελε φωραθή ούτε υπό των φίλων ούτε υπό άλλου οποιουδήποτε, όσον θα ήτο αν ήθελε φωραθή υπό του αγαπωμένου νέου. Το αυτό βλέπομεν συμβαίνον και εις τον αγαπώμενον, ότι δηλαδή ιδιαιτέρως αισχύνεται τον εραστήν, αν ήθελε φωραθή παρεκτρεπόμενος. Εάν δε ήτο δυνατόν να γείνη τρόπος ώστε πόλις ή στρατόπεδον ν' αποτελήται υπό εραστών και αγαπωμένων, θα επετυγχάνετο η τελειότερα οργάνωσις και διοίκησις διά της αποχής από πάσαν κακήν πράξιν και της ευγενούς αμίλλης· και μαχόμενοι δε οι τοιούτοι, ημπορεί κανείς να ειπή ότι θα ενίκων, καίτοι ολίγοι, πάντας τους ανθρώπους. Διότι πολύ ολιγότερον υπό τας όψεις του αγαπωμένου παρά κάθε άλλου θα ήτο δυνατόν ένας εραστής να καταλίπη την τάξιν του ή να πετάξη τα όπλα, και προ τούτου θα επροτίμα όχι ένα, αλλά πολλούς θανάτους, κανείς δε βέβαια δεν θα ήτο τόσον ανανδρος ώστε να εγκαταλείψη τον αγαπώμενον ή να μη τον βοηθήση κινδυνεύοντα, ένθεος γινόμενος προς αρετήν υπό του Έρωτος, εις τρόπον ώστε να είνε όμοιος προς τον εκ φύσεως ανδρειότατον. Και εκείνο που λέγει ο Όμηρος, ότι εις μερικούς ήρωας εμπνέει μένος ο θεός, τούτο ο Έρωσ κατορθώνει να γίνεται αυτομάτως εις τους ερώντας. Ούτω μόνον οι ερώντες θυσιάζουν ευχαρίστως την ζωήν των υπέρ του αγαπωμένου, και όχι μόνον οι άνδρες διότι είναι άνδρες, αλλά και αι γυναίκες. Τούτου δε τρανόν μαρτύριον εις τους Έλληνας παρέχει η θυγάτηρ του Πελίου Άλκηστις, μόνη αυτή προσφερθείσα ν' αποθάνη υπέρ του ανδρός της, μολονότι υπήρχον και πατήρ και μήτηρ αυτού, των οποίων όμως την στοργήν τόσον υπερέβαλεν, ώστε να τους αποδείξη τρόπον τινα ξένους προς τον υιόν αυτών και μόνον κατ' όνομα γεννήτορας. Και η θυσία αυτή τόσον μεγάλη πράξις εφάνη όχι μόνον εις τους ανθρώπους, αλλά και εις τους θεούς αυτούς, ώστε μολονότι πολλοί έκαμαν πολλές και μεγάλας πράξεις, εν τούτοις εις πολύ ολίγους οι θεοί παρέσχον τοιαύτην αμοιβήν της πράξεως, ώστε να

επιτρέψουν την απάνοδον της ψυχῆς εκ του Ἄδου, ενώ εις την ψυχὴν εκείνης επέτρεψαν τούτο θαυμάσαντες την πράξιν της. Εκ τούτου καταφαίνεται ὅτι και οι θεοὶ αὐτοὶ τον περί τον ἔρωτα ζήλον και ἀρετὴν μεγάλως τιμοῦν. Οὕτως εις τον Ὀρφέα τον υἱὸν του Οἰάγρου δεν επέτρεψαν να φέρη εις τέλος τον σκοπὸν του, αποπέμψαντες αὐτὸν εκ του Ἄδου, αφοῦ του ἔδειξαν το φάσμα μόνον της γυναικὸς του διὰ την ὁποίαν ἐπήγε, διότι ἐφάνη δειλὸς, ὡσάν κιθαρῳδὸς που ἦτο, και δεν ἐτόλμησεν ν' ἀποθάνη ἔνεκα του ἔρωτος, ἀλλ' ἐμηχανεῦθη να εἰσέλθῃ ζωντανὸς εις τον Ἄδην. Διὰ τούτο και τον ἐτιμώρησαν καταδικάσαντες αὐτὸν ν' ἀποθάνη ὑπὸ γυναικῶν. Ἐξ ἐναντίας τον υἱὸν της Θέτιδος Ἀχιλλέα ἐτίμησαν τοποθετήσαντες αὐτὸν εις τας νήσους των μακάρων, διότι οὗτος, καίτοι γνωρίζων παρά της μητρὸς του ὅτι ἠθέλεν ἀποθάνει εἰάν ἐφόνευε τον Ἐκτορα, ἐνῶ αν δεν τον ἐφόνευε θα ἐπανήρχετο εις τον πατρικὸν του οἶκον ὅπου θ' ἀπέθνησκε γηραιὸς, ἐν τούτοις ἐτόλμησε να προτιμήσῃ ὄχι ἀπλῶς ν' ἀποθάνη ὑπὲρ του ἐραστοῦ αὐτοῦ Πατρόκλου βοηθῶν αὐτὸν, ἀλλὰ τελευτήσαντος τούτου, ν' ἀποθάνη κατόπιν αὐτοῦ ἐκδικῶν τον θάνατόν του. Διὰ τούτο και υπερθαυμάσαντες οι θεοὶ ἰδιαιτέρως ὅλως ἐτίμησαν αὐτὸν, διότι τον ἐραστήν αὐτοῦ τόσο πολύ ἐξετίμα. Ὁ δε Αἰσχύλος φλυαρεῖ λέγων ὅτι ο Ἀχιλλεὺς ἦτον ἐραστής του Πατρόκλου, αφοῦ ο πρῶτος ἦτον ὠραιότερος ὄχι μόνον του Πατρόκλου, ἀλλὰ και ὅλων των ἡρώων ἐν γένει, και ἀγένειος ἀκόμη, ἔπειτα δε και πολύ νεώτερος, ὅπως λέγει ο Ὅμηρος. Ἀλλ' οι θεοὶ, μολονότι μεγάλως τῶντι τιμοῦν την περί τον Ἔρωτα ἀρετὴν, ἐν τούτοις περισσότερον θαυμάζουν και χαίρουν και ἀμείβουν ὅταν ο ἀγαπώμενος τον ἐραστήν ἀγαπά παρά ὅταν ο ἐραστής τον ἀγαπώμενον. Και τούτο διότι ο ἐραστής εἶνε κάτι θειότερον ἀπὸ τον ἀγαπώμενον, περικλείων τρόπον τινα ἓνα θεόν. Διὰ τούτο και ἐτίμησαν τον Ἀχιλλέα περισσότερον ἀπὸ την Ἀλκηστιν πέμψαντες αὐτὸν τιμητικῶς εις τας νήσους των μακάρων. Συμπεραίνων λέγω ὅτι ο Ἔρωσ εἶνε ἐξ ὅλων των θεῶν ο πρεσβύτατος και ο σεβαστότατος και ο κυριώτατος προς ἀπόκτησιν ἀρετῆς και εὐδαιμονίας ὑπὸ των ἀνθρώπων και ἐφ' ὅσον ζοῦν και αφοῦ ἀποθάνουν.

Τοιαῦτα περίπου, κατὰ τον Ἀριστόδημρον, εἶπεν ο Φαίδρος· ἔπειτα δε ἀπὸ τούτον ὠμίλησαν και μερικοὶ ἄλλοι, των ὁποίων ὅμως τους λόγους ἐπαράτρεξε μη ἐνθυμούμενος, διὰ να μου ἀφηγηθῆ τον λόγον του Πausανίου, ὅστις ὠμίλησεν ὡς ἐξῆς·

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ

Νομίζω, Φαίδρε, ὅτι ἡ πρότασις ὅπως ἀπλῶς ἐτέθη, να ἐγκωμιάσωμεν δηλαδὴ τον Ἔρωτα, δεν ἐτέθη καλῶς, θα εἶχε καλῶς, εἰάν ο Ἔρωσ ἦτον ἓνας. Ἀλλ' ἐπὶ του παρόντος δεν εἶν' ἓνας. Αφοῦ λοιπὸν δεν πρόκειται περί ἐνός, ὀρθότερον εἶνε να ὀρισθῆ ἐκ των προτέρων ποῖον ἐκ των δύο

οφείλομεν να επαινέσωμεν. Εγώ λοιπόν θα προσπαθήσω να επανορθώσω τούτο, ορίζων πρώτον ποιόν Έρωτα οφείλομεν να επαινέσωμεν και έπειτα προβαίνων εις έπαινον αντάξιον του θεού.

Γνωρίζομεν όλοι ότι Αφροδίτη άνευ Έρωτος δεν υπάρχει. Εάν λοιπόν μία μόνον υπήρχεν Αφροδίτη, και ο Έρωσ ένας θα ήτον. Αλλ' επειδή υπάρχουν δύο, ανάγκη και δύο Ερώτων. Πώς δε θα ήτο δυνατόν να λεχθή ότι αι θεαί δεν είναι δύο, αφού είνε γνωστόν ότι η μεν μία είναι πρεσβυτέρα και άνευ μητρός, θυγάτηρ του Ουρανού, την οποίαν διά τούτο επονομάζομεν ουρανίαν η δε νεωτέρα, θυγάτηρ του Διός και της Διώνης, την οποίαν καλούμεν πάνδημον. Όθεν αναγκαίως πρέπει και ο Έρωσ, ο μεν συνεργός της δευτέρας να καλήται ορθώς πάνδημος, ο δε της πρώτης ουράνιος. Και είνε μεν αληθές ότι χρέος έχομεν να επαινούμεν όλους τους θεούς, αλλ' επί του προκειμένου πρέπει να προσπαθήσω να ορίσω τα πρόσωπον το οποίον έλαχεν εις καθένα από τους δύο αυτούς Έρωτας.

Κάθε πράξις αυτή καθ' εαυτήν δεν είνε ούτε καλή ούτε κακή. Λόγου χάριν αυτό που πράττομεν ημείς τόρα, είτε πίνομεν είτε άδομεν είτε διαλεγόμεθα, αυτό καθ' εαυτό κανέν εκ τούτων δεν είνε καλόν, αλλ' εν τι πράξει ημπορεί ν' αποβή τοιούτον, ως εκ του τρόπου κατά τον οποίον επράχθη· καλώς δηλαδή και ορθώς πραττόμενον γίνεται καλόν, μη ορθώς δε αισχρόν. Έτσι λοιπόν και επί του προκειμένου· κάθε έρωσ δεν είνε καλός και άξιος εγκωμίου, αλλά μόνον ο κινών εις το καλώς αγαπάν. Ο μεν λοιπόν της πανδήμου Αφροδίτης πάνδημος είνε και αυτός και επομένως τυχαία και τα έργα του. Αυτός είνε ο έρωσ των φαύλων ανθρώπων. Οι τοιούτοι πρώτον μεν αγαπούν αδιακρίτως γυναίκας ή νέους, έπειτα δε αποβλέπουν εις τα σώματα μάλλον των αγαπωμένων παρά εις τας ψυχάς και προτιμούν όντα ανοητότατα, την απόλαυσιν μόνον σκοπούντες και αδιαφορούντες ως προς τον τρόπον. Διά τούτο συμβαίνει εις αυτούς να πράττουν ό,τι τύχη, ομοίως το αγαθόν όπως και το εναντίον. Τούτο προέρχεται και εκ της θεάς, η οποία και νεωτέρα πολύ της άλλης είνε και, ως εκ του τρόπου της γεννήσεώς της, μετέχει και άρρενος και θήλεος. Ενώ ο έρωσ της ουρανίας Αφροδίτης αντικείμενον έχει μόνον το άρρεν πρώτον διότι η θεά αυτή δεν μετέχει θήλεος, αλλά μόνον άρρενος· έπειτα διότι είναι πρεσβυτέρα, επομένως απηλλαγμένη ακολάστων ορμών. Όθεν και οι εκ του έρωτος τούτου εμπνεόμενοι τρέπονται προς το άρρεν, το φύσει ρωμαλεώτερον και μάλλον νουν έχον αγαπώντες. Δεν είνε δε δύσκολον να διακρίνη τις και εις την παιδεραστίαν αυτήν τους ελικρινώς εκ του έρωτος τούτου ορμωμένους· διότι οι τοιούτοι δεν αγαπούν τα παιδιά παρά μόνον αφού εκ της ηλικίας ο νους αυτών αναπτυχθή επαρκώς, τούτο δε συμπίπτει σχεδόν με την εμφάνισιν των πρώτων τριχών του γενείου. Και αιτία τούτου είνε, νομίζω, ότι οι εντεύθεν αρχίζοντες ν' αγαπούν αποβλέπουν εις συναναστροφήν και συμβίωσιν δι' όλην την

ζωὴν και ὄχι εις το να εξαπατήσουν και κατακτήσουν ἓνα νέον επωφελοῦμενοι της αφροσύνης αὐτοῦ, διά να τον αφήσουν ἔπειτα περιπαίζοντες και τρεπόμενοι εις αναζήτησιν ἄλλου. Ἐπρεπε μάλιστα να ὑπάρχη και νόμος απαγορευῶν τον ἔρωτα προς παιδία, διά να μη σπαταλάται πολὺς ζήλος εις πράγμα ἀδηλον. Διότι ἀδηλον εἶνε πού θα καταλήξη η παιδική ηλικία, εις αρετὴν ἢ εις κακίαν ψυχῆς τε και σώματος. Και οι μεν αγαθοὶ τον νόμον αὐτὸν θέτουν εκουσίως αὐτοὶ εις εαυτοὺς, ἀλλὰ και οι πάνδημοι ερασταὶ ἔπρεπε ν' αναγκάζονται να κάμνουν το ἴδιον, ἀπαράλλακτα ὅπως αναγκάζομεν αὐτοὺς να μην αγαποῦν και τας ελευθέραις γυναίκας καθ' ὅσον ημποροῦμεν (8). Διότι εις αὐτοὺς οφείλεται και το ὄνειδος του ὅτι μερικοὶ τολμοῦν να λέγουν ὅτι εἶνε αἰσχρὸν το χαρίζεσθαι εις εραστὰς. Οι λέγοντες ἔχουν ὑπ' ὄψιν τούτους, βλέποντες το παράκαιρον και ἀδίκον των ἐρώτων αὐτῶν, ἐνὼ βεβαίως ὅ,τι δῆποτε γίνεται κοσμίως και νομίμως δεν ημπορεῖ να θεωρηθῆ ψεκτὸν. Διὰ τούτο και τα περί τον ἔρωτα κρατοῦντα εις μεν τας ἄλλαις πόλεις εἶνε ευκόλως νοητὰ, διότι τα περί τούτου ἔχουν ορισθῆ κατά τρόπον ἀπλοῦν ἐνὼ τα ἐνταῦθα και ἐν Λακεδαιμόνι ισχύοντα ημποροῦν να ἐρμηνευθοῦν διαφοροτρόπως· Εἰς την Ἡλιδα λόγου χάριν και εις την Βοιωτίαν, και ὅπου ἀλλοῦ οι ἄνθρωποι δεν εἶνε ἔμπειροι εις την τέχνην του λέγειν, δέχονται ἀπλῶς ὅτι καλὸν το χαρίζεσθαι εις εραστὰς, και κανεὶς οὔτε νέος οὔτε γέρον δεν ἠθέλεν ἐπιῆ ὅτι εἶνε αἰσχρὸν· και τούτο, φρονῶ, διά να μη ἀπαντοῦν δυσκολίας προσπαθοῦντες διά του λόγου να πείθουν τους νέους, ως μη δυνατοὶ εις το λέγειν ἐνὼ εις την Ἰωνίαν και εις πολλὰ ἄλλα μέρη διατελοῦντα ὑπὸ τους βαρβάρους νομίζεται αἰσχρὸν. Ἄλλως εις τους βαρβάρους, ἐνεκα του τυραννικοῦ πολιτεύματος, και τούτο νομίζεται αἰσχρὸν και αὐτὴ η φιλοσοφία και η ἀγάπη προς την γυμναστικὴν· και τούτο, νομίζω, διότι δεν συμφέρει εις τους ἀρχοντας να μορφώνονται εις τας ψυχὰς των ἀρχομένων φρονήματα γενναία, οὔτε φιλίαὶ ἰσχυραὶ και κοινωνικοὶ δεσμοί. Ἐμπράκτως δε ἔμαθον τούτο και οι ἐνταῦθα τύραννοι· διότι ο ἔρως του Ἀριστογείτονος και η φιλία του Ἀρμοδίου σταθερὰ γενομένη κατέλυσε την ἀρχὴν αὐτῶν. Κατὰ ταῦτα, ὅπου μεν νομίζεται ως αἰσχρὸν το χαρίζεσθαι εις εραστὰς, αἰτία εἶνε η κακία των ορισάντων τούτο, δηλαδή των μεν ἀρχόντων η πλεονεξία, των δε ἀρχομένων η ἀνανδρία· ὅπου δε ἀπλῶς ἐνομίσθη ως καλὸν, αἰτίαν η γνώμη αὐτὴ ἔχει την διανοητικὴν νωθρείαν. Πολὺ λογικώτερα ἔχουν κανονισθῆ παρ' ἡμῖν τα περί τούτου, και διά τούτο, ὅπως εἶπον, δεν εἶνε ευκόλως νοητὰ.

Τῶντι· ἀπὸ το ἓνα μέρος λέγεται ὅτι εἶνε καλύτερον ν' ἀγαπᾶ κανεὶς φανερά παρὰ κρυφίως, και μάλιστα τους γενναιοτάτους και ἀρίστους, και ἀσημότεροι ἀπὸ ἄλλους εἴναι. Εἶνε δε ἄξιον προς τούτοις θαυμασμοῦ ὅτι ὅλοι ἐνθαρρύνουν τον ἐρώντα μη θεωροῦμενον ως πράττοντα κακὸν τι, και η μεν ἐπιτυχία του θεωρεῖται ως κάτι καλὸν, η δε ἀποτυχία του ως κακὸν, και προς ἐπιχείρησιν τοιαύτης κατακτήσεως

η κοινή γνώμη θεωρεί άξιον επαίνου τον εραστήν προβαίνοντα εις έργα θαυμαστά, τα οποία εάν τις ήθελε τολμήσει επιδιώκων και θέλων να κατορθώση άλλο τι εκτός τοιούτου φιλοσοφικού σκοπού, ήθελεν επισύρει καθ' εαυτού το όνειδος και την καταφρόνησιν· διότι εάν κανείς, είτε χρήματα επιθυμών να λάβη παρά τινος είτε πολιτικήν εξουσίαν να επιτύχη ή άλλην τινά δύναμιν, ήθελε προβή εις πράξεις ομοίας εκείνων εις τας οποίας προβαίνουν οι ερασταί των νέων, ταπεινάς παρακλήσεις και ικεσίας εν ανάγκη μετερχόμενοι και όρκους ομνύοντες και εις τας θύρας κοιμώμενοι και εις ταπεινώσεις δουλικάς φθάνοντες τοιαύτας οποίας ούτε δούλος ουδεις θα κατεδέχετο, και από φίλους και από εχθρούς θα εμποδιζετο να προβή εις τοιαύτα έκτροπα, τούτων μεν ονειδιζόντων αυτόν ως κόλακα και ανελεύθερον, εκείνων δε νουθετούντων και εντρεπομένων διά λογαριασμόν του ενώ εις τον ερώντα όλ' αυτά του χαρίζονται και του επιτρέπεται να τα κάνη χωρίς όνειδος, ωσάν να διέπραττε πάγκαλόν τι πράγμα. Εκείνο δε που είνε θαυμαστότερον ακόμη, είνε ότι, κατά την γνώμην των πολλών, και παραβαίνων τον δοθέντα όρκον ο εραστής, συγχωρείται, μόνος αυτός, υπό των θεών· διότι, λέγουν, αφροδίσιος όρκος δεν υπάρχει. Τοιουτοτρόπως και οι θεοί και οι άνθρωποι παρέχουν πάσαν εξουσίαν εις τον ερώντα, κατά τα εδώ κρατούντα. Εκ τούτων λοιπόν θα ενόμιζε κανείς ότι εις την πόλιν μας πάγκαλον θεωρείται, και το εράν και το φίλους γίνεσθαι των εραστών. Από το άλλο όμως μέρος, όταν ιδή κανείς ότι οι πατέρες προσλαμβάνουν παιδαγωγούς και δεν επιτρέπουν εις τους αγαπωμένους να συνομιλούν με τους εραστάς και ότι τοιαύτη παραγγελία δίδεται ρητώς εις τον παιδαγωγόν, οι δε συνομιλικοί και οι φίλοι ονειδίζουν εάν βλέπουν τοιούτον τι γινόμενον, και ότι πάλιν οι πρεσβύτεροι δεν εμποδίζουν τους ονειδιζοντας ούτε τους επιτιμούν ως μη ορθά λέγοντας, τότε θα σχηματίση την ιδέαν ότι το πράγμα θεωρείται εδώ ως αισχροτάτον.

Τούτο εξηγείται, νομίζω, ως εξής· το πράγμα δεν είνε απλούν, διότι, όπως εξ αρχής ελέχθη, δεν είνε αυτό καθ' εαυτό ούτε καλόν ούτε κακόν, αλλά καλώς μεν πραττόμενον καλόν, αισχρώς δε αισχρόν. Αισχρώς μεν λοιπόν πραττόμενον είνε το χαρίζεσθαι εις πονηρούς και πονηρώς, καλώς δε το χαρίζεσθαι εις χρηστόν και εξ αγαθής προαιρέσεως. Πονηρός δε είνε ο εραστής εκείνος ο πάνδημος, ο του σώματος μάλλον ή της ψυχής ερών, όστις επομένως ουδέ μόνιμος είνε, ως ερών πράγματος μη μόνιμου· διότι ούτος, άμα η νεανική ανθηρότης του σώματος, το οποίον μόνον ηγάπα, λήξη, γίνεται άφαντος παραβαίνων αισχροτάτα όλους τους λόγους και τας υποσχέσεις του· ενώ ο το ηθικόν αγαπών και εις το χρηστόν τούτου αποβλέπων μένει εραστής διά βίου, ως συνδεθείς με πράγμα μόνιμον. Αυτό λοιπόν θέλει η εδώ κρατούσα γνώμη να βασανίζεται, και εις μεν τούτους να χαρίζεται ο νέος, τους δε πρώτους ν' αποφεύγη. Και διά τούτο επιβάλλει να επιδιώκεται μεν ο

ένας έρωσ, να φεύγεται δε ο άλλος, παρέχουσα ούτω στάδιον εις βάσανον και διάκρισιν περι του εις ποιαν εκ των δύο αυτών τάξεων ανήκει τόσον ο ερών όσον και ο ερώμενος. Αυτή δε εινε η αιτία διά την οποίαν πρώτον μεν αισχρόν νομιζεται το να παραδίδεται τις ταχέως, διά να μεσολαβή ούτω χρόνος αρκετός ώστε να θεωρήται ότι το πράγμα εβασανίσθη καλώς· έπειτα αισχρόν επίσης το να παραδίδεται τις διά χρήματα ή εις ισχυρόν τινα, είτε διότι κατατρεχόμενος εφοβήθη και δεν εγκαρτέρησεν, είτε διότι ευεργετούμενος με χρήματα ή πολιτικά υποουργήματα δεν κατεφρόνησεν αυτά· διότι ευλόγως κανέν εξ όλων αυτών δεν θεωρείται ούτε ασφαλές ούτε μόνιμον, όταν δεν αποτελούν την βάση γενναίας φιλίας. Μία επομένως υπολείπεται οδός κατά τα ιδικά μας ήθη, όπως ο νέος παράσχη εντίμως την εύνοιάν του εις ένα εραστήν. Διότι κατ' αυτά, όπως εις τους εραστάς επιτρέπη να υποβάλλωνται εις οιανδήποτε δουλειαν θέλουν χάριν του αγαπωμένου νέου, χωρίς τούτο να θεωρήται ως κολακεία ή ως πράξις επονείδιστος, κατά τον ίδιον τρόπον και άλλη μία μόνη δουλεία εκούσιος υπολείπεται μη θεωρουμένη επονείδιστος· και αυτή εινε η αποβλέπουσα εις την αρετήν.

Διότι παρ' ημίν, εάν τις περιποιείται άλλον αγόμενος εκ του πόθου και φρονών ότι θα γείνη τοιουτοτρόπως τελειότερος είτε ως προς ωρισμένον είδος γνώσεως είτε ως προς οιανδήποτε άλλο μέρος αρετής, η τοιαύτη επίσης εθελοδοουλεία δεν θεωρείται αισχροτής ουδέ κολακεία. Πρέπει δε βεβαίως να υπάρχη πλήρης σύμπτωσης υποχρεώσεων και από τα δύο μέρη, δηλαδή μεταξύ παιδεραστού και επιδιώκοντος φιλοσοφίαν ή άλλην αρετήν, διά να κριθή ως καλώς παραχωρηθείσα η εύνοια ενός νέου προς εραστήν. Όταν λοιπόν υπάρχη μεταξύ εραστού και νέου η σύμπτωσης αυτή των βουλήσεων, έκαστος δε αυτών έχη ως κανόνα, ο μεν ένας ότι εξυπηρετών εις ό,τι δήποτε τον χαρισθέντα νέον δικαίως τον εξυπηρετεί, ο δε άλλος ότι καθήκον επίσης έχει να παρέχη τας εκδουλεύσεις του εις τον ποιούντα αυτόν σοφόν και αγαθόν, και όταν ο μεν πρώτος εινε αληθώς ικανός να συμβάλη εις φρόνησιν και την άλλην αρετήν, ο δε άλλος έχη πραγματικώς τον πόθον ν' αποκτήση παιδευσιν και την άλλην σοφίαν, όταν, λέγω, όλοι αυτοί οι όροι συμπέσουν, τότε, και μόνον τότε, ημπορεί να λεχθή δι' ένα νέον ότι καλώς έπραξε χαρισθείς εις εραστήν, και ποτέ άλλοτε. Εις την περίστασιν δε αυτήν και το να εξαπατηθή κανείς δεν εινε διόλου αισχρόν· ενώ κάθε άλλη περίπτωση φέρει αισχρόνην εις τον νέον είτε εξαπατώμενον είτε μη. Εάν τις δηλαδή, χαρισθείς ένεκα πλούτου εις εραστήν τον οποίον νομιζει πλούσιον, ήθελεν εξαπατηθή και δεν λάβει χρήματα, του εραστού αποδειχθέντος πένητος, το πράγμα δεν εινε ολιγότερον αισχρόν διότι ο τοιούτος θεωρείται ως αποδείξας το καθ' εαυτόν ότι ένεκα χρημάτων εινε έτοιμος να προσφέρη οποιασδήποτε υπηρεσίας και εις οιοιονδήποτε, τούτο δε δεν εινε διόλου καλόν. Κατά τον αυτόν λόγον

καλή και έντιμος η απάτη του χαρισθέντος με την ιδέαν ότι ο εραστής είνε αγαθός και ότι διά της φιλίας τούτου θα γείνη καλύτερος, ενώ αυτός απεδείχθη αισχρός και χωρίς αρετήν· διότι και ούτος πάλιν θεωρείται ως εκδηλώσας το καθ' εαυτόν ότι χάριν αρετής και διά να γείνη καλύτερος ήθελε φανή πρόθυμος εις καθένα και διά κάθε τι, τούτο ο εξ εναντίας κάλλιστον πάντων. Τιοιουτοτρόπως καλόν πάντως το χαρίζεσθαι αρετής ένεκα. Αυτός είνε ο της ουρανίας θεάς έρωσ, έρωσ ουράνιος και πολύτιμος εις άτομα και εις πολιτείας, ως αναγκάζων εις προσπάθειαν και επιμέλειαν προς αρετήν τον τε ερώντα και τον ερώμενον αμοιβαίως· όλοι δε οι άλλοι έρωτες είνε της πανδήμου Αφροδίτης.

Αυτά, ω Φαίδρε, συνεισφέρω εκ του προχείρου διά τον Έρωτα.

Του Πausανίου παύσαντος — διά να μεταχειρισθώ ταυτολεξίαν (2), όπως συμβουλεύουν οι σοφοί — εξηκολούθησεν ο Αριστοδόδημος, ήτο μεν η σειρά του Αριστοφάνους να ομιλήση, αλλ' επειδή ούτος, είτε ένεκα της πολυφαγίας είτε δι' άλλον λόγον, είχε πάθει λόξυγκα και δεν ημπορούσε να ομιλήση, αποταθείς προς τον ιατρόν Ερυξιμαχον ο οποίος ήτον ξαπλωμένος πλησίον του,

— Ερυξιμαχε, είπεν, οφείλεις ή να μου παύσης τον λόξυγκα ή να ομιλήσης συ εις την θέσιν μου έως ότου να παύση.

— Θα κάμω και το ένα και το άλλο, είπεν ο Ερυξιμαχος. Δηλαδή εγώ μεν θα ομιλήσω εις την θέσιν σου, συ δε εις την ιδικήν μου, όταν το κακόν περάση· εφ' όσον δε εγώ ομιλώ, αν μεν προτιμάς, κράτησε την αναπνοήν σου αρκετήν ώραν και ο λόξυγκας θα παύση· ειδημή, γαργάρισου με ολίγον νερόν. Αν δε είνε πολύ δυνατός, γαργάλισε την μύτη σου με κάτι τι ώστε να πταρνησθής. Όταν το κάμης αυτό μίαν ή δύο φορές, όσον δυνατός και αν είνε θα παύση.

— Σπεύσε λοιπόν ν' αρχίσης, είπεν ο Αριστοφάνης· εγώ δε θ' ακολουθήσω τας συμβουλάς σου.

Ωμίλησε τότε ο Ερυξιμαχος ως εξής:

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΥΞΙΜΑΧΟΥ

Επειδή ο Πausανίας, αρχίσας καλώς τον λόγον του, ετελείωσε χωρίς να ειπή όσα έπρεπε, νομίζω ότι επιβάλλεται εις εμέ να τον συμπληρώσω. Και την μεν διάκρισιν του Έρωτος ως διπλού νομίζω καλώς γενομένην· ότι δε ο Έρωσ δεν υπάρχει εις τας ψυχάς των ανθρώπων προς τα ωραία σώματα μόνον, αλλά και άλλα πολλά έχει αντικείμενα και εις άλλα πράγματα υπάρχει, εις τε τα σώματα όλων των ζώων και εις τα εν τη γη φυόμενα, και με μίαν λέξιν εις όλα τα όντα, τούτο κατάδηλον νομίζω ως εκ της ιατρικής μου τέχνης, ήτις μ' έδίδαξε πόσον μέγας και θαυμαστός είνε ο θεός ούτος, περιλαμβάνων πάντα τα πράγματα, ανθρώπινα και θεία. Θ' αρχίσω δε από την ιατρικήν, διά να τιμήσωμεν και την τέχνην.

Λοιπὸν τον διπλὸν τούτον Ἔρωτα περιέχει αὐτὴ ἡ φύσις των σωμάτων διότι ομολογουμένως ἄλλο πράγμα το υγιές μέρος του σώματος και ἄλλο το νοσοῦν, εντελῶς δε ἀνόμοια τα δύο αὐτά, και το ἀνόμοιον ἐπιθυμεί και ἀγαπᾷ τα ἀνόμοια. Ἄλλος λοιπὸν ο εἰς το υγιεινὸν και ἄλλος ο εἰς το νοσῶδες υπάρχων ἔρως. Εφαρμόζεται δε και ἐδῶ ἐκεῖνο που ἔλεγε προτύτερα ο Πausanias, ὅτι καλὸν μὲν εἶνε να χαρίζεται τις εἰς τους ἀγαθοὺς, αἰσχρὸν δε εἰς τους ἀκολάστους· δηλαδή και περί σωμάτων προκειμένου, καλὸν μὲν και πρέπον εἶνε το χαρίζεσθαι εἰς τα αποτελούντα το ἀγαθὸν και υγιές ἐκάστου σώματος, και εἰς τούτο ἀκριβῶς συνίσταται ἡ ἰατρική, αἰσχρὸν δε το χαρίζεσθαι εἰς τα μὴ υγιή και νοσῶδη, εἰς τα οποία, ἐξ ἐναντίας, δεν πρέπει να υποχωρῇ τις, ἐάν θέλη να εἶνε ἐπιτήδειος ἰατρός. Διότι ἡ ἰατρική, διὰ να ορίσω με ολίγας λέξεις το πράγμα, εἶνε ἐπιστήμη των του σώματος ἐρωτικῶν ὁρμῶν προς πλησμονήν και κένωσιν, και ο διαγινώσκων εἰς αὐτάς τον καλὸν και τον αἰσχρὸν ἔρωτα, αὐτὸς εἶνε ο καλύτερος ἰατρός, ἐπιτηδειότατος δε πρακτικὸς θα ἦτο ο ἐπιτυχάνων να μεταβάλλη κατὰ τοιοῦτον τρόπον τα πράγματα, ὥστε ν' ἀποκτάται ο ἀρμόζων ἔρως ἀντὶ του μὴ ἀρμόζοντος, και γνωρίζων ὅπου μὲν δεν υπάρχει ἔρως, ἐνῶ εἶνε ἀναγκαῖος, να ἐμποιῇ αὐτὸν, ὅπου δε υπάρχει ἀχρεῖος τοιοῦτος, να τον ἐκδιώκῃ. Πρέπει ἐπομένως ο ἰατρός να εἶνε ἰκανὸς τα ἐχθρικώτατα διακείμενα μέσα εἰς το σῶμα να τα καταστήσῃ φίλα και ἀγαπώμενα ἀμοιβαίως· και εἶνε ἐχθρικώτατα προς ἄλληλα τα ἐναντιώτατα, δηλαδή το ψυχρὸν προς το θερμὸν, το πικρὸν προς το γλυκὸ, το ξηρὸν προς το υγρὸν, και ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ἀκριβῶς δε, εἰς τα ἐναντιώτατα αὐτά εὐρών το μέσον να ἐμποιῇ ἔρωτα και ὁμόνοιαν ο πρόγονος ἡμῶν Ἀσκληπιός, ὅπως λέγουν οἱ ποιηταὶ και ἐγὼ πείθομαι, ἐδημιούργησε την ἰδικήν μας τέχνην. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν και ἡ ἰατρική ολόκληρος διὰ του θεοῦ τούτου κυβερνάται, ὡσαύτως δε και ἡ γυμναστική και ἡ γεωργία. Ὁμοίως ἔχει το πράγμα και διὰ την μουσικήν, ὅπως εἶνε φανερώτατον διὰ κάθε ἀνθρώπον ο ὁποῖος ἠθέλε προσέξει ολίγον, τούτο δε ἴσως θέλει να εἰπῇ και ο Ἡράκλειτος, ἀν και δεν ἐκφράζεται καλῶς. Διότι λέγει ὅτι το ἐν διωστήμενον προς εαυτὸ συμφωνεῖ προς εαυτὸ, ὅπως ἡ ἀρμονία τόξου ἢ λύρας. Ἀλλ' εἶνε εντελῶς παράλογον να λέγεται ὅτι ἡ ἀρμονία εἶνε διάστασις ἢ και ὅτι συνίσταται ἀπὸ διωστήμενα στοιχεῖα. Ἴσως ὅμως ο Ἡράκλειτος ἠθέλε να εἰπῇ τούτο, ὅτι δηλαδή ἀπὸ τους διωστήμενους μὲν πρότερον τόνους οξύν και βαρύν, συνδυασθέντας δ' ἐπειτα εἰς συμφωνίαν ὑπὸ της μουσικῆς τέχνης, ἐγένεεν ἡ ἀρμονία· διότι δεν θα ἦτο βέβαια διόλου δυνατὴ ἀρμονία ἐφ' ὅσον το οξύ και το βαρὺ εἶνε ἀσύμφωνα. Και τούτο διότι ἡ ἀρμονία εἶνε συνήχησις, ἡ δε συνήχησις τρόπον τινά συμφωνία· συμφωνία δε διωστήμενων, ἐφ' ὅσον εὐρίσκονται εἰς διάστασιν, εἶνε ἀδύνατος· το διωστήμενον δε πάλιν και μὴ συμφωνοῦν ἀδύνατον ν' ἀποτελέσῃ ἀρμονίαν, ὅπως συμβαίνει και με τον ρυθμὸν, ο ὁποῖος ἐγένεεν ἐκ των

δισταμένων μεν πρότερον ταχέος και βραδέος, ύστερον δε συμφωνησάντων. Την συμφωνίαν δε μεταξύ όλων αυτών, όπως ανωτέρω η ιατρική, εδώ επιτυγχάνει η μουσική, όταν κατορθώνη να εμποήσει ομόνοιαν και έρωτα αμοιβαίον· επομένως η μουσική είνε επιστήμη των ερωτικών σχέσεων των αναφερομένων εις την αρμονίαν και τον ρυθμόν. Και ως προς μεν την σύστασιν αυτήν της αρμονίας και του ρυθμού δεν είνε βέβαια διόλου δύσκολος η διάγνωσις του έρωτος, ουδέ υπάρχει πως ενταύθα ο διπλούς έρωσ· αλλ' όταν είνε ανάγκη να γείνη χρήσις του ρυθμού και της αρμονίας εν σχέσει προς τους ανθρώπους είτε διά της συνθέσεως, της άλλως μελοποιίας καλουμένης, είτε διά της ορθής χρήσεως των συντεθειμένων μελών και μέτρων, ήτις και εκλήθη παιδεία, ενταύθα και δύσκολον το πράγμα και ανάγκη επιτηδείου τεχνίτου. Διότι και πάλιν ο αυτός λόγος αρμόζει, ότι δηλαδή εις τους κοσμίους των ανθρώπων, και προς τον σκοπόν του να γείνουν κοσμιώτεροι οι μη όντες ακόμη τοιούτοι, πρέπον είνε να χαρίζεται τις και να ενθαρρύνη τον έρωτά των, και αυτός είνε ο καλός, ο ουράνιος, ο της Ουρανίας μούσης Έρωσ· ενώ προς τον έρωτα της Πολυμνίας τον πάνδημον πρέπει να συμπεριφερώμεθα με πολλήν προσοχήν, εις τρόπον ώστε η απόλαυσις της εξ αυτού ηδονής να μη καταντά εις ακολασίαν, όπως και εις την ιδικήν μας τέχνην μέγα έργον είνε ο κανονισμός των τέρψεων τας οποίας παρέχει η μαγειρική τέχνη κατά τοιούτον τρόπον ώστε να μη προξενήται βλάβη εις την υγείαν. Και εις την μουσικήν λοιπόν και εις την ιατρικήν και εις όλα τα άλλα πράγματα, θεία και ανθρώπινα, πρέπει να καταβάλλεται όσον το δυνατόν περισσότερα προσοχή εις την διάκρισιν των δύο αυτών ερώτων διότι παντού υπάρχουν και οι δύο.

Και αυτή η σύστασις των ωρών του έτους γεμάτη είνε από τους δύο αυτούς Έρωτας· και όταν μεν τα στοιχεία τα οποία προ ολίγου ανέφερα, δηλαδή τα θερμά και τα ψυχρά και ξηρά και υγρά, τύχη να συγκερασθούν σωφρόνως και αρμονικώς εις έρωτα κόσμιον, έρχονται φέροντα ευτυχίαν και υγείαν εις ανθρώπους και εις τα άλλα ζώα και φυτά, χωρίς να προξενήσουν καμμίαν βλάβην όταν δε εις τας ώρας του έτους επικρατή ο ακόλαστος Έρωσ, και καταστροφήν και βλάβην πολλήν επιφέρει. Διότι και η λοιμική αυτήν συνήθως την αφορμήν έχει και πολλά ακόμη άλλα νοσήματα όμοια και των ζώων και των φυτών· και αι πάχναι δε και αι χάλαζαι και αι ασθένειαι των σπαρτών εκ της ακολασίας και ακοσμίας των τοιούτων ερωτικών σχέσεων προέρχονται, των οποίων η επιστήμη, καταγινομένη περί τας κινήσεις των άστρων και τας ώρας των ενιαυτών, αστρονομία καλείται. Ακόμη και όλα αι θυσίαι και όσα άλλα ανάγονται εις την μαντικήν τέχνην — ταύτα δε είνε τ' αποτελούντα την μεταξύ ανθρώπων και θεών επικοινωνίαν — δεν έχουν άλλον σκοπόν παρά την διατήρησιν και θεραπείαν του Έρωτος. Διότι όλη η ασέβεια παρακολουθεί συνήθως και απέναντι των

γονέων και ζώντων και αποθανόντων και απέναντι των θεών, εάν τις, αντί του κοσμίου έρωτος εις τον οποίον πρέπει να χαρίζεται και να τιμά και πρεσβεύη εις κάθε πράξιν, προτιμά τον άλλον. Αυτά δε ακριβώς αποστολήν έχει η μαντική να επισκοπή και θεραπεύη, και επομένως η τέχνη αυτή είνε δημιουργός φιλίας μεταξύ θεών και ανθρώπων, ως δυναμένη να γνωρίση ποίαι εκ των ερωτικών κλίσεων των ανθρώπων τείνουν προς το πρόπον ή την ασέβειαν. Τοιουτοτρόπως πολλήν και μεγάλην, ή διά να ειπώ σωστότερα, κάθε δύναμιν έχει γενικώς μεν ο όλος Έρωσ, αλλ' ο αποβλέπων εις το αγαθόν και με σωφροσύνην και δικαιοσύνην επιτελούμενος εν σχέσει και προς ημάς και προς τους θεούς, αυτός την μεγίστην δύναμιν έχει και κάθε ευδαιμονίαν παρέχει εις ημάς, δυναμένους και προς αλλήλους να συναναστρεφώμεθα και να είμεθα φίλοι, και προς τους θεούς τους πολύ ανωτέρους ημών.

Εις τον έπαινον αυτόν του Έρωτος ίσως και εγώ πολλά παραλείπω, όχι όμως θεληματικώς. Αλλ' εάν αφήκα τίποτε, ιδικόν σου έργον είνε, Αριστοφάνη, να με συμπληρώσης· ή αν έχης κατά νουν να εγκωμιάσης κατ' άλλον τρόπον τον θεόν, εγκωμιάζε, αφού και ο λόξυγκας σου επέρασε.

Εις την τελευταίαν αυτήν αποστροφήν του Ερυξιμάχου απαντών ο Αριστοφάνης, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος,

– Τώντι, ειπεν, έπαυσεν ο λόξυγκας, αλλ' όχι πριν του προσφέρω το πτάρνισμα, και θαυμάζω ότι, διά ν' αποκατασταθή ο κόσμιος έρωσ μέσα εις τον οργανισμόν, απαιτείται η προσφορά των ψόφων και των γαργαλισμών ενός πταρνίσματος· διότι με την προσφοράν αυτήν ευθύς ο λόξυγκας έπαυσε.

– Πρόσεχε, Αριστοφάνη, παρατήρησεν ο Ερυξιμάχος. Αρχίζεις με αστειότητας, ενώ πρόκειται να λάβης τον λόγον, και θα με αναγκάσης να σε προσέχω μην ετοιμάζεσαι να μας ειπής τίποτε αστεία από τα συνειθισμένα σου.

Και ο Αριστοφάνης γελάσας:

– Πολύ σωστά λέγεις, Ερυξιμαχε, και ας λογαριασθούν ως μη λεχθέντα όσα ειπα. Μη με προσέχεις λοιπόν, διότι εκείνο που φοβούμαι δεν είνε μήπως ειπώ αστεία, πράγμα το οποίον άλλως είνε ιδιον της μούσης μου και θα ήτο προς έπαινον της, αλλά μήπως ειπώ γελοία.

– Μην το βάζης εις τον νουν σου ότι ημπορείς να μου ξεφύγης. Πρόσεχε λοιπόν και ομιλει έχων υπ' όψιν σου ότι θα μου δώσης λόγον. Ίσως κ' εγώ τότε να φανώ επεικήσ, αν το κρίνω σωστόν.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ

Και όμως, Ερυξιμαχε, ήρχισεν ο Αριστοφάνης, σκοπόν έχω να ομιλήσω άλλως πως και όχι όπως συ και ο Παυσανίας. Λοιπόν εγώ

νομίζω ότι οι άνθρωποι δεν έχουν αισθανθή όλως διόλου την δύναμιν του έρωτος, διότι εάν την ησθάνοντο, έπρεπε να του ανεγείρουν μεγίστους ναούς και βωμούς, και να του προσφέρουν τας μεγαλυτέρας θυσίας, ενώ τώρα τίποτε από όλα αυτά που έπρεπε να γίνονται δεν γίνεται. Και εν τούτοις ο Έρως είχε ο φιλανθρωπότατος των θεών, βοηθών τους ανθρώπους και ιατρούων όλα τα κακά εκείνα, των οποίων η θεραπεία θα επροσπόριζε μεγάλην ευδαιμονίαν εις το ανθρώπινον γένος. Εγώ λοιπόν θα προσπαθήσω να σας εξηγήσω την δύναμιν αυτού, σεις δε θα διδάξετε εις τους άλλους όσα θ' ακούσετε από εμέ. Και πρώτον πρέπει να μάθετε την ανθρωπίνην φύσιν και τα παθήματα αυτής. Διότι η φύσις ημών εις τον παλαιόν καιρόν δεν ήτον οποία η τορινή, αλλά όλως διόλου διάφορος. Και πρώτον τα γένη των ανθρώπων ήσαν τρία, δεν ήσαν όπως τώρα δύο, αρσενικόν και θηλυκόν, αλλ' υπήρχεν ακόμη και τρίτον γένος, αποτελούμενον από τα δύο πρώτα, του οποίου μόνον το όνομα διεσώθη, αυτό δε εξηφανίσθη. Υπήρχε δηλαδή και ένα είδος αρσενικοθήλυκον, ανδρόγυνον καλούμενον, ως συγκείμενον εξ ανδρός και γυναικός, εκ του οποίου σήμερα δεν διεσώθη παρά μόνον το όνομα, λεγόμενον ως ύβρις. Έπειτα και το όλον ανθρώπινον γένος ήτο διάφορον, διότι κάθε άνθρωπος ήτο στρογγύλος, έχων την ράχιν και τας πλευράς κυκλικάς, χείρας δε τεσσάρας, σκέλη ισάριθμα με τας χείρας και πρόσωπα δύο επάνω εις αυχένα κυκλοτερή εντελώς όμοια· κεφαλήν δε και διά τα δύο αυτά πρόσωπα, αντιθέτως βλέποντα, είχαν μίαν, και αυτιά τέσσαρα, και γεννητικά όργανα δύο, και όλα τα άλλα κατά τρόπον που ημπορεί κανείς να συμπεράνη εξ όσων είπα. Επεριπάτουν δε και ορθοί κατά την μίαν ή την άλλην διεύθυνσιν των δύο προσώπων· αλλ' όταν ήθελαν να ορμήσουν ταχέως, έτρεχον όπως οι κυβιστήρες, όταν κάνουν μίαν σειράν από τούμπες σηκώνοντες τα σκέλη εις τον αέρα, με την διαφοράν ότι οι τότε άνθρωποι, έχοντες οκτώ μέλη διά να στηρίζωνται, εφέροντο κυκλικώς με πολλήν ταχύτητα. Η μεταξύ των τριών αυτών γενών διαφορά προήρχετο εκ του ότι το μεν αρσενικόν κατήγετο εκ του ηλίου, το δε θηλυκόν εκ της γης, και το μετέχον και των δύο τούτων εκ της σελήνης, καθόσον και η σελήνη μετέχει και των δύο. Ακριβώς δε ένεκα της καταγωγής των αυτής ήσαν περιφερικά και αυτά και η πορεία αυτών. Και ήσαν φοβερά ως προς την δύναμιν και ρώμην, και τα φρονήματα μεγάλα είχαν, ετόλμησαν δε να τα βάλουν και με τους θεούς, και εκείνο που λέγει ο Όμηρος περί Εφιάλτου και Ώτου, περί εκείνων λέγεται, ότι δηλαδή επεχείρησαν ν' αναβούν εις τον ουρανόν διά να επιτεθούν κατά των θεών.

Τότε λοιπόν ο Ζευς και οι άλλοι θεοί συσκεφθέντες περί του πρακτέου ευρέθησαν εις απορίαν, μη θέλοντες ούτε να τους σκοτώσουν, και κεραυνώσαντες αυτούς, όπως τους γίγαντας, να εξαφανίσουν το γένος — διότι τότε θα έπαυαν αι προς αυτούς τιμαί και οι ναοί εκ μέρους των

ανθρώπων — , οὔτε πάλιν να τους επιτρέψουν τοιαύτην αυθάδειαν. Επί τέλους ο Ζεὺς κατώρθωσε να εὐρη τι εχρειάζετο, και:

— Μου φαίνεται, εἶπεν, ὅτι ευρήκα τρόπον ὡστε και ἄνθρωποι να υπάρχουν και να παραιτηθῶν της αυθαδείας των, ασθενέστεροι γινόμενοι. Προς τούτο θα τους κόψω τον καθένα εις δύο, κατ' αὐτόν δε τον τρόπον και ασθενέστεροι θα γείνουν και συγχρόνως χρησιμώτεροι εις ημάς, διότι θα γείνουν περισσότεροι και θα βαδίζουν ὀρθιοι επί των δύο σκελών. Εάν δε και μετά τούτο φανούν ἀκόμη αυθάδεις και δεν θέλουν να ησυχάσουν, τότε θα τους κόψω και πάλιν εις δύο, εις τρόπον ὡστε να περιπατοῦν μ' ἓνα πόδι πηδηκτά.

Ταῦτα εἰπὼν ἤρχισε να κόπη τους ανθρώπους εις δύο, ὡπως οι κόπτοντες τα σὺρβα που θέλουν να τα παστώσουν, ἢ ὡπως οι κόπτοντες τα αὐγά με τας τρίχας. Καθένα δε που ἔκοπτε, ἀνέθετεν εις τον Ἀπόλλωνα να του μεταστρέφη μεν το πρόσωπον και το ἡμισυ του αὐχένος προς το μέρος της τομῆς, θέλων ὡστε ο ἄνθρωπος, βλέπων διαρκῶς το κόψιμον που υπέστη, να γείνη κοσμιώτερος, και κατὰ τα ἄλλα δε να τον θεραπεύη. Συμμορφωνόμενος προς την παραγγελίαν αὐτήν ο Ἀπόλλων, και το πρόσωπον μετέστρεφε, και συνέλκων το δέρμα ἀπὸ παντοῦ προς την καλουμένην τώρα κοιλίαν, ὡπως τα σουρωτά πουγγιά, το ἔδενεν ἀφίνων ἓνα μόνον στόμιον εις το μέσον της κοιλίας, το καλούμενον ομφαλός. Και τας μεν ἄλλας ρυτίδας τας πολλάς ελείαινε και διώρθωνε το στήθος μ' ἓνα εργαλεῖον ὅμοιον προς εκείνο που μεταχειρίζονται οι σανδαλοποιοὶ διὰ να λειάνουν ἐπάνω εις το καλαπόδι τας ρυτίδας των δερμάτων· ἀφινε δε ὀλίγας περί την κοιλίαν και τον ομφαλόν εις μνήμην του παλαιοῦ παθήματος. Ἐπειδὴ λοιπὸν η φύσις ἐδιχοτομήθη, τα μέρη, ποθοῦντα ἕκαστον το ἡμισύ του, συνήρχοντο και περιβαλλόμενα διὰ την χειρῶν και συμπλεκόμενα το ἓνα με το ἄλλο εκ της σφοδρᾶς ἐπιθυμίας των ὡπως συγκολληθῶν, ἀπέθνησκαν ἀπὸ την πείναν και την ἀργίαν, διότι δεν ἤθελαν να κάνουν τίποτε χωρισμένα. Και ὅταν το ἓνα ἀπὸ τα ημίση ἀπέθνησκε, το ἀπομένον ἐζήτηι και συνεπλέκετο με ἄλλο, εἴτε ἡμισυ ολοκλήρου πριν γυναικὸς ἐτύχαινε να εἶνε, εκείνο δηλαδή που ονομάζομεν σήμερον γυναίκα, εἴτε ἀνδρὸς. Και ἔτσι το ἀνθρώπινον γένος ἐβαινε εις ἀφανισμόν. Συγκινηθεὶς τότε ο Ζεὺς ἐμηχανεῦθη να μεταθέσῃ τα γεννητικὰ αὐτῶν ὄργανα ἐμπρὸς· διότι ἕως τότε ἦσαν προς τα ἐκτὸς, η δε σύλληψις και η γέννησις ἐγίνοντο ὄχι μέσα εις τα σώματα, ἀλλὰ εις την γην, ὡπως των τετίγων. Ἐκαμε λοιπὸν την μετάθεσιν αὐτήν και δι' αὐτῆς ἐκανόνισεν η σύλληψις να γίνεται διὰ του ἀρρενος μέσα εις το θήλυ, ἔχων υπ' ὄψιν ὅτι τοιουτοτρόπως, διὰ της ἐπιδιωκομένης ὑπὸ των διχοτομηθέντων συναφείας, εἴτε μεταξύ ἀνδρὸς και γυναικὸς ἐγίνετο αὐτή, εἴτε μεταξύ ἀρρένων, και η διαιώνισις του ἀνθρώπινου γένους θα ἐπετυγχάνετο εις την πρώτην περίπτωσιν, και γενικῶς, ὡς εκ της πλησμονῆς της συνουσίας, οι ἄνθρωποι θα ἔκαναν και διαλείμματα εις

τας συναφείας των, τρεπόμενοι προς την εργασία και την άλλη επιμέλειαν της ζωής. Αυτός είνε ο λόγος διά τον οποίον ο έρως των ανθρώπων προς αλλήλους είνε έμφυτος, ως τείνων να επαναφέρη αυτούς εις την αρχικήν κατάστασιν και επιχειρών να κάμη τους δύο ένα και ιατρεύση την ανθρωπίνην φύσιν.

Καθένας λοιπόν από ημάς είνε μία τσέτουλα ανθρώπου κομμένου, ωσάν ήμισυ σπάρου ανοιγμένου εις δύο, ζητεί επομένως πάντοτε το ήμισύ του. Και όσοι μεν των ανδρών είνε τμήμα του όλου το οποίον τότε εκαλείτο ανδρόγυνον, είνε φιλογύναικες και οι πολλοί των μοιχών ανήκουν εις το γένος αυτό, εκ του οποίου επίσης προέρχονται και αι φιλάνδροι και αι μοιχεύτριαι γυναίκες· ενώ όσοι των γυναικών είνε τμήμα γυναικός, δεν προσέχουν πάρα πολύ τους άνδρας, αλλά περισσότερο κλίνουν προς τας γυναίκας, και εξ αυτών προέρχονται αι εταιρίστριαι. Όσοι δε των ανδρών είνε άρρενος τμήμα, ζητούν το άρρεν· και εφ' όσον μεν είνε παιδιά, ως τεμάχια άρρενος που είνε, αγαπούν τους άνδρας και ευχαριστούνται να κατακλίνωνται μαζί τους και να ευρίσκονται εις την αγκάλην αυτών, και είνε ούτοι οι άριστοι των παιδών και μειρακίων, ως όντες εκ φύσεως ανδρειότατοι. Και είνε μεν αληθές ότι μερικοί κατηγορούν αυτούς ως αναισχύντους, αλλ' αδικώτατα· διότι αυτό που κάνουν δεν το κάνουν από αναισχυντίαν, αλλά διότι αγόμενοι από το θάρρος και την ανδρείαν και τον αρρενωπόν χαρακτήρα που έχουν, προτιμούν εκείνο που τους ομοιάζει· και τρανή τούτου απόδειξις είνε ότι μόνον οι τοιούτοι, άμα έλθουν εις ηλικίαν, αποβαίνουν άνδρες κατάλληλοι εις τα πολιτικά. Όταν δε πάλιν ανδρωθούν, παιδεραστούν και μόνον υπό του νόμου αναγκάζονται ν' αποβλέψουν προς γάμους και παιδοποιίας, εκ φύσεως μη έχοντες τον νουν εις τοιαύτα πράγματα· εξ εναντίας ευχάριστον είνε εις αυτούς να περνούν την ζωήν μεταξύ τους άγαμοι. Διά τούτο ο τοιούτος και παιδεραστής και φιλεραστής γίνεται, προτιμών πάντοτε το συγγενές. Όταν λοιπόν συμβή και εις τον παιδεραστήν και εις κάθε άλλον να εύρη το ήμισύ του, τόσην τότε αισθάνονται φιλίαν και οικειότητα και έρωτα ο ένας προς τον άλλον, ώστε δεν θέλουν τρόπον τινά να χωρισθούν ούτε στιγμήν. Και αυτοί είνε που περνούν όλην την ζωήν μαζί, και που δεν ηξεύρουν και οι ίδιοι τι ζητούν ο ένας από τον άλλον. Ουδέ ημπορεί κανείς να νομίση ότι αυτό που ζητούν είνε η αφροδισιακή συνουσία και ότι επομένως αυτή είνε η αφορμή που τόσον πολύ ευχαριστούνται εις την συναναστροφήν ο ένας του άλλου· αλλ' είνε φανερόν ότι κάτι άλλο ζητεί η ψυχή εκάστου, το οποίον δεν ημπορεί να εκφράση, αλλά μαντεύει εκείνο που θέλει και υπονοεί. Και εάν την ώραν που είνε ξαπλωμένοι μαζί παρουσιάζετο ο Ήφαιστος με τα εργαλεία του και τους ηρώτα:

— Τι είν' εκείνο που θέλετε να παραχθή από τους δύο σας, ω άνθρωποι;

Και εἰάν ἀποροῦντας τι ν' ἀπαντήσουν τοὺς ἠρώτα καὶ πάλιν:

— Μήπως ἐπιθυμεῖτε νὰ γίνετε ἓνα πράγμα καὶ οἱ δύο, εἰς τρόπον ὥστε καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ μὴ χωρίζεται ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον; Εἰάν αὐτὸ ἐπιθυμήτε, θὰ σὰς χωνεύσω μαζὴ καὶ τοὺς δύο καὶ θὰ σὰς ἐνώσω κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε, ἐνῶ εἰσθε δύο, νὰ γείνετε ἓνας καὶ ἔτσι ὡς ἓνας νὰ διέλθετε μαζὴ τὴν ζώην, καὶ εἰς τὸν Ἄδην ἀκόμη, ἀφοῦ ἀποθάνετε, νὰ ἐξακολουθήτε ὡσάν ἓνας ἀποθαμένος ἀντὶ δύο. Σκεφθῆτε ἀν αὐτὸ εἶνε πού ἐπιθυμεῖτε καὶ ἀν θὰ μείνετε εὐχαριστημένοι νὰ το ἐπιτύχετε.

Εἰάν λοιπὸν αὐτὰ τοὺς ἔλεγεν ὁ Ἥφαιστος, εἶνε βέβαιον ὅτι οὔτε ὁ ἓνας οὔτε ὁ ἄλλος ἠθέλεν ἀρνηθῆ ἢ φανῆ ὅτι θέλει ἄλλο τίποτε, ἀλλὰ θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἀκούει ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού προ πολλοῦ ἐπεθύμει, συγχωνευθεῖς δηλαδὴ καὶ ἐνωθεῖς με τὸν ἀγαπώμενον νὰ γείνη ἓνα με αὐτόν. Καὶ αἴτιον τούτου εἶνε ὅτι τοιαύτη ἦτον ἡ ἀρχικὴ φύσις ἡμῶν ὅταν ἡμεθα ὀλόκληροι. Εἰς τὸν πόθον δε αὐτόν καὶ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ὅλου ἐδόθη τὸ ὄνομα ἔρωσ.

Ἀρχικῶς, ὅπως εἶπα, ἡμεθα ἓνα, ἐνεκα δε τῆς αὐθαδείας μας ἐχωρίσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὅπως οἱ Ἀρκάδες ἐχωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Φόβος λοιπὸν ὑπάρχει, εἰάν δὲν φερώμεθα ὅπως πρέπει πρὸς τοὺς θεοὺς, μήπως διασχισθῶμεν καὶ πάλιν καὶ καταντήσωμεν ὅπως τὰ κατὰ κρόταφον παριστάμενα εἰς τὰς στήλας κοιλόγλυφα πρόσωπα πού φαίνονται ὡσάν πριονισμένα ἀπὸ τὴν μύτην, ἢ ὅπως αἱ λίσπαι. Διὰ τούτο ὅλοι οφείλομεν νὰ προτρέπωμεν ἀλλήλους εἰς σεβασμὸν πρὸς τοὺς θεοὺς, τούτο μὲν διὰ ν' ἀποφύγωμεν νέαν τιμωρίαν, τούτο δε διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν κατάστασιν, ὁδηγὸν καὶ ἀρχηγὸν ἔχοντες τὸν Ἔρωτα. Πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπομένως κανεῖς δὲν πρέπει νὰ ἐναντιώνεται· καὶ ἐναντιώνεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γίνεται μισητὸς εἰς τοὺς θεοὺς· διότι ὅταν εἴμεθα φίλοι καὶ τὰ ἔχωμεν καλὰ με τὸν θεὸν αὐτόν, θὰ κατορθώσωμεν νὰ εὐρώμεν καὶ σχετισθῶμεν με τὸν ἀποτελούντα τὸ συμπλήρωμα ἡμῶν, πράγμα τὸ ὁποῖον πολλοὶ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους κατορθώνουν. Καὶ ἀς μὴ φαντασθῆ ὁ Εὐρυξίμαχος κωμῶδων τὸν λόγον μου, ὅτι αὐτὸ τὸ λέγω διὰ τὸν Πausανίαν καὶ τὸν Ἀγάθωνα· διότι ἴσως μὲν καὶ αὐτοὶ νὰ εἶνε ἀπὸ τούτους, δηλαδὴ νὰ εἶνε καὶ οἱ δύο ἄρρενες τὴν φύσιν ἀλλ' ἐγὼ ὁμιλῶ γενικῶς περὶ ὄλων, καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ λέγω ὅτι μόνον κατ' αὐτόν τὸν τρόπον τὸ γένος ἡμῶν θὰ εὐδαιμονήσῃ, ὅταν δηλαδὴ καθένας εὐτυχῆσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν ἐρωτικὸν αὐτοῦ πόθον ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ φύσιν. Εἰάν δε ἡ ἀρχαία αὕτη φύσις εἶνε ἡ ἀρίστη, ἀναγκαίως ἐκεῖνο πού ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου πλησιάζει περισσότερο εἰς τὴν φύσιν αὕτην, εἶνε ἐπίσης τὸ ἀρίστον· καὶ τούτο εἶνε τὸ νὰ ἐπιτύχῃ κανεῖς εἰς τὸν ἔρωτα ἐκεῖνο πού ἐπιθυμεῖ. Εἰάν δε θέλωμεν νὰ ὑμνήσωμεν, τὸν αἴτιον τῆς εὐτυχίας ἡμῶν αὕτης θεόν, τὸν Ἔρωτα οφείλομεν νὰ ὑμνήσωμεν, ὁ ὁποῖος καὶ εἰς

την παρούσαν ζωήν μας εἶνε πολὺ χρήσιμος οδηγὸν καθένα εἰς τὸ πρέπον, καὶ διὰ τὸ μετέπειτα μας παρέχει μεγίστας ἐλπίδας, εἴν ἀποδίδωμεν τὸ ἀνήκον πρὸς τοὺς θεοὺς σέβας, ὅτι ἰατρεύσας καὶ ἀποκαταστήσας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν, θα μας κάμη μακαρίους καὶ εὐδαιμόνας.

Αὐτὸς εἶνε, Εὐρυξίμαχε, ὁ ἰδικὸς μου λόγος περὶ Ἐρωτος, ἐντελῶς διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν ἰδικόν σου. Ὅπως σε παρεκάλεσα καὶ προτύτερα, μὴ κωμωδῆσης αὐτόν, διὰ ν' ἀκούσωμεν τι θα εἰπὸν καὶ οἱ ἄλλοι, ἢ μᾶλλον τι θα εἰπῆ καθένας ἀπὸ τοὺς δύο ἄλλους, διότι μόνον ὁ Ἀγάθων καὶ ὁ Σωκράτης μένουσιν.

– Θα συμμορφωθῶ με τὴν παράκλησίν σου, εἶπεν ὁ Εὐρυξίμαχος, κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Ἀριστοδήμου πάντοτε· διότι καὶ ὁ λόγος σου πολὺ μου ἄρεσε. Καὶ ἀν δὲν ἤξευρα πόσον δεινοὶ εἰς τὰ ἐρωτικά εἶνε καὶ ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἀγάθων, πολὺ θα ἐφοβούμην μήπως δὲν θα ἔχουν τι νὰ εἰπὸν ἔπειτα ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ διάφορα πού ἐλέχθησαν. Τώρα ὁμως δὲν φοβούμαι.

Καὶ ὁ Σωκράτης τότε:

– Σὺ Εὐρυξίμαχε, εἶπε, τὰ κατὰφερες καλά ἀλλ' ἀν ἦσουν εἰς τὴν θέσιν πού εὐρίσκομαι ἐγὼ τώρα ἢ καλύτερα εἰς τὴν θέσιν πού θα εὐρεθῶ ὅταν ομιλήσῃ καὶ ὁ Ἀγάθων, καὶ πολὺ θα ἐφοβείσο καὶ ἐν γένει ἤθελες αἰσθανθῆ ὅ,τι καὶ ἐγὼ τώρα.

– Θέλεις νὰ με βασκάνης, Σωκράτη, εἶπεν ὁ Ἀγάθων, καὶ νὰ με κάνης νὰ τὰ χάσω με τὴν ιδέαν, ὅτι τὸ ἀκροατήριον περιμένει ἀνυπομόνως ἀπὸ ἐμὲ πὼς θα εἰπῶ ωραία πράγματα.

– Θα ἤμουν χωρὶς ἄλλο πολὺ ἐπιλήσμων, Ἀγάθων, εἶπεν ὁ Σωκράτης, εἴν, ἀφού εἶδα τὸ θάρρος καὶ τὴν γενναιότητα με τὴν ὁποίαν ἀνέβης εἰς τὴν σκηνὴν μαζή με τοὺς υποκριτὰς καὶ προσέβλεψες κατὰ πρόσωπον τόσον πολυἀριθμὸν ἀκροατήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐμέλλε νὰ παρασταθῆ τὸ ἔργον σου, χωρὶς νὰ ταραχθῆ διόλου, ἐνόμιζα τώρα ὅτι θα τὰ χάσης ἐμπρός εἰς ἡμᾶς τοὺς ὀλίγους.

– Τι λέγεις, Σωκράτη; παρετήρησεν ὁ Ἀγάθων. Μήπως νομίζεις ὅτι τὸ ἐπῆρα ἐπάνω μου τόσον πολὺ ἀπὸ τὸ θέατρον, ὥστε ν' ἀγνοῶ ὅτι δι' ἓνα φρόνιμον ἄνθρωπον ὀλίγοι ἐμφρονες εἶνε φοβερῶτεροι πολλῶν ἀφρόνων;

– Θα ἤμουν ἀδίκος, εἴν εἶχα περὶ σου τόσον ταπεινὴν ιδέαν, ἀπῆντησεν ὁ Σωκράτης. Ἐξ ἐναντίας εἶμαι βέβαιος, Ἀγάθων, ὅτι ἀποδίδεις πολὺ περισσοτέραν σπουδαιότητα εἰς τὴν γνώμην τῶν ὀλίγων τοὺς ὁποίους ἤθελες νομίσῃ σοφούς παρὰ εἰς τὴν γνώμην τῶν πολλῶν. Ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἀν ἡμεῖς εἶμεθα ἀπὸ τοὺς ὀλίγους αὐτούς· διότι ἡμεῖς καὶ εἰς τὸ θέατρον παρευρέθημεν καὶ ἡμεθα ἀπὸ τοὺς πολλούς, θέλεις ὁμως ἰσως νὰ εἰπῆς ὅτι ἀν ἐτύχαινε νὰ εὐρεθῆς μεταξὺ ἄλλων πραγματικῶς σοφῶν, θα τοὺς ἐντρέπεσο, εἴν ἐνόμιζες ὅτι κάνεις τίποτε ἀσχημὸν· ἢ δὲν εἶν' ἔτσι;

- Πολύ σωστά λέγεις.
- Τους δε πολλούς δεν θα τους εντρέπεσο, εάν ενόμιζες ότι κάνεις τίποτε άσχημον;

Αλλά την στιγμήν αυτήν, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος, παρεμβάς ο Φαίδρος:

– Φίλτατε Αγάθων, είπεν, εάν εξακολουθής ν' απαντάς εις τον Σωκράτη, θα τον κάνης να χάση πλέον κάθε άλλο ενδιαφέρον περί των εδώ πραγμάτων, αρκεί μόνον να έχη κάποιον προς τον οποίον να διαλέγεται, και μάλιστα ωραιόν. Αλλ' εγώ, μολονότι με πολλήν ευχαρίστησιν ακούω πάντοτε τον Σωκράτη διαλεγόμενον, εν τούτοις τόρα είνε ανάγκη να φροντίσω διά το εγκώμιον του Ἐρωτος το οποίον περιμένω να ειπή καθένας από σας. Όταν λοιπόν και ο ένας και ο άλλος εκπληρώσετε το καθήκον σας αυτό προς τον Θεόν, ας συνδιαλέγεται έπειτα.

– Πολύ σωστά λέγεις, Φαίδρε, είπεν ο Αγάθων, και τίποτε δεν μ' εμποδίζει ν' αρχίσω τον λόγον· διότι με τον Σωκράτη ημπορώ να ομιλήσω και έπειτα και οποτεδήποτε.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΑΓΑΘΩΝΟΣ

Και πρώτα μεν εγώ θα σας εκθέσω πώς νομίζω ότι πρέπει να ομιλήσω, έπειτα δε θα εισέλθω εις το εγκώμιον του Ἐρωτος. Διότι μου φαίνεται ότι όλοι όσοι ωμίλησαν έως τόρα, αντί να εγκωμιάσουν τον θεόν, περιωρίσθησαν να καλοτυχίζουν τους ανθρώπους διά τα προς αυτούς αγαθά των οποίων ο θεός είνε αίτιος· τι πράγμα δε είνε εκείνος που εδώρησε τα αγαθά αυτά, κανείς δεν είπε. Εν τούτοις ο μόνος ορθός τρόπος κάθε επαίνου και δι' οποιονδήποτε είνε να εκτεθή οποίος τις είνε και οποίων αγαθών είνε αίτιος εκείνος περί του οποίου πρόκειται ο λόγος. Κατ' αυτόν τον τρόπον και ημείς, περί του Ἐρωτος προκειμένου, δίκαιον είνε να επαινέσωμεν πρώτα αυτόν λέγοντες οποίος τις είνε, και έπειτα τα δώρα του. Λέγω λοιπόν εγώ ότι μολονότι όλοι οι θεοί είνε ευδαιμονες, εν τούτοις ο Ἐρως, εάν επιτρέπεται να το ειπή κανείς χωρίς κρίμα, είνε ο ευδαιμονέστατος αυτών, ως ων ο ωραιότατος και ο άριστος. Είνε δε ο ωραιότατος διά τους εξής λόγους. Πρώτον είνε ο νεώτατος των θεών, Φαίδρε. Απόδειξιν δε τούτου μας παρέχει αυτός ο ίδιος, φεύγων διά φυγής το γήρας, το τόσον προδήλως ταχύ· διότι εις ημάς τουλάχιστον έρχεται πολύ ταχύτερα του πρέποντος. Το οποίον γήρας ο Ἐρως εκ φύσεως μισεί και ούτε από πολύ μεγάλην απόστασιν το πλησιάζει, αγαπών να ευρίσκεται και να συναναστρέφεται πάντοτε με τους νέους. Πολύ σωστόν επομένως είνε το αρχαίον ρητόν, ότι ο όμοιος συναναστρέφεται πάντοτε τον όμοιον. Εγώ δε, μολονότι εις πολλά άλλα συμφωνώ με τον Φαίδρον, όμως δεν συμφωνώ εις τούτο, ότι ο Ἐρως είνε αρχαιότερος του Κρόνου και του Ιαπετού. Εξ εναντίας λέγω ότι είνε ο

νεώτατος των θεών και πάντοτε νέος, τα δε παλαιά πράγματα, τα οποία διηγούνται περί των θεών ο Ησίοδος και ο Παρμενίδης, έγειναν υπό το κράτος της Ανάγκης και όχι του Έρωτος, εάν είνε αληθή όσα αυτοί διηγούνται· διότι αν υπήρχεν Έρως εις αυτούς, αντί να συμβαίνουν μεταξύ τους ευνουχισμοί και δεσμά, θα επεκράτει φιλία και ειρήνη, όπως τόρα, αφ' ότου μεταξύ των θεών βασιλεύει ο Έρως. Είνε λοιπόν νέος, προσέτι δε απαλός. Και τόσον απαλός, ώστε θα ήτον ανάγκη ενός ποιητού οποιός ο Όμηρος διά να παραστήση την απαλότητα του θεού. Διότι ο Όμηρος λέγει περί της Άτης ότι είνε θεά και απαλή· τουλάχιστον διά τους πόδας αυτής λέγει:

απαλοί οι πόδες αυτής· διότι εις την γην

δεν εγγίζει, αλλά εις των ανθρώπων επάνω τας κεφάλας πατεί.

Νομίζω δε ότι παριστάνει πολύ επιτυχώς την απαλότητα αυτής, λέγων ότι δεν πατεί επάνω εις σκληρά αντικείμενα, αλλά εις μαλακά. Το αυτό τεκμήριον θα μεταχειρισθώ κ' εγώ, προκειμένου περί της απαλότητος του Έρωτος. Και αυτός δεν πατεί εις την γην, ούτε καν επάνω εις κρανία, τα οποία δεν είνε πολύ μαλακά, αλλ' εις τα μαλακώτατα των όντων και βαίνει και οικεί· διότι την οίκησιν αυτού εγκαθιστά μέσα εις τα ήθη και τας ψυχάς θεών και ανθρώπων, και όχι πάλιν εις όλας τας ψυχάς, αλλ' εάν τύχη να πέση εις ψυχήν έχουσαν το ήθος σκληρόν, απέρχεται, και μόνον αν εύρη το ήθος μαλακόν οικίζεται. Μη ερχόμενος λοιπόν εις επαφήν πάντοτε ειμή μόνον με τα μαλακώτατα των μαλακωτάτων, είνε κατ' ανάγκην απαλώτατος. Κατά ταύτα είνε νεώτατος μεν και απαλώτατος, προς δε τούτοις λεπτότατος την φύσιν. Διότι εάν ήτο σκληρός, δεν θα ήτο δυνατόν ούτε να εκτείνεται παντού, ούτε να εισέρχεται και εξέρχεται από κάθε ψυχήν χωρίς να εννοηθή. Μετρημένης δε και λεπτής φύσεως μέγα τεκμήριον η ευσχημοσύνη, πράγμα το οποίον εις μέγαν βαθμόν ομολογουμένως έχει ο Έρως· διότι ασχημοσύνη και Έρως ευρίσκονται πάντοτε εις πόλεμον μεταξύ τους. Της χροιάς δε το κάλλος φανερώνει η μεταξύ ανθέων διαβίωσις του θεού· διότι εις μη ανθηρόν και μαραμένον και σώμα και ψυχήν και ό,τιδήποτε άλλο δεν εγκαθίσταται ο Έρως, και μόνον όπου είνε τόπος ευανθής και ευώδης, εκεί και κάθηται και μένει.

Περί μεν της ωραιότητος λοιπόν του θεού ικανά είνε ταύτα, μολονότι πολλά ακόμη υπολείπονται· ας ομιλήσωμεν δε τόρα και περί της αρετής αυτού. Το μεγαλύτερον προσόν αυτού είνε ότι ούτε αδικεί ούτε αδικείται ούτε υπό θεού ούτε θεόν, ούτε υπό ανθρώπου ούτε άνθρωπον· διότι ούτε αυτός πάσχει βία, εάν τι πάσχη, της βίας μη εχούσης καμμίαν σχέσιν με τον Έρωτα, ούτε εις άλλον επιβάλλεται διά της βίας, και μόνον θεληματικώς δουλεύει πας τις εις αυτόν, όσα δε θεληματικώς συμφωνούνται μεταξύ δύο λέγουν οι βασιλείς της πόλεως νόμοι ότι είνε δίκαια. Μαζή δε με την δικαιοσύνην συνενώνει πλείστην σωφροσύνην. Διότι η σωφροσύνη συνίσταται εις την συγκράτησιν των ηδονών και

επιθυμιών, καμμία δε ηδονή δεν εἶνε ανωτέρα του Ἐρωτος· εἰάν λοιπόν ὅλαι αι ἄλλαι ηδοναί και επιθυμίαι εἶναι κατώτεραι του Ἐρωτος, αυταί μεν δεσποζονται υπ' αυτού, αυτός δε δεσπόζει, δεσπόζων δε ηδονών και επιθυμιών ο Ἐρως, πρέπει να εἶνε ιδιαζόντως σώφρων. Ὡς προς δε την ανδρείαν, ουδέ ο Ἄρης ανθίσταται εις τον Ἐρωτα· διότι δεν κατέχει ο Ἄρης τον Ἐρωτα, αλλ' ο Ἐρως τον Ἄρην, ο ἔρως της Αφροδίτης, ως λέγεται· ισχυρότερος δε ο κατέχων του κατεχομένου· και αφού εἶνε ισχυρότερος του ανδρειοτάτου των ἄλλων, πρέπει κατ' ανάγκην να εἶνε ο ανδρειότατος ὄλων.

Περί μεν της δικαιοσύνης, της σωφροσύνης και της ανδρείας του θεοῦ ἔγεινε λόγος· μένει λοιπόν να ομιλήσω περί της σοφίας αυτού, και πρέπει να προσπαθῆσω ὅσον το δυνατόν να μη υστερήσω ως προς τούτο. Και πρώτον μεν, διά να τιμήσω κ' εγὼ την τέχνην μου ὅπως ο Ερυξίμαχος την ιδικήν του, ο θεός αυτός εἶνε ποιητής τόσον σοφός ὥστε να κἀνη ποιητᾶς και ἄλλους· πραγματικῶς και ο πριν εντελῶς ἄμουσος γίνεται ποιητής, ὅταν τον καταλάβῃ ο Ἐρως. Τούτο δε αρκεί ως ἀπόδειξις δι' ἡμᾶς, ὅτι ο Ἐρως εἶνε γενικῶς ικανός διά κάθε ἔργον αναφερόμενον εις τας μούσας· διότι ὅσα δεν ἔχει τις ἢ δεν γνωρίζει, δεν ημπορεῖ οὔτε να τα δώσῃ εις ἄλλον οὔτε να τα διδάξῃ. Και ποιος ημπορεῖ ν' αρνηθῆ ὅτι η ζωή αὐτή δεν εἶνε ἔργον της σοφίας του Ἐρωτος, διά της οποίας κάθε τι ζωντανόν γίνεται και λαμβάνει ὕπαρξιν; Ἀλλά και ως προς την δημιουργίαν των τεχνῶν μήπως δεν γνωρίζομεν ὅτι εκείνος μεν του οποιου ο θεός οὗτος ἔγεινε διδάσκαλος, ἀπέβῃ μέγας και πολὺς, ενώ εκείνος τον οποιον δεν ἠγγισεν ο Ἐρως ἔμεινεν αφανής; Και πραγματικῶς, την τοξευτικήν και την ιατρικήν και την μαντικήν ο Ἀπόλλων ανεύρε παρακινούμενος ἀπὸ επιθυμίαν και ἔρωτα, εις τρόπον ὥστε και αυτός ημπορεῖ να λογισθῆ μαθητής του Ἐρωτος, ὅπως και αι μούσαι διά τας τέχνας των και ο Ἥφαιστος διά την σιδηρουργικήν και η Αθηνά διά την υφαντικήν και ο Ζεὺς διά την κυβέρνησιν θεῶν τε και ανθρωπῶν. Ὅθεν και τα πράγματα των θεῶν εβάρθησαν εις τάξιν εμφλοχωρήσαντος Ἐρωτος, δηλονότι κάλλους· διότι εις την ασχημίαν δεν υπάρχει Ἐρως· προ τούτου δε, ὅπως εἶπα εις την αρχήν, πολλά και δεινά εγίνοντο μεταξύ των θεῶν, ως λέγεται, βασιλευούσης της Ἀνάγκης· αλλ' ἀφ' ὅτου ο θεός οὗτος εγεννήθη, εκ της προς τα καλά ἀγάπης ὅλα ἀγαθὰ ἔγειναν μεταξύ και των θεῶν και των ανθρωπῶν. Ἔτσι εγὼ νομίζω, ὦ Φαίδρε, ὅτι ο Ἐρως πρώτος αὐτός ὢν ωραιότατος και ἀγαθώτατος, εἶνε αἰτιος της μεταδόσεως και εις ἄλλους τοιούτων ιδιοτήτων. Μου ἔρχεται δε και ἐμμέτρως να εἰπῶ, ὅτι αὐτός εἶνε ο πρόξενος:

ειρήνης εις ανθρωπους, γαλήνης εις πελάγη,
ἀνέμων νηνεμίας και ὕπνου ἀμερίμνου.

Αὐτός, ἀπὸ ξένους και ἀδιαφόρους, μας καθιστά οικείους και φίλους, αὐτός μας ἐπιβάλλει τας μεταξύ μας συναναστροφές, ὅπως αὐτὴν ἐδῶ,

πρωτοστατών εις εορτάς, εις χορούς, εις θυσίας· πραότητα μεν πορίζων, αγριότητα δ' εξορίζων φιλόδωρος ευμενείας, άδωρος δυσμενείας· γεμάτος καλωσύνην διά τους αγαθούς, θεατός εις τους σοφούς, αγαπητός εις τους θεούς· ποθητός εις τους αμοιρούντας, πολύτιμος εις τους ευμοιρούντας· τρυφής, αβρότητας, χλιδής, χαρίτων, ιμέρου, πόθου πατήρ· φροντίζων διά τους αγαθούς, παραμελών τους κακούς· εις τας λύπας μας, εις τους φόβους μας, εις τους πόθους μας, εις τους λόγους μας οδηγός, βοηθός, παραστάτης και πατήρ άριστος, όλων εν γένει θεών και ανθρώπων στόλισμα, ηγεμών ωραιότατος και αγαθώτατος, τον οποίον κάθε άνθρωπος πρέπει ν' ακολουθή με ψαλμούς και δεήσεις ανταξίας, λαμβάνων τοιουτοτρόπως μέρος εις το λαμπρόν άσμα το οποίον αυτός ψάλλει θέλγων όλων των θεών και των ανθρώπων την διάνοιαν. Αυτά είνε, ω Φαίδρε, όσα εγώ ειχα να ειπώ περι του θεού εν μέρει μεν παίζων, εν μέρει δε και σπουδάζων, καθ' όσον αι μικραί μου δυνάμεις το επιτρέπουν.

Άμα ο Αγάθων ετελείωσεν, εξηκολούθησεν ο Αριστόδημος, όλοι εξέοπασαν θορυβωδώς εις επαίνους, λέγοντες ότι ο λεβέντης αυτός τα ειπε πολύ καλά και αντάξια και εαυτού και του θεού. Τότε ο Σωκράτης στραφείς προς τον Ερυξίμαχον:

— Λοιπόν, Ακουμενίδη, ειπεν, εξακολουθείς ακόμη να νομίζης ότι αδικώς εφοβήθην προτύτερα, και δεν φρονείς τώρα ότι επροφήτευσα σωστά, όταν έλεγα ότι ο Αγάθων θα ομιλήση θαυμάσια κ' εγώ θα ευρεθώ εις απορίαν;

— Διά το πρώτον, απήντησεν ο Ερυξίμαχος, πολύ σωστά επροφήτευσες ότι ο Αγάθων θα ομιλήση καλά· αλλ' ότι συ θα ευρεθής εις απορίαν, δεν το νομίζω.

— Και πώς θέλεις, ω μακάριε άνθρωπε, να μη ευρεθώ εις απορίαν, ειπεν ο Σωκράτης, και εγώ και οποιοσδήποτε άλλος, όταν πρόκειται να ομιλήσω έπειτα από λόγον τόσον λαμπρόν και ποικίλον; Και όλα μεν ήσαν θαυμάσια· αλλά ιδίως εις το τέλος ποίος ακούων δεν εξεπλάγη από το κάλλος των λέξεων και της εκφράσεως; Εγώ τουλάχιστον, αισθανόμενος ότι ούτε κατά προσέγγισιν θα είμαι ικανός να ειπώ τόσον ωραία πράγματα και εντρεπόμενος, θα το έσκαζα, εάν ημπορούσα. Διότι ο λόγος του Αγάθωνος μου υπενθύμισε τον Γοργίαν ⁽²⁰⁾, εις τρόπον ώστε μου συνέβη ακριβώς εκείνο που λέγει ο Όμηρος· εφοβούμην δηλαδή μήπως ο Αγάθων εις το τέλος του λόγου του ρίψη κατά του ιδικού μου λόγου την κεφαλήν Γοργίου του δεινού εις το λέγειν και με καταστήση άφωνον ως λίθον. Και ενόησα τότε πόσον γελοίος ήμουν, όταν ανελάμβανα την υποχρέωσιν να εγκωμιάσω κ' εγώ εις την σειράν μου τον Έρωτα μαζί σας και ειπα ότι είμαι δεινός εις τα ερωτικά, ενώ, καθώς βλέπω, δεν γνωρίζω τίποτε περι του τρόπου κατά τον οποίον πρέπει να εγκωμιάζεται ό,τιδήποτε. Διότι εγώ ειχα την αφέλεια να νομίζω ότι διά κάθε εγκωμιαζόμενον πρέπει να λέγονται

τα αληθή, ὅτι αὐτό πρέπει να εἶνε ἡ βᾶσις, και ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐκλέγοντες τα κάλλιστα πρέπει να τα κατατάσσωμεν ὅσον το δυνατόν ευπρεπέστερα. Και διὰ τοῦτο εἶχα πολύ μεγάλην ιδέαν ὅτι θα ομιλήσω καλῶς, νομίζων ὅτι γνωρίζω τον σωστόν τρόπον του ἐπαινεῖν ὁ,τιδήποτε. Φαίνεται ὅμως ὅτι δεν εἶνε αὐτός ο τρόπος του καλῶς ἐπαινεῖν ὁ,τιδήποτε, ἀλλά το ν' αποδίδωμεν εἰς αὐτό τα μεγαλύτερα και τα λαμπρότερα προτερήματα, εἴτε του ἀνήκουν εἴτε ὄχι, του ἀληθοῦς ἢ ψευδοῦς των πραγμάτων, μη ἔχοντος καμμίαν σημασίαν. Διότι σκοπός ἐτέθη ἐκ των προτέρων, ὡς φαίνεται, ὄχι το να ἐγκωμιάσῃ πραγματικῶς καθένας τον Ἐρωτα, ἀλλ' ἀπλῶς να φανῆ ὅτι τον ἐγκωμιάζει. Δι' αὐτό, νομίζω, ἐπροσπαθήσατε με κάθε τρόπον ν' αποδώσατε εἰς τον Ἐρωτα ὅλα τα καλά και τον ἐπαραστήσατε τόσον μέγαν και μεγάλων πραγμάτων αἴτιον, διὰ να φανῆ ὅσον το δυνατόν ωραιότερος και ἀγαθότερος — εἰς τους ἀγνοούντας δηλαδή, ὄχι βέβαια και εἰς τους γνωρίζοντας. Ὑπό τοιαύτην ἐννοίαν και ωραῖος και μεγαλοπρεπιῆς ὁ ἐπαινος. Ἀλλά ἐγὼ δεν ἐγνώριζα τον τρόπον αὐτόν του ἐπαίνου, ὁ ὁποῖος μου ἦτον ἐντελῶς ἀγνωστος ὅταν ἐμείνα κ' ἐγὼ σύμφωνος μαζί σας να ἐπαινέσω με την σειράν μου τον Ἐρωτα. Ἡ γλώσσα μόνον υπέσχετο, ὄχι και το πνεῦμα. Παραιτούμαι λοιπόν. Διότι και ἀν ἤθελα να ἐγκωμιάσω κ' ἐγὼ κατὰ τον ἴδιον τρόπον, δεν θα ἠμπορούσα. Ἐάν ὅμως θέλετε, θα σας εἰπῶ τα ἀληθῆ κατὰ τον ἰδικόν μου τρόπον και ὄχι κατὰ τον τρόπον που ὠμιλήσατε σεις, διὰ να μη γείνω γελοῖος. Σκέψου λοιπόν, Φαίδρε, ἐάν σου χρειάζεται και ἕνας τοιοῦτος λόγος, εἰς τον ὁποῖον θ' ἀκούσης περὶ του Ἐρωτος λεγόμενα μόνον τα ἀληθῆ, με λέξεις δε και τρόπον ἐκφράσεως ἀπλοῦν και ὅπως ἤθελε τύχει να ἔλθουν εἰς τον νουν μου.

Ἐπειδὴ δε ὁ Φαῖδρος καθὼς και οἱ ἄλλοι τον παρεκάλουν να ομιλήσῃ κατὰ τον τρόπον που αὐτός νομίζει πρέποντα.

— Τότε, Φαῖδρε, ἐξηκολούθησεν ὁ Σωκράτης, θα σε παρακαλέσω ἀκόμη να μου χαρίσης τον Ἀγάθωνα διὰ να του κάμω ὀλίγας ἐρωτήσεις και ἐπειτα να ομιλήσω, ἀφοῦ μείνω σύμφωνος μαζί του ἐπ' αὐτῶν.

— Σου τον παραχωρῶ ευχαρίστως, εἶπεν ὁ Φαῖδρος, και ἐρώτα τον.

Μετὰ ταῦτα, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀριστόδημος, ὁ Σωκράτης ἤρχισεν ὡς ἐξῆς περίπου:

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Λοιπόν, φίλτατε Ἀγάθων, φρονῶ ὅτι πολύ σωστά ἔθεσες ὡς ἀρχὴν εἰς τον λόγον σου ὅτι πρέπει πρῶτα να δειχθῆ ὁποῖος τις εἶνε ὁ Ἐρως και ἐπειτα τα ἔργα αὐτοῦ. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ πολύ μου ἀρέσει. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἐπειδὴ καλῶς και μεγαλοπρεπῶς διεξήλθες ὅσα ἀπέβλεπον εἰς το να δειχθῆ ὁποῖος τις εἶνε ὁ Ἐρως, εἰπέ μου και τοῦτο: Εἶνε τίνος ὁ Ἐρως ἔρως, ἢ κανενός; Ἐρωτῶ δε ὄχι ἀν εἶνε μητρός τίνος ἢ πατρός — διότι το ἐρώτημα, ἐάν ὁ Ἐρως εἶνε ἔρως μητρός τίνος ἢ πατρός, θα ἦτο γελοῖον

– αλλ' ερωτώ όπως θα ηρώτων προκειμένου περί πατρός: ο πατήρ είνε πατήρ τινός ή όχι; Είς την ερώτησιν αυτήν θα μου έλεγες, αν ήθελες ν' αποκριθής λογικώς, ότι είνε υιού ή θυγατρός ο πατήρ πατήρ · ή δεν είν' έτσι;

– Βεβαιότατα έτσι είνε, απήντησεν ο Αγάθων.

– Το ίδιον δεν θα είπωμεν και διά την μητέρα;

– Συμφωνώ και εις αυτό.

– Απάντησέ μου ακόμη εις μερικάς ερωτήσεις, εξηκολούθησεν ο Σωκράτης, διά να εννοήσης ακριβώς τι θέλω να ειπώ. Υπόθεσε ότι ερωτώ: Ο αδελφός, ως τοιούτος, είνε τινός αδελφός ή όχι;

– Είνε.

– Αδελφού ή αδελφής · δεν είν' έτσι;

– Σύμφωνος.

– Απάντησέ μου τώρα και διά τον Έρωτα. Ο Έρωσ είνε έρωσ τινός ή κανενός;

– Βεβαιότατα, είνε έρωσ τινός.

– Αυτό, εξηκολούθησεν ο Σωκράτης, κράτησέ το καλά εις την μνήμην σου, και ειπέ μου ακόμη τούτο: Ο Έρωσ επιθυμεί εκείνο, του οποίου είνε έρωσ, ή όχι;

– Βεβαίως επιθυμεί.

– Και τι εκ των δύο πρέπει να δεχθώμεν, ότι έχων εκείνο το οποίον επιθυμεί και αγαπά, έπειτα επιθυμεί και αγαπά, ή μη έχων αυτό;

– Εύλογον είνε να δεχθώμεν, ότι μη έχων.

– Σκέψου καλύτερα μήπως το πράγμα δεν είνε απλώς εύλογον, αλλά μήπως κατ' ανάγκην έχει ούτω, δηλαδή το επιθυμούν να επιθυμή εκείνο του οποίου στερείται, ή να μη επιθυμή εκείνο του οποίου δεν στερείται. Είς εμέ τουλάχιστον είνε περιεργον πόσον το πράγμα αυτό φαίνεται ως κατ' ανάγκην έχον ούτω. Συ δε τι φρονείς;

– Κ' εγώ το ίδιον νομίζω.

– Πολύ σωστά λέγεις. Πώς θα ήτο δυνατόν εκείνος που είνε μέγας να επιθυμή να είνε μέγας, ή ισχυρός εκείνος που είνε ισχυρός;

– Το πράγμα είνε αδύνατον, όπως είνε προφανές εξ όσων είπαμεν.

– Διότι δεν θα ήτο δυνατόν να στερήται τις εκείνου το οποίον έχει.

– Πολύ σωστά λέγεις.

– Διότι εάν και ο ισχυρός επεθύμει να είνε ισχυρός, εξηκολούθησεν ο Σωκράτης, και ο ταχύς ταχύς και ο υγιής υγιής, θα ήτο ίσως δυνατόν να νομίση κανείς εις την περίπτωσιν αυτήν και κάθε άλλην ομοίαν, ότι οι όντες τοιούτοι και έχοντες τας τοιαύτας ιδιότητας εκείνο που έχουν αυτό και επιθυμούν και τούτου ένεκα επιμένω εις αυτό, διά να μη εξαπατηθώμεν. Διότι, ως εννοείς, Αγάθων, όλοι αυτοί έχουν κατ' ανάγκην εν τω παρόντι όσα είπαμεν ότι έχουν, είτε το θέλουν είτε δεν το θέλουν, και επομένως πώς θα ήτο δυνατόν να τα επιθυμήσουν: Και αν κανείς μας έλεγεν ότι εγώ υγαιίνων θέλω και να είμαι υγιής, και

πλούσιος ὦν θέλω καὶ νὰ εἶμαι πλούσιος, καὶ ἐπιθυμῶ αὐτὰ ἀκριβῶς ποῦ ἔχω, θὰ ἐλέγαμεν εἰς αὐτόν ὅτι, σὺ, ὦ ἄνθρωπε, ἔχων πλούτον καὶ υγιάν καὶ ἰσχὺν θέλεις νὰ ἔχῃς αὐτὰ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, διότι ἐπὶ τοῦ παρόντος τουλάχιστον, εἴτε τὰ θέλεις εἴτε δὲν τὰ θέλεις, τὰ ἔχεις· σκέψου λοιπὸν, ὅταν λέγῃς ὅτι ἐπιθυμοῦμαι τὰ παρόντα, μήπως δὲν ἐννοεῖς ἄλλο τι ἢ τοῦτο, ὅτι θέλω ὅσα ἔχω εἰς τὸ παρὸν νὰ τὰ ἔχω καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον. Δὲν εἰν' ἔτσι;

– Συμφωνῶ, εἶπεν ὁ Ἀγάθων.

Ὁ Σωκράτης ἐξηκολούθησε τότε:

– Λοιπὸν αὐτό, τὸ νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ τοῦ διατηρηθῶν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὅσα ἔχει εἰς τὸ παρὸν, δὲν ἀποτελεῖ ἔρωτα ἐκείνου τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἀκόμη εἰς τὴν διάθεσίν του οὐδὲ τὸ κατέχει;

– Βεβαίωτατα.

– Καὶ αὐτὸς λοιπὸν καὶ κάθε ἄλλος ἐπιθυμῶν, τὸ μὴ διατελοῦν εἰς τὴν διάθεσίν του ἐπιθυμεῖ καὶ τὸ μὴ παρὸν καὶ ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἔχει καὶ ποῦ δὲν εἶνε αὐτὸς καὶ τοῦ ὁποῖου στερεῖται· τοιαῦτα δὲν εἶνε ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ἠμπορεῖ νὰ υπάρξῃ ἐπιθυμία καὶ ἔρωτος;

– Βεβαίωτατα.

– Καὶ τότε, ἐξηκολούθησεν ὁ Σωκράτης, ἀς ἐπαναλάβωμεν τὰ ὅσα ἐμείναμεν σύμφωνοι. Εἶπαμεν λοιπὸν ὅτι ὁ Ἔρωτος εἶνε ἔρωτος πρῶτον μὲν τινῶν, ἔπειτα δὲ ἐκείνων τὰ ὁποῖα στερεῖται εἰς τὸ παρὸν χρόνον. Ἔτσι;

– Ναι.

– Ἐνθυμήσου τότε, σχετικῶς μὲ αὐτό, τίνων εἶπες εἰς τὸν λόγον σου ὅτι ὁ Ἔρωτος εἶνε ἔρωτος. Ἐὰν θέλῃς, θὰ σοῦ τὸ υπενθυμίσω ἐγώ. Εἶπες λοιπὸν, νομίζω, ἐπάνω κάτω, ὅτι τὰ πράγματα τῶν θεῶν ἐβάλληκαν εἰς τὰς τὰς διὰ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὸ ωραῖον, διότι ἔρωτος τῆς ἀσχημίας δὲν θὰ ἦτο δυνατόν. Αὐτὸ περίπου δὲν εἶπες;

– Πράγματι τὸ εἶπα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀγάθων.

– Καὶ πολὺ σωστὰ τὸ εἶπες, φίλτατέ μου, εἶπεν ὁ Σωκράτης. Ἀλλ' ἀν τούτο εἶνε ἀληθές, ὁ Ἔρωτος ἠμπορεῖ νὰ εἶνε ἄλλο τι παρὰ ἔρωτος τοῦ ωραίου, ὄχι δὲ τοῦ ἀσχήμου;

Σύμφωνος ὁ Ἀγάθων.

– Ἀλλὰ δὲν ἐμείναμεν σύμφωνοι ὅτι ἐκείνου ποῦ στερεῖται καὶ δὲν ἔχει, αὐτὸ ἀγαπᾷ;

– Ναι.

– Ἄρα ὁ Ἔρωτος στερεῖται καὶ δὲν ἔχει κάλλος.

– Κατ' ἀνάγκην.

– Ἀλλὰ τότε πῶς; Δέχεσαι ἄρα σὺ ὡς ωραῖον τὸ στερούμενον κάλλους καὶ μὴ ἔχον διόλου κάλλος;

– Ὅχι βέβαια.

– Βεβαιῶνεις λοιπὸν ἀκόμη ὅτι ὁ Ἔρωτος εἶνε ωραῖος, ἐὰν ταῦτα ἔχουν ὅπως εἶπαμεν;

Και ο Αγάθων τότε:

– Κοντεύω να δεχθώ, ω Σώκρατες, ότι δεν γνωρίζω τίποτε από αυτά που είπα τότε.

– Πολύ σωστά λέγεις, ω Αγάθων. Αλλ' απάντησέ μου εις μίαν μικράν ερώτησιν ακόμη. Τα αγαθά δεν σου φαίνεται ότι είνε και ωραία;

– Έτσι νομίζω.

– Εάν λοιπόν ο Έρως στερήται κάθε ωραίου, τα δε αγαθά είνε και ωραία, δεν είνε δυνατόν παρά να στερήται και των αγαθών.

– Εγώ, ω Σώκρατες, είπε τότε ο Αγάθων, δεν ημπορώ να τα βάλω μαζί σου, και ας γείνουν δεκτά τα πράγματα όπως συ τα λέγεις.

– Με την αλήθειαν δεν ημπορείς να τα βάλης, αγαπημένε μου Αγάθων, διότι με τον Σωκράτη δεν είνε καθόλου δύσκολον να τα βάλης.

– Και τώρα σ' αφίνω εσένα, διά να σας ειπώ όσα περί του Έρωτος ήκουσα κάποτε παρά μιας γυναικός, της εκ Μαντινείας Διοτίμας, η οποία ήτον σοφή και εις τα ερωτικά και εις άλλα πολλά, και εις τους Αθηναίους δε κάποτε, κατώρθωσε, με τας θυσίας που έκαμαν απειλούμενοι υπό λοιμικής, ν' αναβάλη την νόσον επί δέκα έτη. Αυτή εδίδαξε κ' εμένα τα ερωτικά. Θα προσπαθήσω λοιπόν να σας διηγηθώ λεπτομερώς και όσον ημπορώ καλύτερα, σύμφωνα προς όσα είπαμεν με τον Αγάθωνα, τα όσα ήκουσα παρ' αυτής. Και πρώτα πρώτα πρέπει, Αγάθων, όπως συ είπες, να εκθέσω οποίος και τι πράγμα είνε ο Έρως, και έπειτα τα έργα αυτού. Μου φαίνεται δε ότι ευκολώτερον είνε να σας διηγηθώ τα πράγματα κατά τον τρόπον που μου τα έλεγε κάποτε η ξένη αυτή, ελέγχουσα τα όσα της έλεγα. Διότι και εγώ επάνω κάτω έλεγα προς αυτήν όσα τώρα και ο Αγάθων προς εμέ, ότι δηλαδή ο Έρως είνε μέγας θεός και ότι είνε του ωραίου έρωσ· εκείνη δε με ήλεγχε διά των αυτών επιχειρημάτων με τα οποία κ' εγώ τούτον, αποδεικνύουσα ότι κατά τα λεγόμενά μου ο Έρως δεν ημπορεί να είνε ούτε ωραίος ούτε αγαθός. Και εγώ:

– Τι θέλεις να ειπής, Διοτίμα; παρετήρησα. Ο Έρως λοιπόν είνε άσχημος και κακός;

Και αυτή:

– Τι είνε αυτά που λέγεις; είπε· ή νομίζεις ότι ό,τι δεν είνε ωραίον, κατ' ανάγκην είνε άσχημον;

– Βεβαιότατα.

– Όστε και το μη σοφόν κατ' ανάγκην είνε αμαθές; Η δεν έχεις παρατηρήσει ότι υπάρχη και μέσον τι μεταξύ σοφίας και αμαθείας;

– Ποίον είνε τούτο;

– Δεν ηξεύρεις πως το να έχη κανείς ορθήν γνώμην, χωρίς να ημπορή να δώση και τον λόγον, αυτό δεν αποτελεί επιστήμην; διότι το άνευ του λόγου κατεχόμενον πώς ημπορεί να είνε επιστήμη; Αλλ' ούτε αμάθεια ημπορεί να είνε· διότι πώς ημπορεί να είνε αμάθεια η γνώσις

του αληθοῦς; Εἶνε λοιπόν ἡ τοιαύτη ορθή γνώμη κάτι μεταξύ γνώσεως και αμαθείας.

– Αληθῆ λέγεις, εἶπα ἐγώ.

– Δεν πρέπει λοιπόν να νομίζης ὅτι κατ' ἀνάγκην ὅ,τι δεν εἶνε ωραῖον, εἶνε ἀσχημον, και ὅ,τι μη αγαθόν, κακόν. Ἐτσι και διά τον Ἔρωτα, αφού συμφωνεῖς ὅτι δεν εἶνε οὔτε αγαθός οὔτε ωραῖος, δεν πρέπει διά τούτο να νομίζης αὐτόν ἀσχημον και κακόν, ἀλλά κάτι μεταξύ των δύο τούτων.

– Ἐν τούτοις, παρετήρησα ἐγώ, ὅλοι συμφωνοῦν ὅτι εἶνε μέγας θεός.

– Ποίους εννοεῖς, ηρώτησεν ἐκείνη, τους γινώσκοντας ὅλους ἢ τους μη γινώσκοντας;

– Ὅλους μαζί.

Και ἐκείνη γελάσασα:

– Και πῶς εἶνε δυνατόν, εἶπεν, ὦ Σώκρατες, να δέχονται αὐτόν ὡς μέγαν θεόν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι οὐδέ ὡς θεόν καν τον δέχονται;

– Ποῖοι εἶνε αὐτοί; ηρώτησα ἐγώ.

– Ἐνας συ, εἶπε, και μία ἐγώ.

Και ἐγώ τότε:

– Πῶς λέγεις τούτο; ηρώτησα.

Ἐκείνη δε:

– Εὐκόλα θα σου ἀπαντήσω, εἶπεν. Λέγε μου, δεν νομίζεις ὅτι ὅλοι οἱ θεοὶ εἶνε εὐδαιμόνες και ωραῖοι; Ἡ ἠθέλες τολμήσει να εὐπῆς διά κανένα ἐκ των θεῶν ὅτι δεν εἶνε καλός και εὐδαιμόνων;

– Ὅχι, μα τον Δία, δεν τολμῶ.

– Δεν καλεῖς δε εὐδαιμόνας τους κατέχοντας τα αγαθὰ και τα ωραῖα;

– Βεβαιότατα.

– Ἀλλά συ δεν ἐμεινες σύμφωνας ὅτι ο Ἔρωσ ἐπιθυμεῖ τ' αγαθὰ και τα ωραῖα ὡς στερούμενος τούτων;

– Τῶντι, το παρεδέχθην.

– Πῶς λοιπόν εἴμπορεῖ να εἶνε θεός ο στερούμενος των αγαθῶν και των ωραίων;

– Βέβαια, φαίνεται ὅτι δεν ἠμπορεῖ να εἶνε.

– Βλέπεις λοιπόν ὅτι και συ δεν νομίζεις τον Ἔρωτα ὡς θεόν.

– Τότε λοιπόν, εἶπα, τι ἠμπορεῖ να εἶνε ο Ἔρωσ; θνητός;

– Καθόλου.

– Ἀλλά τι λοιπόν;

– Αὐτό που εἶπαμεν προτύτερα, δηλαδή μεταξύ θνητοῦ και ἀθανάτου.

– Τι λοιπόν, ὦ Διοτίμα;

– Δαίμων μέγας, ὦ Σώκρατες· διότι παν δαιμόνιον εἶνε μέρος τι μεταξύ θεοῦ και θνητοῦ,

– Τίνα δε δύναμιν ἔχον; ηρώτησα.

— Ερμηνεύον και μεταβιβάζον εις τους θεούς τα παρ' ανθρώπων και εις τους ανθρώπους τα παρά θεών, δηλαδή των μεν τας παρακλήσεις και τας θυσίας, των δε τας προσταγάς και τας αμοιβάς των θυσιών, εν μέσω δε όν αμφοτέρων συμπληρώνει το κενόν, εις τρόπον ώστε το σύμπαν αυτό συνδέεται προς εαυτό τοιουτοτρόπως. Διά τούτου και η μαντική πάσα χωρεί και των ιερέων η τέχνη περί τ' αφορώντα εις τας θυσίας και τας ιεροτελεστίας και τας επωδάς και την μαντείαν πάσαν και γοητείαν. Διότι θεός με άνθρωπον δεν έρχεται εις συνάφειαν, αλλά διά τούτου γίνεται πάσα σχέσις και ομιλία θεών προς ανθρώπους και κατά τον ύπνον και εν εγρηγόρσει· και ο μεν περί τα τοιαύτα σοφός, δαιμόνιος ανήρ, ο δε περί άλλο τι σοφός ων ή περί τέχνας ή χειροτεχνίας τινάς, βάνασος. Και είνε οι τοιοῦτοι δαίμονες πολλών ειδών, ένας δε από αυτούς είνε και ο Έρως.

— Πατρός δε, ηρώτησα εγώ, τίνος είνε και μητρός;

— Μακροτέρα μεν η εξιστόρησις τούτου, αλλ' όμως θα σου διηγηθώ το πράγμα. Όταν εγεννήθη η Αφροδίτη, εσυμποσίαζαν οι θεοί και μεταξύ αυτών και ο της Μήτιδος υιός Πόρος. Είχαν πλέον δευπνήσει, όταν, παρακινηθείσα εκ της ευωχίας, ήλθε διά να επαιτήση η Πενία και ετριγύριζεν εις την ολάνοικτον θύραν. Ο Πόρος λοιπόν, μεθυσθείς εκ του νέκταρος, διότι οίνος δεν υπήρχεν ακόμη, εισήλθεν εις τον κήπον του Διός και απεκοιμήθη βαρύς εκ της μέθης. Η Πενία τότε, έχουσα κατά νουν, ως εκ της απορίας της, να συλλάβη παιδίον εκ του Πόρου, κατακλίνεται πλησίον του και ετεκνοποίησε τον Έρωτα. Διά τούτο δε και της Αφροδίτης ακόλουθος και θεράπων έγεινεν ο Έρως, γεννηθείς εις τα γενέθλια εκείνης, και συγχρόνως εκ φύσεως εραστής του ωραίου, αφού και η Αφροδίτη ωραία είνε. Επειδή λοιπόν ο Έρως είνε του Πόρου και της Πενίας υιός, ιδού ποίος είνε ο κλήρος που έλαχεν εις αυτόν. Πρώτον μεν είνε πάντοτε πένης και αντί απαλός και ωραίος, όπως νομίζουν οι πολλοί, είνε ξηρός και ταλαιπωρημένος και ανυπόδητος και άστεγος, μικρός και ταπεινός ων πάντοτε και μη έχων πού την κεφαλήν κλίνει, εις τας θύρας και εις τους δρόμους υπαίθριος κοιμώμενος, την φύσιν της μητρός έχων και σύντροφον παντοτεινόν την ένδειαν. Ως εκ της φύσεως του πατρός πάλιν αποβλέπει πάντοτε εις τα ωραία και τα αγαθά, ανδρείος ων και άφοβος και ορμητικός, θηρευτής δεινός, πάντοτε κάτι μηχανευόμενος, και γνώσεως επιθυμητής, ευκολομάθητος δε, φιλοσοφών διά παντός του βίου, δεινός γόης και μάγος και σοφιστής. Και ως εκ της φύσεώς του ούτε άθανατος είνε ούτε θνητός αλλά την ίδιαν ημέραν τώρα μεν ζη και ακμάζει, όταν ευπορήση, τώρα δε αποθνήσκει διά ν' αναζήση πάλιν σύμφωνα με του πατρός την φύσιν, ό,τι δε πορίζεται του εκφεύγει πάντοτε· εις τρόπον ώστε ούτε απορεί ο Έρως ποτέ ούτε πλουτεί, εις το μέσον δ' ευρίσκεται πάντοτε μεταξύ σοφίας και αμαθείας. Και τούτο διά τον εξής λόγον. Κανείς από τους θεούς δεν φιλοσοφεί ουδ' επιθυμεί να γεινή σοφός·

διότι εἶνε· οὐδ' εἴν τις ἄλλος εἶνε σοφός, φιλοσοφεῖ. Οὐδέ πάλιν οἱ ἀμαθεῖς φιλοσοφούν, οὐδ' ἐπιθυμούν νᾶ γείνουν σοφοί· διότι αὐτό ἀκριβώς το κακόν ἔχει ἡ ἀμάθεια, ὅτι ὁ μὴ ὢν οὔτε ωραῖος οὔτε ἀγαθός οὔτε φρόνιμος νομίζει ὅτι ἔχει ἀρκετά ἀπό ὅλα αὐτά· ὁ μὴ νομίζων δε ὅτι στερεῖται δεν ἐπιθυμεί ἐκεῖνο του ὁποῖου δεν φρονεί ὅτι ἔχει ἀνάγκην.

– Ποῖοι λοιπόν, ὦ Διοτίμα, ἠρώτησα ἐγώ, εἶνε οἱ φιλοσοφούντες, ἀφού οὔτε οἱ σοφοί οὔτε οἱ ἀμαθεῖς φιλοσοφούν;

– Ἀλλ' αὐτό, ἀπεκρίθη, εἶνε φανερόν και εἰς παιδί ἀκόμη, ὅτι δηλαδή οἱ εἰς το μέσον των δύο τούτων εὐρισκόμενοι, μεταξύ των ὁποῖων εἶνε και ὁ Ἔρωσ, αὐτοί φιλοσοφούν. Διότι ἡ σοφία εἶνε ἀπό τα ωραιότερα πράγματα, ὁ δε Ἔρωσ εἶνε ἔρωσ του ωραίου, ὡστε ὁ Ἔρωσ ἀναγκαιώς εἶνε φιλόσοφος, φιλόσοφος δε ὢν μεταξύ εὐρίσκεται σοφού και ἀμαθούς. Αἰτία δε και τούτου ἡ γέννησις αὐτοῦ· διότι ὁ μὲν πατήρ αὐτοῦ σοφός και εὐπόρος, ἡ δε μήτηρ αὐτοῦ μὴ σοφή και ἀπόρος. Και τοιαύτη μὲν, φίλτατε Σωκράτη, ἡ φύσις του δαίμονος· ὡσ προς δε την ιδέαν που εἶχες συ περί του Ἔρωτος, το πάθημά σου δεν εἶνε ἀξίον ἀπορίας. Υπέθεσες, ὡπως ἐγώ νομίζω, συμπεραίνουσα ἐκ των λεγομένων σου, ὅτι Ἔρωσ εἶνε το ἐρώμενον, ὄχι το ἐρών. Δι' αὐτό, φρονώ, πάγκαλος σου ἐφαίνετο ὁ Ἔρωσ. Διότι πραγματικώς ἐραστόν εἶνε το τῶντι ωραῖον και ἀβρόν και τέλειον και μακαριστόν· το δε ἐρών εἶνε ἄλλο πράγμα, ὁποῖον δηλαδή ἐγώ το ἐπαράστησα.

Εἶπα τότε ἐγώ:

– Ἔστω, ὦ ξένη· σωστά εἶνε ὅσα λέγεις· ἀλλ' ἀφού ὁ Ἔρωσ εἶνε τοιούτος, τι χρειάζεται εἰς τους ἀνθρώπους;

– Αὐτό ἀκριβώς, εἶπεν, ὦ Σώκρατες, θα προσπαθήσω τότε νᾶ σε διδάξω. Εἶνε λοιπόν ὁ Ἔρωσ ἀρχῆς και φύσεως ὁποῖας εἶπαμεν, εἶνε δε του ωραίου ἔρωσ, ὡπως λέγεις συ. Υπόθεσε τότε ὅτι κάποιος μᾶς ἐρωτά: τι εἶνε ὁ Ἔρωσ του ωραίου, ὦ Σώκρατες και Διοτίμα; ἢ διὰ νᾶ ἐκφρασθῶ σαφέστερα: ὁ ἐρών το ωραῖον τι ἐρά;

– Νᾶ το κάνη ἰδικόν του, εἶπα ἐγώ.

– Ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις αὐτή, παρετήρησεν ἐκεῖνη, ἔχει ἀνάγκην μᾶς ἄλλης ἐρωτήσεως, τοιαύτης: τι θα συμβῆ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔκαμε το ωραῖον ἰδικόν του;

Εἶπα τότε ἐγώ ὅτι, δεν εἶμαι εἰς κατάστασιν ν' ἀπαντήσω προχείρως εἰς την ἐρώτησιν αὐτήν.

– Ἀλλά, ἐξηκολούθησεν ἐκεῖνη, εἴν τις μεταβαλόν τας λέξεις και εἰς την θέσιν του ωραίου μεταχειριζόμενος το ἀγαθόν: ἔλα, Σωκράτη, σου ἔλεγεν, ἀπάντησέ μου: ὁ ἐρών τα ἀγαθὰ τι ἐρά;

– Νᾶ τα κάνη ἰδικά του, εἶπα ἐγώ.

– Και τι θα συμβῆ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔκαμε τα ἀγαθὰ ἰδικά του;

– Εἰς αὐτό, εἶπα, εἶνε εὐκολώτερον νᾶ σου ἀποκριθῶ, ὅτι θα γείνη εὐδαίμων.

– Διότι οι ευδαιμόνες είνε ευδαιμόνες ως έχοντες ιδικά τους τα αγαθά, και δεν υπάρχει πλέον ανάγκη να ερωτήσωμεν, διατί θέλει να είνε ευδαιμών ο θέλων να γείνη τοιούτος, αλλά η απάντησις φαίνεται πλήρης και τελειώνει αυτού.

– Πολύ σωστά λέγεις, είπα εγώ.

– Αυτήν δε την θέλησιν και τον έρωτα τον νομίζεις κοινόν εις όλους τους ανθρώπους, και φρονείς ότι όλοι θέλουν να έχουν ιδικά τους τα αγαθά διά παντός, ή άλλην έχεις ιδέαν;

– Έχω την ιδέαν, είπα, ότι είνε κοινός εις όλους.

– Διατί λοιπόν τότε, ω Σώκρατες, εξηκολούθησε, δεν λέγομεν δι' όλους ότι ερώσιν, αφού πάντες και πάντοτε αγαπούν τα αυτά πράγματα, αλλά διά μερικούς μεν λέγομεν ότι ερώσι, δι' άλλους δε όχι;

– Και εγώ θαυμάζω, είπα.

– Μη θαυμάζης, είπε· διότι χωρίζοντες ένα μόνον είδος έρωτος, ονομάζομεν αυτό, μεταχειριζόμενοι το όνομα του όλου, έρωτα, διά δε τα άλλα άλλα μεταχειριζόμεθα ονόματα.

– Κανένα παράδειγμα; ηρώτησα.

– Ιδού ένα παράδειγμα. Γνωρίζεις ότι η λέξις ποιήσις έχει πολύ ευρείαν έννοιαν· διότι ποιήσις είνε πάσα αιτία εκ του μη όντος εις το είναι προάγουσα ό,τιδήποτε, εις τρόπον ώστε τα έργα πάσης τέχνης είνε ποιήσις και οι δημιουργοί αυτών πάντες ποιηταί.

– Πολύ σωστά.

– Και όμως γνωρίζεις, εξηκολούθησεν εκείνη, ότι δεν καλούνται ποιηταί όλοι αυτοί, αλλ' άλλα έχουν ονόματα, από την όλην δε ποιήσιν ένα μέρος αφορισθέν, το αφορών εις την μουσικήν και τα μέτρα, προσαγορεύεται με το όνομα του όλου. Διότι ποιήσις αυτό μόνον καλείται, και ποιηταί οι κατέχοντες το μέρος αυτό της ποιήσεως.

– Αληθώς, έτσι είνε.

– Το αυτό συμβαίνει και με τον έρωτα, ο οποίος γενικώς μεν είνε πάσα η των αγαθών και του ευδαιμονείν επιθυμία, ο μέγιστος και δολερός και εις πάντας υπάρχων έρωσ· αλλ' οι μεν εις τα διάφορα άλλα είδη αυτού τρεπόμενοι, ή προς τον χρηματισμόν ή την γυμναστικήν ή την φιλοσοφίαν, ούτε ως ερώντες χαρακτηρίζονται ούτε ερασταί καλούνται, οι δε εις ένα ώρισμένον είδος επιδιδόμενοι και ασχολούμενοι επήραν το όνομα του όλου, δι' αυτούς μόνον χρησιμοποιουμένων των λέξεων έρωσ και εράν και ερασταί.

– Μου φαίνεται πώς έχεις δίκαιον, είπα εγώ.

– Και λέγεται μεν από μερικούς, εξηκολούθησεν, ότι ερώντες είνε οι ζητούντες το εαυτών ήμισυ, αλλ' εγώ λέγω ότι έρωσ δεν είνε η ζήτησις ούτε του ημίσεως ούτε του όλου, εάν τούτο δεν είνε αγαθόν, αφού οι άνθρωποι και πόδας και χείρας εαυτών παρέχουν θεληματικώς διά ν' αποκοπούν, όταν νομίζουν τα μέλη τους αυτά ως κακώς έχοντα. Πραγματικώς, νομίζω ότι οι άνθρωποι δεν αγαπούν απλώς εκείνο που

εἶνε ἰδικόν τους, ἐκτός εἴν τις το μὲν ἀγαθόν καλή οἰκείον καὶ ἰδικόν του, το δε κακόν ξένον· διότι οἱ ἄνθρωποι διὰ κανέν ἄλλο πράγμα δὲν αἰσθάνονται ἔρωτα, παρά μόνον διὰ το ἀγαθόν· ἢ δὲν φρονεῖς καὶ συ το ἴδιον;

– Μα τον Δία, κ' ἐγώ το ἴδιον φρονώ.

– Ἄρα λοιπόν, ἐπανελάβεν ἐκείνη, νομίζεις ὅτι ἀρκεῖ να λέγωμεν ἀπλῶς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἔρωτα πρὸς το ἀγαθόν;

– Ναι, εἶπα.

– Ἀλλὰ πῶς! δὲν εἶνε ἀνάγκη να προστεθῆ ὅτι ο ἔρως αὐτῶν ἀποβλέπει καὶ εἰς το να γείνη ἰδικόν τους το ἀγαθόν;

– Βέβαια πρέπει να προστεθῆ καὶ αὐτό.

– Ἀλλὰ τότε, εἶπε, δὲν πρέπει να προσθέσωμεν ἀκόμη καὶ ὅτι ἐπιθυμοῦν ὄχι μόνον να γείνη ἰδικόν τους το ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ να εἶνε ἰδικόν τους πάντοτε;

– Καὶ αὐτό πρέπει να προστεθῆ.

– Με ολίγας λοιπόν λέξεις, ἐξηκολούθησεν, ἔρως εἶνε ἡ ἐπιθυμία του κατέχειν πάντοτε το ἀγαθόν.

– Πολύ σωστά.

– Ἀφοῦ λοιπόν τοιούτος εἶνε ο ἔρως, ἐξηκολούθησεν ἡ Διοτίμα, κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει να καταβάλλεται καὶ εἰς ποῖαν πράξιν πρέπει ν' ἀποβλέπη ἡ προσπάθεια καὶ ἡ ἐπιμονή των διωκόντων το ἀγαθόν, διὰ να ἡμπορῆ να κληθῆ ἔρως; Εἰς τι συνίσταται το ἔργον τούτο; Ἡμπορεῖς να μου εἰπῆς;

– Ἀλλ' ἂν τα ἤξευρα αὐτά, ὦ Διοτίμα, ἀπεκρίθην ἐγώ, δὲν θα εθαύμαζα διὰ την σοφίαν σου καὶ δὲν θα εσύχναζα ἐδῶ διὰ να τα μάθω.

– Να σου το εἰπῶ λοιπόν ἐγώ. Συνίσταται τούτο εἰς το να γεννήσῃ τις, εἴτε κατὰ το σῶμα εἴτε κατὰ την ψυχὴν, μέσα εἰς το ὠραῖον.

– Ἀλλ' αὐτό που λέγεις, εἶπα, χρειάζεται μαντικὴν δύναμιν διὰ να ἐξηγηθῆ, καὶ δὲν ἐννοῶ τίποτε.

– Θα σου ομιλήσω σαφέστερα, εἶπεν ἐκείνη. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὦ Σώκρατες, ἐγκυμονοῦν καὶ κατὰ το σῶμα καὶ κατὰ την ψυχὴν, καὶ ὅταν φθάσῃ ο κατάλληλος καιρὸς, ἡ φύσις ἡμῶν ἐπιθυμεῖ να γεννήσῃ. Γέννησις ὅμως μέσα εἰς το ἀσχημον δὲν εἶνε δυνατὴ, ἀλλὰ μόνον εἰς το ὠραῖον. Καὶ ἡ συνουσία ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς γέννησις εἶνε. Εἶνε δε τούτο θεῖον το πράγμα, καὶ αὐτό εἶνε που ὑπάρχει ἀθάνατον μέσα εἰς το θνητόν ζῶον, ἡ κῆσις καὶ ἡ γέννησις. Ἀλλ' αὐτά εἶνε ἀδύνατον να γείνουν μέσα εἰς το ἀνάρμοστον. Ἀνάρμοστον δε εἶνε το ἀσχημον εἰς κάθε τι που εἶνε θεῖον, εἰς το ὁποῖον μόνον το ὠραῖον ἀρμόζει. Μοῖρα λοιπόν καὶ Εὐλείθυια εἰς την γέννησιν εἶνε ἡ καλλονή (21). Διὰ τούτο ὅταν μὲν το κυοφοροῦν πλησιάζῃ το ὠραῖον, καὶ ἰλαρύνεται καὶ εὐφραινόμενον γίνεται διαχυτικόν καὶ τίκτει καὶ γεννά· ὅταν δε το ἀσχημον, καὶ σκυθρωπὸν γίνεται καὶ λυπούμενον συμμαζεῖται καὶ ἀποτροπιάζεται καὶ σφίγγεται καὶ δὲν γεννά, ἀλλὰ συγκρατοῦν το

κῆμα υποφέρει. Εκ τούτου ο αγωνιώδης εκείνος πόθος εις το κυοφορὸν και σπαργὸν ἤδη προς το ωραϊον, της απολύσεως γινομένης με πολὺν πόνον. Διότι ο Έρωσ, ω Σώκρატες, δεν εἶνε του ωραίου έρωσ, ὅπως νομίζεις συ.

- Αλλά τι λοιπόν;
- Της γεννήσεως και του τοκετού εν τω ωραίω.
- Ας το παραδεχθῶ, εἶπα εγώ.
- Το πράγμα έχει ακριβῶς ὅπως σου λέγω, εἶπεν εκείνη.
- Αλλά διατί λοιπόν της γεννήσεως;

– Διότι η γέννησις αποτελεί το αειγενές και αθάνατον εις την θνητήν αυτού φύσιν. Ο πόθος δε του αγαθού αναγκαίως συνυπάρχει μετά του πόθου της αθανασίας, ὅπως συνάγεται εξ ὅσων εἶπαμεν, αφού έρωσ εἶνε η επιθυμία του έχειν το αγαθόν διά παντός. Εκ τούτου έπεται κατ' ανάγκην ὅτι ο Έρωσ εἶνε και της αθανασίας έρωσ.

Εκτός ὅλων αυτών τα οποία μ' εμάνθανεν η Διοτίμα, όταν η συνομιλία εστρέφετο περί τα ερωτικά, κάποτε με ηρώτησε:

– Ποίον νομίζεις, ω Σώκρატες, ὅτι εἶνε το αίτιον του έρωτος τούτου και της επιθυμίας; Ἡ δεν έχεις παρατηρήσει πόσον αλλοκότως διατίθενται ὅλα τα ζῶα, και τα χερσαία και τα πτηνά, όταν καταληφθῶν υπό της επιθυμίας να γεννήσουν, νοσοῦντα πάντα και ερωτικῶς διατιθέμενα, πρώτον μεν περί την προς ἄλληλα μίξιν, έπειτα δε περί την τροφήν του γεννηθέντος, και έτοιμα εἶνε υπέρ τούτων και να διαμάχωνται τα ασθενέστατα προς τα ισχυρότατα και ν' αποθνήσκουν υπερασπιζόμενα αυτά, και πείναν να υποφέρουν διά να τα θρέφουν, και κάθε ἄλλο να κάμουν. Και διά μεν τους ανθρώπους θα ἦτο δυνατόν να υποτεθῆ ὅτι ὄλ' αυτά γίνονται εκ λογισμοῦ. Αλλά τα ζῶα ποία εἶνε η αιτία που τα παρορμά εις τοιαύτην ερωτικήν διάθεσιν; Ἡμπορείς να μου ειπῆς;

Της απήνητσα και πάλιν ὅτι δεν εγνώριζα τον λόγον.

Και εκείνη:

- Φρονεῖς λοιπόν ὅτι εἶνε δυνατόν ποτε να γείνης δεινός περί τα ερωτικά, όταν αγνοῆς τοιαύτα πράγματα;
- Αλλ' ακριβῶς διά να μάθω αυτά έρχομαι, Διοτίμα, ὅπως σου εἶπα και προτύτερα, γνωρίζων ὅτι έχω ανάγκην διδασκάλων. Λέγε μου λοιπόν και τούτων την αιτίαν και ὅλων των ἄλλων ὅσα έχουν σχέσιν με τα ερωτικά.

Λοιπόν, εἶπεν, εἴν πιστεῦης ὅτι ο έρωσ αποβλέπει εις εκείνο περί του οποίου πολλάκις εμείναμεν σύμφωνοι, δεν πρέπει ν' απορῆς. Διότι και εδώ ο αυτός με τον προηγούμεναν υπάρχει λόγος, ὅτι η θνητή φύσις ζητεῖ κατά το δυνατόν την διαιώνισιν και την αθανασίαν. Τούτο δε μόνον διά της γεννήσεως εἶνε δυνατόν να το επιτύχη, καθόσον δι' αυτής καταλείπει ἄλλο νέον αντί του παλαιού, αφού ἄλλως και κάθε, ζῶον εφ' ὅσον ζη θεωρεῖται το αυτό, χωρίς να εἶνε, ὅπως λόγου χάριν ο εκ

παιδαρίου γενόμενος πρεσβύτης λέγεται ὅτι εἶνε ὁ αὐτὸς πάντοτε· ἐνὸς οὗτος, μολοντί λέγεται ὅτι εἶνε ὁ αὐτὸς, ἐν τούτοις ποτέ δὲν μένει τὰ αὐτὰ ἔχων ἐν ἑαυτῷ, ἀλλ' ἀποβάλλων αὐτὰ γίνεται διαρκῶς νέος ἄνθρωπος καὶ κατὰ τὰς τρίχας καὶ κατὰ τὴν σάρκα καὶ τὰ οστά καὶ τὸ αἷμα καὶ ὀλόκληρον ἐν γένει τὸ σῶμα. Καὶ ὄχι μόνον κατὰ τὸ σῶμα γίνεται ἡ ἀλλαγὴ αὐτῆ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν ἀκόμη οἱ τρόποι, τὰ ἤθη, ἰδέαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναί, λύπαι, φόβοι, καθὲν ἀπὸ αὐτὰ δὲν μένουσιν τὰ ἴδια εἰς κάθε ἄτομον, ἀλλὰ διαρκῶς ἀλλάσσουσιν, νέων μὲν γεννωμένων, τῶν δὲ παλαιῶν ἀποβαλλομένων. Τὸ παραδοξότερον δὲ εἶνε ἀκόμη, ὅτι καὶ αἱ γνώσεις ἡμῶν ὄχι μόνον αἱ μὲν γίνονται αἱ δὲ χάνονται καὶ ποτέ δὲν εἴμεθα οἱ ἴδιοι οὐδέ κατὰ τὰς γνώσεις, ἀλλὰ καὶ καθεμία ἀπὸ τὰς γνώσεις πάσχει τὸ αὐτό. Διότι ἐκεῖνο ποῦ καλεῖται σκέψις, λόγον ἔχει τὸ ὅτι ἡ γνώσις θνήσκει· καθόσον ἡ λήθη θάνατος εἶνε τῆς γνώσεως, ἡ δὲ σκέψις ἐξ ἄλλου, νέαν ἐμποιοῦσα ἀντὶ τῆς ἀπελθούσης μνήμην, σώζει τὴν γνώσιν, εἰς τρόπον ὥστε φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ ἴδια. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον σώζεται παντὸς τὸ θνητόν, ὄχι δηλαδὴ διότι εἶνε πάντοτε τὸ αὐτό, ὅπως συμβαίνει εἰς τὸ θεῖον, ἀλλὰ διότι τὸ ἀπερχόμενον καὶ παλαιούμενον ἀφίνει εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἄλλο νέου ὁμοίον τοῦ. Αὐτὸ εἶνε τὸ μέσον, ὦ Σώκρατες, διὰ τοῦ ὁποῖου τὸ θνητόν μετέχει τῆς ἀθανασίας, καὶ σῶμα καὶ ὅλα τὰλλα· δι' ἄλλου τρόπου τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀδύνατον. Μὴ ἀπορήσῃς λοιπὸν διότι ἐκ φύσεως παντὸς τὸ θνητόν τόσην ἀποδίδει ἀξίαν εἰς τὸ γέννημά του· διότι ἀκολουθία τοῦ πρὸς τὴν ἀθανασίαν πόθου εἶνε ἡ σπουδὴ αὐτῆ καὶ ὁ ἔρως.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας αὐτὰ ἐθαύμασα καὶ εἶπα:

– Λαμπρά ὄλ' αὐτὰ, ὦ σοφωτάτῃ Διοτίμα· ἀλλὰ νὰ εἶνε ἀληθῶς ἔτσι; ἠρώτησα.

Καὶ ἐκείνη, ὡς τέλειος σοφιστῆς:

– Νὰ εἶσαι βέβαιος περὶ τούτου, ὦ Σώκρατες, εἶπεν ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀνθρώπων ἀνθελήσης ν' ἀποβλέψῃς, θὰ εὐρεθῆς ἴσως εἰς ἀπορίαν διὰ τὸ παράλογον τοῦ πράγματος, ἀνδὲν ἔχῃς ὑπ' ὄψιν σου ὅσα εἶπα, ἀναλογιζόμενος πόσον ὑπερβολικὸς εἶνε εἰς ὅλους ὁ ἔρως τοῦ νὰ γείνῃ ονομαστοὶ καὶ δόξαν ἀθάνατον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ν' ἀφήσουσιν, καὶ ὑπὲρ τούτου ἔτοιμοι εἶνε, περισσότερον ἀκόμη παρὰ ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ κάθε κίνδυνον νὰ κινδυνεύσουσιν καὶ χρήματα νὰ δαπανήσουσιν καὶ κόπους νὰ υποστοῦσιν καὶ τὴν ζωὴν νὰ θυσιάσουσιν. Ἡ φαντάζεσαι σὺ, ἐξηκολούθησεν, ὅτι ἡ Ἄλκηστις ἠθέληεν ἀποφασίσει ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ Ἀδμήτου, ἢ ὁ Ἀχιλλεύς διὰ τὴν ἐκδίκησιν τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου, ἢ ὅτι ὁ ἰδικὸς σὰς ὁ Κόδρος ἠθέλεθ θυσιάσει τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῶν τέκνων τοῦ, ἀνδὲν ἐνόμιζαν ὅτι θὰ μείνῃ ἀθάνατος ἡ μνήμη τῆς ἀρετῆς αὐτῶν, ὅπως καὶ ἐμμενεν εἰς ἡμᾶς σήμερον; Κάθε ἄλλο. Ὑπὲρ ἀρετῆς ὁμῶς ἀθανάτου καὶ τοιαύτης δόξης εὐκλεοῦς πάντες τὸ παντὸς εἶνε ἱκανοὶ νὰ πράξουσιν, καὶ μάλιστα ὅσον καλύτεροι εἶνε, τόσον περισσότερον διότι ἔχουσιν τὸν ἔρωτα τοῦ

αθανάτου. Οι μὲν λοιπὸν κατὰ τα σώματα εγκύμονες ὄντες, εξηκολούθησε, πρὸς τὰς γυναῖκας μᾶλλον τρέπονται καὶ εἶνε ἐρωτικοὶ πρὸς αὐτάς, διὰ παιδογονίας ἀθανασίαν καὶ μνήμην καὶ εὐδαιμονίαν, ὅπως νομίζουν, ποριζόμενοι διὰ τὸν ἔπειτα χρόνον πάντα· οἱ δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν — διότι ὑπάρχουν οἱ κυοφοροῦντες κατὰ τὰς ψυχὰς πολὺ περισσότερον παρά κατὰ τὰ σώματα — πρὸς ὅσα ἀρμόζουν εἰς τὴν ψυχῆς τὰς συλλήψεις καὶ τὰ γεννήματα· τί δὲ ἀρμόζει εἰς τὴν ψυχὴν; φρόνησις καὶ πάσα ἄλλη ἀρετὴ· τούτων δὲ γεννήτορες εἶνε καὶ οἱ ποιηταὶ πάντες καὶ ὅσοι ἄλλοι χαρακτηρίζονται ἐκ τῶν ἔργων τῶν ὡς εφευρετικοὶ· ἰδιαίτερος δὲ μεγάλη καὶ καλλίστη εἶνε ἡ φρόνησις ἡ στρεφομένη περὶ τὴν διαρρῦθμισιν τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα εἶνε σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη· τούτων λοιπὸν τῶν ἀρετῶν ὅταν εἶνε τὶς εγκύμων ἐκ νεότητος, καὶ τῆς καταλλήλου ἡλικίας ἐρχομένης ἐπιθυμῆ ἤδη νὰ γεννήσῃ, ζητεῖ βέβαια τριγύρω του καὶ ὁ τοιοῦτος θεῖος ἀληθῶς ἀνὴρ τὸ ωραῖον μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εἶνε δυνατόν νὰ γεννήσῃ· διότι εἰς τὸ ἀσχημον ἀδύνατον νὰ γεννήσῃ. Καὶ ὡς πρὸς τὰ σώματα λοιπὸν προτιμᾷ, ὡς κυοφορῶν, τὰ ωραῖα ἀπὸ τὰ ἀσχημα, εἴν δὲ τύχη νὰ εὖρη καὶ τὴν ψυχὴν ωραῖαν, γενναίαν καὶ ἐπιτηδείαν ἐκ φύσεως, ἀρέσκειται ὑπερβολικὰ εἰς τὸν συνδυασμὸν αὐτῶν ἀμφοτέρων, καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τούτον καθίσταται εὐθὺς εὐγλωττος εἰς λόγους περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ τοῦ ὁποῖου πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἀνὴρ ὁ ἀγαθὸς καὶ ποῖα τὰ καθήκοντά του, καὶ ἐν γένει ἐπιχειρεῖ νὰ τὸν διδάξῃ. Καὶ τούτο, μοῦ φαίνεται, διότι ἐρχόμενος εἰς συνάφειαν με τὸ ωραῖον καὶ ἀναστρεφόμενος με αὐτό, ὅσα προ πολλοῦ εγκυμονούσε τίκτει καὶ γεννά· εἴτε παρῶν δὲ εἴτε ἀπῶν, τὸν νοῦν του ἔχει πάντοτε πρὸς τὸν ἀγαπώμενον καὶ τὸ γεννηθὲν συνεκτρέφει κοινῶς μετ' ἐκείνου, εἰς τρόπον ὥστε καὶ ὁ μεταξὺ αὐτῶν δεσμὸς πολὺ στενώτερος του ἐκ τῶν παίδων κρατεῖται καὶ ἡ φιλία ἀσφαλεστέρα, καθόσον μετέχουν τέκνων ωραιωτέρων καὶ ἀθανατωτέρων. Καὶ καθένας θὰ ἐδέχετο πολὺ προθυμότερα νὰ του γεννηθῶν τοιαῦτα τέκνα παρά τὰ ἀνθρώπινα, ἀποβλέπων εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Ἡσίοδον καὶ τοὺς ἄλλους μεγάλους ποιητὰς καὶ θαυμάζων ὁποῖα γεννήματα εαυτῶν ἀφήκαν, γεννήματα τὰ ὁποῖα προσπορίζουν εἰς αὐτοὺς ἀθάνατον κλέος καὶ μνήμην τοιαῦτα ὄντα· ἢ θαυμάζων, ἀν θέλης ἄλλως, εξηκολούθησεν, ὁποῖα τέκνα ἀφήκεν εἰς τὴν Λακεδαιμόνα ὁ Λυκούργος, σωτήρας τῆς Λακεδαιμόνος, καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπάνω κάτω. Ἄξιος δὲ πάσης τιμῆς καὶ εἰς σὰς ὁ Σόλων διὰ τὴν γέννησιν τῶν νόμων, καὶ ἄλλοι εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας ἄνδρες, καὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ μεταξὺ τῶν βαρβάρων, πολλὰ καὶ μεγάλα ἔργα κατορθώσαντες καὶ παντὸς εἶδους ἀρετὴν γεννήσαντες· εἰς τοὺς τοιοῦτους δὲ γεννήτορας καὶ ἱερά πολλὰ ἔχουν ἀνεγερθῆ διὰ τοὺς τοιοῦτους αὐτῶν παῖδας, ἐνὶ δὲ διὰ τοὺς ἀνθρωπίνους εἰς κανένα ποτέ.

Και εἰς αὐτά μεν τας ἐρωτικά, ὦ Σώκρατες, ἐξηκολούθησεν ἡ Διοτίμα, εἶνε ἰσως δυνατόν να μνηθῆς και συ· ὅσον ἀφορᾷ ὁμως εἰς τα τέλεια και τον τελευταῖον βαθμόν της μνήσεως αποτελούντα, εἰς τα οποία ἄλλως ὡς προπαρασκευῆ χρησιμεύουν· τα πρώτα, εἴαν τις θέλη ν' ἀκολουθήσῃ τον ὀρθόν τρόπον μνήσεως, δεν ηξεύρω εἴαν θα εἶσαι ἰκανός. Ἐν τούτοις ἐγὼ θα σου ἐκθέσω και αὐτά χωρίς να υστερήσω εἰς προθυμίαν. Προσπάθησε λοιπόν να μ' ἀκολουθήσῃς, ὅπως ἡμπορεῖς καλύτερα. Πρέπει λοιπόν ὁ θέλων να προβῆ ὀρθῶς ἐπὶ του ἀντικειμένου τούτου ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ νέος να ἐπιδιώκῃ τα ὠραία σώματα, και πρῶτον μεν, εἴαν ὀδηγῆται ἀπὸ κρίσιν ὀρθήν, ν' ἀγαπᾷ ἓνα σῶμα και ἐνταῦθα να γεννά λόγους ὠραίους, ἔπειτα δε να ἐννοῆσῃ ὅτι το κάλλος το ὑπάρχον εἰς ἓνα οἰονδήποτε σῶμα εἶνε ἀδελφόν του εἰς ἄλλο σῶμα ὑπάρχοντος, και ὅτι ἐπομένως, ἀφοῦ πρέπει να ἐπιδιώκῃ το σωματικόν κάλλος, εἶνε πολὺ παράλογον να μὴ θεωρῆ ὡς ἓνα και το αὐτὸ το εἰς ὅλα τα σώματα κάλλος· ἀφοῦ δ' ἐννοῆσῃ τούτο, πρέπει να γείνη ἐραστής ὅλων των καλῶν σωμάτων και να χαλαρώσῃ κάθε προσήλωσιν ἀποκλειστικὴν προς ἓνα μόνον σῶμα, θεωρών το τοιοῦτον αἶσθημα ὡς μικροπρεπές και καταφρονητέον· μετὰ δε ταῦτα, να θεωρῆσῃ το ψυχικόν κάλλος ὡς τιμιώτερον του σωματικού, εἰς τρόπον ὥστε εἴαν εὕρῃ εἰς τινὰ ὠραίαν, τὴν ψυχὴν, ἔστω και ἀν το σῶμα πολὺ ὀλίγην παρουσιάσῃ ἀνθηρότητα, ν' ἀρκῆται εἰς αὐτὸ και ν' ἀγαπᾷ και φροντίζῃ και γεννά λόγους συντείνοντας εἰς το να καταστήσουν τους νέους καλύτερους, ἕως ὅτου ἀναγκαιῶς φθάσῃ εἰς το σημεῖον ν' ἀντιληφθῆ το ὠραῖον εἰς τα ἔργα και εἰς τους νόμους και ἰδῆ ὅτι παντού το ὠραῖον εἶνε το αὐτὸ, και ἐπομένως θεωρῆσῃ το σωματικόν κάλλος ὡς πράγμα εὐτελές, μετὰ δε τα ἔργα φθάσῃ εἰς τας ἐπιστήμας διὰ να ἰδῆ πάλιν ἐκεῖ το κάλλος των ἐπιστημῶν, και βλέπων τότε ἐμπρὸς του εὐρείαν τὴν ἀποψιν του ὠραίου, παύσῃ πλέον να εἶνε εὐτελής και μικρολόγος δουλεύων ὡσάν δούλος εἰς το κάλλος ἐνός μόνου, εἴτε παιδαρίου εἴτε ἀνθρώπου εἴτε ἔργου, ἀλλὰ ἐστραμμένος και θεωρών το εὐρὺ πέλαγος του ὠραίου πολλούς και ὠραίους λόγους και μεγαλοπρεπεῖς γεννά και διανοήματα φιλοσοφικά ἐν ἀφθονία, ἕως ὅτου ἰσχυροποιηθῆς και ἀυξηθῆς ἐνταῦθα κατίδη· μίαν τινὰ ἐπιστήμην, ἡ ὁποία εἶνε ἡ ἐπιστήμη του καλοῦ ὡς ἐξῆς. Προσπάθησε δε τότε να ἐντείνῃς τὴν προσοχὴν σου ὅσον ἡμπορεῖς περισσότερο.

Ἐκεῖνος δηλαδὴ ὅστις ἠθέλε παιδαγωγηθῆ ἕως ἐδῶ εἰς τα ἐρωτικά, ἀφοῦ διήλθε θεώμενος κατὰ σειράν και ὀρθῶς ὅλους τους βαθμούς του ὠραίου, φθάσας ἤδη εἰς το τέλος, θα ἰδῆ ἔξαφνα κάποιον θαυμάσιον τὴν φύσιν κάλλος, ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ὦ Σώκρατες, διὰ το ὁποῖον κατεβλήθησαν ὅλοι οἱ προηγούμενοι κόποι, πρῶτον μεν αἰώνιον ὄν και οὔτε γεννώμενον οὔτε ἐξαφανιζόμενον, οὔτε ἀυξανόμενον οὔτε φθίνον, ἔπειτα δε ὄχι ὠραῖον μεν κατὰ τούτο, ἀσχημον δε κατ' ἐκεῖνο, οὐδέ ἄλλοτε μεν ὠραῖον, ἄλλοτε δε ὄχι, οὐδέ ὠραῖον μεν σχετικῶς με αὐτό,

άσχημον δε σχετικώς μ' εκείνο, ουδέ ωραίον μεν εδώ, άσχημον δε εκεί ή
 ωραίον μεν δι' αυτούς, άσχημον δε δι' εκείνους· εξ άλλου δε το κάλλος
 τούτο δεν θα παρουσιασθή εις αυτόν ωσάν κάποιον πρόσωπον ωραίον
 ή χείρες ή άλλο τι σωματικόν, ούτε ως λόγος ούτε ως επιστήμη, ούτε ως
 ευρισκόμενον εις άλλο τι, λόγου χάριν εις ζών τι ή εις την γην ή εις τον
 ουρανόν ή οπουδήποτε άλλου, αλλ' ως αυτό καθ' εαυτό υπάρχον
 απολύτως και αιωνίως χωρίς να έχη το όμοιόν του, παντός άλλου
 ωραίου πράγματος μετέχοντος τρόπον τινά εκείνου, και τοιούτον ώστε,
 ενώ όλα τα άλλα γεννώνται και αφανίζονται, εκείνο ούτε αύξησιν ούτε
 ελάττωσιν να υφίσταται ούτε άλλο τι να πάσχη. Όταν τις λοιπόν
 ορμώμενος από των κατωτέρων βαθμίδων διά της ορθής παιδευαστίας
 ανέλθη μέχρι του σημείου ώστε ν' αρχίση να βλέπη το κάλλος εκείνο,
 εγγίζει σχεδόν εις το τέρμα. Διότι αυτή ακριβώς είνε η ορθή οδός προς
 τα ερωτικά, είτε μόνος του βαινει τις είτε οδηγούμενος υπό άλλου, το ν'
 αρχίση δηλαδή εκ των κάτω, έχων υπ' όψιν του ν' αναβή, προς το
 κάλλος εκείνο μεταχειριζόμενος τρόπον τινά βαθμίδας, ήτοι από ενός
 σώματος αναβαινων εις τα δύο και από των δύο εις όλα τα ωραία
 σώματα, και από των ωραίων σωμάτων εις τα ωραία έργα, και από των
 ωραίων έργων εις την ωραιότητα της μαθήσεως, έως ότου από μαθήσεως
 εις μάθησιν καταλήξη εις την μάθησιν εκείνην η οποία δεν είνε τίποτε
 άλλο ειμή αυτού του καλού η μάθησις και η γνώσις τέλος αυτού τούτου
 του απολύτου καλού. Εάν, ω φίλε Σώκρατες, εξηκολούθησεν, υπάρχη τι
 διά το οποίον αξίζει να ζήση ο άνθρωπος, τούτο είνε, περισσότερο από
 κάθε άλλο, το να φθάση μέχρι της θέας ταύτης αυτού του καλού. Το
 οποίον εάν ποτε ιδής, δεν θα σου φανή πώς έχει καμμίαν σχέσιν με τον
 χρυσόν και τα φορέματα και τους ωραίους παιδας ή νέους, τους
 οποίους βλέπων τόρα μένεις με ανοικτόν το στόμα και έτοιμος είσαι, και
 συ και άλλοι πολλοί, να στερηθήτε και φαγητού και πότου, αρκεί μόνον
 να βλέπετε και συναναστρέφεσθε τους αγαπωμένους παντοτεινά, αν
 υπήρχε τρόπος να ήτο τούτο δυνατόν. Αλλ' εάν σεις κάνετε έτσι διά
 τους ωραίους νέους, τι πρέπει τότε να υποθέσωμεν ότι συμβαινει εις
 εκείνον ο οποίος ήθελε δυνηθή να ιδή αυτό το καλόν, άδολον, καθαρόν,
 αμιγές, και όχι γεμάτον από ανθρωπίνας σάρκας και χρώματα και την
 άλλην περισσήν ματαιότητα της θνητής φύσεως, αυτό δηλαδή το θειον
 κάλλος το μοναδικόν εις το είδος του; Νομίζεις τάχα ότι θα είνε ελεεινή
 η ζωή ενός τοιούτου ανθρώπου έχοντος το βλέμμα προσηλωμένον προς
 τα εκεί και θεωμένου και εις σχέσεις ευρισκομένου προς τοιούτον
 κάλλος; Δεν εννοείς τάχα, εξηκολούθησεν, ότι μόνον εδώ ο διά μέσου
 εκείνου εις το οποίον είνε ορατόν το καλόν βλέπων αυτό θα ημπορέση
 να γεννήση όχι είδωλα αρετής, ως ερχόμενος εις συνάφειαν όχι με
 είδωλον, αλλ' αληθινήν αρετήν, ως ερχόμενος εις συνάφειαν με το
 αληθές; και ότι μόνον ο γεννήσας και εκθρέψας αληθή αρετήν ημπορεί

να εἶνε θεοφιλῆς; και ὅτι υπέρ πάντα ἄλλον ἄνθρωπον δυνάμενον να εἶνε ἀθάνατος εἰς αὐτόν προ παντός επιφυλάσσεται ἡ ἀθανασία;

Αὐτά, ὦ Φαίδρε και σεις οἱ ἄλλοι, εἶπε μεν ἡ Διοτίμα, πείθομαι δε κ' ἐγώ ὅτι εἶνε σωστά. Ἐχων δε τοιαύτην πεποιθήσιν, προσπαθῶ να πείσω και τους ἄλλους ὅτι προς επιτυχίαν ενός τόσοῦ μεγάλου καλοῦ διά την ἀνθρωπίνην φύσιν συνεργόν καλύτερον ἀπό τον Ἔρωτα δεν θα ἤμπορούσε κανεῖς εὐκόλα να εὐρη. Διά τούτο ἐγώ τουλάχιστον λέγω ὅτι πας τις ἔχει χρέος να τιμᾷ τον Ἔρωτα, ὄχι μόνον δε ο ἴδιος τιμᾷ τα ἐρωτικά και ἐξαιρετικήν επιμέλειαν καταβάλλω δι' αὐτά, ἀλλά και τους ἄλλους συμβουλεύω, και τώρα δε και πάντοτε ἐγκωμιάζω την δύναμιν και την ἀνδρείαν του Ἔρωτος, ὅσον ἤμπορώ καλύτερα.

Αὐτά, ὦ Φαίδρε, εἶχα να εἰπῶ ἐγώ διά τον Ἔρωτα, συ δε, αν μεν θέλῃς, πάρε τα ὅτι ἐλέχθησαν ὡς ἐγκώμιον εἰς τον Ἔρωτα, εἰδεμῆ ὀνόμασέ τα ὅπως ἄλλως σου ἀρέσει να τα ὀνομάσῃς.

Ταῦτα εἰπόντος του Σωκράτους, κατά την ἀφήγησιν του Ἀριστοδήμου, οἱ μεν ἄλλοι ἐπεδοκίμαζον ἐπαινοῦντες, ο δε Ἀριστοφάνης ετοιμάζετο κάτι να εἰπῆ, διότι ο Σωκράτης εἰς τον λόγον του εἶχε κάμει κάποιον ὑπαινιγμόν περί των ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντων ἀλλ' ἔξαφνα ἠκούσθη κρουομένη ἡ αὐλῆος θύρα κατά τρόπον ὅλως διόλου ἀπρεπῆ και συγχρόνως φωναί ὡσάν ἀνθρώπων εἰς ευθυμίαν διατελούντων, εἰς τας ὁποίας διεκρίνετο και φωνή αὐλητρίδος.

— Παιδιά, εἶπε τότε ο Ἀγάθων ἀποτεινόμενος προς τους δούλους, δεν πηγαίνετε να ἰδῆτε τι τρέχει; Και αν μεν εἶνε κανεῖς ἀπό τους ἰδικούς μας, τον προσκαλεῖτε μέσα· εἰδεμῆ, εἰπέτε ὅτι δεν πίνομεν πλέον τώρα, ἀλλ' ἀναπαυόμεθα.

Μετ' ὀλίγον ἠκούσθη εἰς την αὐλήν ἡ φωνή του Ἀλκιβιάδου φοβερὰ μεθυσμένου και φωνασκοῦντος, ἐρωτῶντος δε ποῦ εἶνε ο Ἀγάθων και διατάσσοντος να τον ὀδηγήσουν παρ' αὐτό. Ἐπειτα δε, ὀδηγούμενος και ὑποβασταζόμενος ἀπό την αὐλητρίδα και μερικούς ἄλλους ἀπό τους συντρόφους του, ἐφάνη και ο ἴδιος εἰς την ὀλάνοικτον θύραν, ὅπου και ἐστάθη στεφανωμένος με παχύφυλλον στέφανον ἀπό κισσόν και ἰα και ἔχων εἰς την κεφαλήν πάρα πολλὰς ταινίας, και εἶπεν:

— Ἄνδρες, χαίρετε! θα δεχθῆτε ὡς συμπότην σας και ἓνα ἄνθρωπον φοβερὰ μεθυσμένου, ἢ να φύγωμεν ἀφοῦ στεφανώσωμεν μόνον τον Ἀγάθωνα; διότι δι' αὐτό ἤλθομεν. Χθες ἐγώ δεν κατῶρθωσα να ἔλθω· ἔρχομαι λοιπόν τώρα φέρων εἰς την κεφαλήν τας ταινίας, διά να τας πάρω ἀπό την ἰδικήν μου κεφαλήν και να περιβάλω δι' αὐτῶν την κεφαλήν του σοφωτάτου και ὠραιοτάτου των ἀνδρῶν, διότι ἔτσι ἐστοχάσθηκα ὅτι εἶνε πρέπον, θα γελάσετε ἰσως μαζί μου, ἐπειδή εἶμαι μεθυσμένος; Μου εἶνε ἀδιάφορον διότι, και αν σεις γελάτε, ἐγώ ὁμως ἠξεύρω καλά ὅτι λέγω ἀληθῆ. Και τώρα σεις ἀπ' ἐκεῖ λέγετε μου ὀρισμένως, να ἐμβῶ ἢ ὄχι; θα συμπίετε μαζί μου ἢ ὄχι;

Όλοι τότε εφώναζαν και του έλεγαν να εμβή μέσα και να κατακλιθῆ, επίσης δε τον εκάλει και ο Αγάθων. Ο Αλκιβιάδης επροχώρησε τότε οδηγούμενος υπό των συντρόφων του, καταγινόμενος δε συγχρόνως ν' αφαιρέση τας ταινίας διά να περιβάλῃ με αυτάς την κεφαλήν του Αγάθωνος, δεν παρετήρησε τον Σωκράτη, καίτοι ακριβώς εμπρός του ευρισκόμενον, αλλ' ετοποθετήθη πλησίον του Αγάθωνος, μεταξύ ακριβώς τούτου και του Σωκράτους, όστις είχε παραμερίσει διά να του κάμη θέσιν. Άμα ο Αλκιβιάδης εκάθησε, ησπάσθη τον Αγάθωνα και περιέβαλε την κεφαλήν αυτού με τας ταινίας.

Τούτων γενομένων,

– Παιδιά, είπεν ο Αγάθων προς τους δούλους, λύσατε τα υποδήματα του Αλκιβιάδου διά να κατακλιθῆ εδώ μεταξύ των δύο.

– Ευχαρίστως, είπεν ο Αλκιβιάδης· αλλά ποίος είνε ο τρίτος συμπότης μας;

Συγχρόνως δε εστράφη και είδε τον Σωκράτη, αλλά μόλις τον είδε ανεπήδησε και είπεν:

– Ω Ηράκλεις! τι είνε τούτο; Ο Σωκράτης είνε αυτός; Ενεδρεύων με λοιπόν και πάλιν είχες κατακλιθῆ εδώ, διά να παρουσιασθῆς έξαφνα, κατά την συνήθειάν σου, εκεί όπου εγώ κάθε άλλο παρά ότι θα είσαι και συ εφантаζόμενη; Και τόρα τι ήλθες να κάμης εδώ; Και διατί ακόμη κατεκλίθης εδώ και όχι κοντά εις τον Αριστοφάνη ή κανένα άλλον, αν υπάρχη, ευθυμολόγον ή αρεσκόμενον εις τα αστεία, αλλά τα κατάφερες να ευρίσκεσαι κοντά εις τον ωραιότερον από τους εδώ μέσα;

Και ο Σωκράτης:

– Αγάθων, είπεν, κύτταξε να με προστατεύσης· διότι ο έρωσ του ανθρώπου αυτού δεν είνε μικρόν κακόν δι' εμέ. Από τον καιρόν που τον ερωτεύθηκα δεν μου επιτρέπεται πλέον ούτε να κυττάξω ούτε να συνομιλήσω με ωραίον κανένα, διότι άλλως ζηλοτυπών και παραφερόμενος προβαίνει εις πράγματα απίστευτα, υβρίζων και μόλις συγκρατούμενος από του να σηκώση και χείρα εναντίον μου. Κύτταξε λοιπόν μην κάμη τα ίδια και τόρα, αλλά προσπάθησε να μας συνδιαλλάξης, ή αν αρχίση τας παραφοράς του, προστάτευσέ με, διότι εγώ φοβούμαι φοβερά την μανίαν αυτού και την φιλερασίαν.

– Συνδιαλλαγή μεταξύ εμού και σου είνε αδύνατος, είπεν ο Αλκιβιάδης. Αλλά θα σ' εκδικηθώ δι' αυτά αργότερα. Τόρα δε, Αγάθων, επρόσθεσε, δος μου από τας ταινίας σου να περιβάλω και τούτου την θαυμαστήν αυτήν εδώ κεφαλήν, διά να μη έχη εναντίον μου το παράπονον ότι σε μεν ανέδεσα, αυτόν δε νικώντα εν λόγοις πάντας τους ανθρώπους, όχι εις μίαν μόνον περίστασιν όπως συ, αλλά πάντοτε, δεν ανέδεσα.

Συγχρόνως λαβών από τας ταινίας του Αγάθωνος ανέδεσε την κεφαλήν του Σωκράτους και έπειτα εξαπλώθη.

Αφού δε κατεκλίθη:

– Καλά όλ' αυτά, εἶπεν, ἀλλά μου φαίνεσθε νήφοντες, ὦ ἄνδρες· αὐτό δε δεν εἶνε πράγμα που ἡμπορεῖ να επιτραπή, και επομένως πρέπει να πῶμεν διότι με αὐτὴν την συμφωνίαν ἐμβήκα. Ἐκλέγω λοιπὸν ἐμαυτὸν ἄρχοντα της πόσεως, ἕως ὅτου να πῖετε και σεις αρκετά. Ἄς φέρουν λοιπὸν, Ἀγάθων, ἀν ὑπάρχη, κανένα μέγα κύπελλον. Ἡ μάλλον δεν χρειάζεται τίποτε, παρὰ συ, παιδί, ἐπρόσθεσεν ἰδὼν ἕνα ψυκτήρα χωροῦντα περισσότερον ἀπὸ οκτὼ κοτύλας (22), φέρ' ἐδὼ ἐκείνον ἐκεῖ τον ψυκτήρα.

Του ψυκτήρος αὐτοῦ γεμισθέντος ἕως ἐπάνω, ἐκένωσε πρῶτος αὐτὸς ὅλον το περιεχόμενον, ἔπειτα δε παρήγγειλε να τον γεμίσουν διὰ τον Σωκράτη, λέγων συγχρόνως:

– Ὡς προς τον Σωκράτη, ὦ ἄνδρες, ἡξεύρω ὅτι το σόφισμά μου αὐτό δεν με ὠφελεί εἰς τίποτε· διότι αὐτὸς ἡμπορεῖ να πῖη ὅσον θέλει κανεῖς, χωρὶς να ὑπάρχη μεγαλύτερα ἐλπίς μήπως ποτὲ μεθυσθῇ.

Και ο μὲν Σωκράτης, ὅταν ο δούλος ἐγέμισε τον ψυκτήρα, ἔπινε· ο δε Ἐρυξίμαχος:

– Πῶς ἐννοεῖς λοιπὸν, εἶπε, να κάμωμεν, Ἀλκιβιάδης; ἔτσι θα πίνωμεν χωρὶς οὔτε ομιλίαν οὔτε ἄσματα, ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ διψῶντες;

Και ο Ἀλκιβιάδης:

– Ἐρυξίμαχε, εἶπε, λαμπρότατε γόνε λαμπροτάτου πατρός και σωφρονεστάτου, χαίρε.

– Χαίρε και συ, εἶπεν ο Ἐρυξίμαχος· ἀλλά λέγε τι πρέπει να κάμωμεν;

– Ὅ,τι ὀρίσης συ· διότι οφείλομεν να σε ὑπακούωμεν·

ιατρός γαρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων·

διάταξε λοιπὸν ὅ,τι θέλεις.

– Ἄκουσε τότε, εἶπεν ο Ἐρυξίμαχος. Ἡμεῖς, πριν να ἔλθῃς συ, εἶχαμεν εὐρεῖ πρέπον να ομιλήσῃ καθένας με την σειρὰν του, ὅπως θα ἡμποροῦσε καλύτερα, περὶ Ἐρωτος, ἐγκωμιάζων αὐτὸν, ἀρχῆς γινομένης ἐκ δεξιῶν. Και ἡμεῖς μὲν οἱ ἄλλοι ὅλοι ὠμιλήσαμεν. Οφείλεις λοιπὸν και συ, ἀφού ἐπιες χωρὶς να ἐπιῆς τίποτε, να ομιλήσῃς, ἀφού δε τελειώσης, θα ὀρίσης εἰς τον Σωκράτη ὅ,τι θέμα θέλεις, και αὐτὸς πάλιν εἰς τον προς τα δεξιὰ του και οὕτω καθεξῆς διὰ τους ἄλλους.

– Ἀλλά, Ἐρυξίμαχε, εἶπεν ο Ἀλκιβιάδης, καλὸν μὲν εἶνε αὐτό που λέγεις, δεν ὑπάρχει ὅμως διόλου ἰσότης, προκειμένου μεθυσομένος ἄνθρωπος να ἐκτεθῇ εἰς σύγκρισιν προς τους λόγους νηφόντων. Ἐπειτα, ὦ μακάριε ἄνθρωπε, μήπως ἐπίσθῃς ἀπὸ ἐκεῖνα που εἶπε προ ολίγου ο Σωκράτης; και δεν ἡξεύρεις ὅτι συμβαίνει ὅλως διόλου το ἐναντίον ἀπὸ ὅ,τι ἔλεγε; Διότι αὐτὸς, ἐάν ἐγὼ ἐπαινέσω ἐμπρός του κανένα ἄλλον ἢ θεὸν ἢ ἄνθρωπον και ὄχι αὐτὸν, δεν θα κρατηθῇ να με καταχειρίσῃ.

– Τι εἶν' αὐτὰ πάλιν; εἶπεν ο Σωκράτης.

– Μα τον Ποσειδώνα, είπε ο Αλκιβιάδης, μη θέλεις να διαμαρτυρηθείς, διότι εγώ δεν είναι δυνατόν να επαινέσω κανένα άλλον σου παρόντος.

– Κάμε έτσι λοιπόν, αν θέλεις, είπε ο Ερυξίμαχος· επαινέσε τον Σωκράτη.

– Το νομίζεις σωστόν, ω Ερυξίμαχε; να επιτεθώ λοιπόν κατά του ανδρός και να τον εκδικηθώ εμπρός σας;

– Αι! φίλτατε, είπε ο Σωκράτης, τι έχεις εις τον νουν σου; θα μ' επαινέσης επί το ειρωνικώτερον, ή τι σκοπεύεις να κάμης;

– Θα ειπώ την αλήθειαν. Κύτταξε μόνον αν συναινής.

– Αλλά διά την αλήθειαν όχι μόνον δεν έχω αντίρρησιν, αλλά και θέλω.

– Αρχίζω αμέσως λοιπόν, είπε ο Αλκιβιάδης. Σο δε κάμε όπως θα σου ειπώ. Εάν λέγω τι μη αληθές, να με διακόψης, αν θέλεις, και να μου ειπής ότι ως προς αυτό ψεύδομαι· διότι εν γνώσει δεν θα ειπώ κανέν ψεύδος. Εάν δε εκθέτω τα πράγματα ατάκτως, όπως μου έρχονται εις την μνήμην, μη απορήσης· διότι δεν μου είναι εύκολον, όπως είμαι τώρα, να καταριθμήσω εν συνεχεία όλα τα παράξενά σου.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ

Διά να επαινέσω τον Σωκράτη, ω άνδρες, θα μεταχειρισθώ εικονικάς παρομοιώσεις. Και αυτός μεν ίσως θα νομίση τούτο ως γινόμενον χάριν ασειότητος, ενώ η εικών λόγον θα έχη την αλήθειαν και όχι τον γέλωτα. Λέγω λοιπόν ότι ο Σωκράτης είναι εντελώς όμοιος προς τους Σειληνούς εκείνους τους εκτεθειμένους εις τα μαρμαρογλυφεία, τους οποίους οι τεχνίται παριστάνουν κρατούντας σύριγγας ή αυλούς και οι οποίοι διανοιγόμενοι εις δύο παρουσιάζονται από μέσα έχοντες αγάλματα θεών. Και λέγω ακόμη ότι ο Σωκράτης ομοιάζει ιδιαιτέρως με τον σάτυρον Μαρσύαν. Και ότι μεν ως προς την μορφήν είσαι όμοιος με αυτούς, ω Σώκρατες, αυτό βέβαια ούτε συ ο ίδιος ήθελες αμφισβητήσει ότι δε και κατά τα άλλα ομοιάζεις, άκουε τα παρακάτω.

Χλευαστής είσαι· ή θα ειπής όχι; διότι αν δεν συμφωνής, θα φέρω μάρτυρας. Αλλά και αυλητής μήπως δεν είσαι; και μάλιστα πολύ θαυμασιώτερος εκείνου· διότι αυτός μεν δι' οργάνων εκήλει τους ανθρώπους με την δύναμιν που είχεν εις το στόμα, όπως και τώρα, ακόμη το ίδιον κάνει ο δυνάμενος ν' αυλή τα μέλη εκείνου καθόσον εκείνα που ο Όλυμπος ηύλει, τα θεωρώ ότι ήσαν του Μαρσούου, τούτου διδάξαντος· και μόνα αυτά, είτε επιτήδειος αυλητής είναι ο αυλών είτε πρόστυχος αυλητής, διαθέτουν εις έξαρσιν και δεικνύουν τους έχοντας ανάγκην των θεών και των μυσταγωγικών τελετών, διά τον λόγον ότι είναι θεία. Σο δε κατά τούτο διαφέρεις εκείνου, ότι χωρίς όργανα και διά μόνων των λόγων επιτυγχάνεις το ίδιον αποτέλεσμα. Ημείς δηλαδή,

ὅταν μεν ακούωμεν ἄλλον τινα ομιλοῦντα ἐπὶ οἰουδήποτε θέματος, ἔστω και αν πρόκειται περὶ πολὺ δυνατοῦ ρήτορος, κανεὶς μας δεν πολυσοκτιζεται διὰ τίποτε· ἀλλ' ὅταν ακούῃ τις σε να ομιλῆς ἢ και ἄλλον αφηγοῦμενον τους λόγους σου, ἔστω και αν οὗτος εἶνε εντελῶς ανεπιτήδεις, εἴτε ανήρ εἶνε ο ακούων εἴτε γυνή εἴτε νεανίσκος, ὅλοι μένομεν κατάπληκτοι και κρεμασμένοι ἀπὸ τους λόγους σου. Εγὼ τουλάχιστον, ὦ ἄνδρες, εἰν δεν εφοβούμην ὅτι θα με πάρετε ως εντελῶς μεθυσμένοι, θα σας ἔλεγα ορκιζόμενος τι εγὼ ο ἴδιος ἔχω αισθανθῆ ἀπὸ τους λόγους αὐτοῦ και τι αισθάνομαι ἀκόμη και τώρα. Ὅταν δηλαδὴ τον ακούω, πολὺ περισσότερον ἀπὸ τους κορυβαντιώντας και η καρδία μου πηδᾷ και δάκρυα χύνω ἀπὸ τους λόγους αὐτοῦ. Βλέπω δε και ἄλλους πάρα πολλοὺς να παθαίνουν τα ἴδια. Ενώ ακούων τον Περικλῆ και ἄλλους δεινούς ρήτορας, εὗρισκα μεν αὐτοὺς ευγλώττους, ἀλλὰ τίποτε τοιοῦτον δεν ἐπάθαινα, ουδὲ εταράσσετο η ψυχὴ μου ουδὲ ηγανάκει ως διατελούντος εἰς κατάστασιν ανδραπόδου· ἀπὸ τους λόγους ὅμως τούτου ἐδῶ του Μαρσούου πολλάκις ευρέθην εἰς τοιαύτην ψυχικὴν διάθεσιν, ὥστε η ζωὴ να μου φανῆ ἀφόρητος εφ' ὅσον εἶμαι ὅποιος εἶμαι.

Και δι' αὐτὰ ἐπίσης, Σωκράτη, δεν θα εἰπῆς ὅτι δεν εἶνε ἀληθῆ. Και την στιγμὴν αὐτὴν δε ἀκόμη αισθάνομαι, ὅτι αν ἀπεφάσιζα να δώσω ακρόασιν εἰς τους λόγους σου, δεν θα ημπορούσα να ανθῆξω, ἀλλὰ θα ἐπάθαινα τα ἴδια. Διότι με αναγκάζει να συμφωνήσω μαζί του, ὅτι ενώ πολλά πράγματα μου λείπουν ἀκόμη, παραμελῶ μεν τον εαυτὸν μου, αναμιγνύομαι δε εἰς τα των Ἀθηναίων. Ευρίσκομαι λοιπὸν εἰς την ἀνάγκην να φεύγω ὅπως θα ἔφευγα ἀπὸ τας Σειρήνας, κρατῶν κλεισμένα τ' αὐτιά μου, διὰ να μη μείνω ἐκεῖ καθισμένος πλησίον του μέχρις εσχάτου γήρατος.

Αὐτὸς δε εἶνε και ο μόνος ἄνθρωπος ἐνώπιον του οποιου παθαίνω ἐκεῖνο που δεν θα ἐπίστευε κανεὶς ὅτι υπάρχει μέσα μου, το να εντραπῶ οποιονδήποτε· και ὅμως αὐτὸν εγὼ τον εντρέπομαι, και μόνον αὐτὸν. Διότι ηξεύρω καλά ὅτι, ενώ δεν θα ημπορέσω να του αντιτάξω καμμίαν ἀντίρρησιν ὅτι δεν πρέπει να κάμω ὅσα αὐτὸς με συμβουλεύει, εν τούτοις, ὅταν τον αφήσω, θα υποχωρήσω χάριν της εκ μέρους των πολλῶν τιμῆς και υπολήψεως. Δραπετεύω λοιπὸν ἀπὸ πλησίον του και τον αποφεύγω, ὅταν δε τον επανίδω, εντρέπομαι δι' ὅσα εμείναμεν σύμφωνοι. Και πολλάκις μεν νομίζω ὅτι με πολλὴν ευχαρίστησιν θα τον ἔβλεπα να μην υπάρχη μεταξὺ των ανθρώπων ἀλλ' αν πάλιν ἐγένετο τούτο, εἶμαι βέβαιος ὅτι πολὺ μεγαλυτέρα θα ἦτον η στενοχωρία μου, εἰς τρόπον ὥστε δεν ηξεύρω, πῶς να κάμω με τον ἄνθρωπον αὐτὸν.

Και αὐτὰ μεν ἐπαθα και εγὼ και ἄλλοι πολλοὶ εκ των αυλημάτων του σατύρου τούτου· ακούσατε δε τώρα και ἄλλα, διὰ να ἰδῆτε ὅτι και ὁμοιος εἶνε προς ὅτι εγὼ τον παρωμοίασα και την δύναμιν πόσον θαυμασίαν ἔχει. Διότι πρέπει να μάθετε ὅτι κανεὶς ἀπὸ σας δεν τον

γνωρίζει καλά · εγώ όμως, αφού ήρχισα, θα τον φανερώσω οποίος είναι. Λοιπόν ο Σωκράτης, τον βλέπετε ότι διάκειται ερωτικώς προς τους ωραίους και περί αυτούς τριγυρίζει διαρκώς και μένει εκστατικός από θαυμασμόν, και εκεί πάλιν τον βλέπετε αγνοούντα τα πάντα και μη γνωρίζοντα τίποτε, όπως φαίνεται από το ύφος του. Αι! αυτό δεν είναι ίδιον σειληνού; Είναι βέβαια και πάρα πολύ μάλιστα. Διότι το ύφος τούτο περιβάλλεται εξωτερικώς, απaráλλακτα όπως ο γεγλυμένος σειληνός · από μέσα δε, όταν ανοιχθή, πόσην, ω άνδρες συμπόται, νομίζετε ότι περικλείει σοφίαν; Μάθετε λοιπόν ότι ούτε εάν τις είναι ωραίος ενδιαφέρεται διόλου, αλλά καταφρονεί τόσον όσον δεν θα ημπορούσε κανείς να υποθέση, ούτε εάν είναι πλούσιος, ούτε εάν έχη άλλην τινα υπεροχήν εκ των υπό του πλήθους μακαριζομένων νομίζει δε ότι όλ' αυτά τα πλεονεκτήματα δεν αξίζουν τίποτε και ότι όλοι ημείς είμεθα μηδενικά, μη εκφράζων μεν διά του λόγου την ιδέαν του αυτήν, αλλ' εξακολουθών καθ' όλην του την ζωήν να ειρωνεύεται και να περιπαίζη όλον τον κόσμον. Όταν όμως ομιλή σπουδαιώς και ανοιχθή, δεν ηξεύρω αν και άλλος τις είδε τα εντός αυτού αγάλματα · εγώ όμως έτυχε να τα ιδώ, και μου εφάνησαν ότι είναι τόσον θεία και πολύτιμα και πάγκαλα και θαυμαστά, ώστε έκρινα ότι έπρεπε να κάμω ταχέως ό,τι θέλει ο Σωκράτης. Επειδή δ' ενόμισα ότι έδιδε πολλήν σημασίαν εις την ωραιότητά μου, εθεώρησα ως ανέλπιστον ευκαιρίαν και ευτύχημα σπάνιον δι' εμέ αποτελούν το να χαρισθώ εις τον Σωκράτη και να μάθω από το στόμα του όλα όσα ούτος εγνώριζε · διότι είχα δα πολύ μεγάλην ιδέαν διά την καλλονήν μου.

Αυτά λοιπόν έχων κατά νουν, ενώ πριν δεν συνέβαινε να συναναστρέφωμαι μετ' αυτού μόνος και άνευ ακολούθου, τώρα, αποπέμπων τον ακόλουθον, έμενα μαζί του μόνος. Διότι νομίζω πρέπον να σας ειπώ όλην την αλήθειαν · ακούσατέ με λοιπόν με προσοχήν, και συ, Σωκράτη, εάν ψεύδωμαι, εξέλεγχέ με. Κατ' αυτόν τον τρόπον ήρχισα να τον συναναστρέφωμαι μόνος προς μόνον, ενόμιζα δε ότι αμέσως θ' αρχίση να μου λέγη όσα συνήθως έχει να ειπή εραστής προς αγαπώμενον όταν μείνουν μόνον, και έχαιρον δι' αυτό. Εν τούτοις απολύτως τίποτε από αυτά δεν συνέβη, αλλ' αφού συνδιελέχθη όπως συνήθως μαζί μου όλην την ημέραν, ανεχώρησεν. Έπειτα από αυτό τον επροκάλεσα να γυμνασθώμεν μαζί και συνεγυμναζόμεν, νομίζων ότι εδώ πλέον θα λάβη τέλος η υπόθεσις. Συνεγυμνάζετο λοιπόν μαζί μου και προσεπάλαιε πολλάκις ουδενός παρόντος · τι να σας ειπώ όμως; το αποτέλεσμα δεν υπήρξε περισσότερον ευνοϊκόν εις τον σκοπόν μου. Βλέπων ότι με αυτά δεν κατώρθωνα τίποτε, έκρινα πρέπον να επιτεθώ κατά του ανδρός κρατερώς και να μην αφήσω να μου ξεφύγη, μια φορά που είχε γείνει αρχή, αλλά να μάθω πρώτα τι συμβαίνει. Προσκαλώ λοιπόν αυτόν να συνδειπνήσωμεν, απaráλλακτα ωσάν εραστής θέλων να καταφέρω τον αγαπώμενον. Αλλά και εις αυτό δεν εφάνη πρόθυμος

να μ' ευχαριστήση αμέσως, επειόθη όμως μετά παρέλευσιν ολίγου καιροῦ. Ἐν τούτοις την πρώτην φοράν που ἤλθεν, ηθέλησε ν' αναχωρήση αμέσως μετά τον δείπνον· ἐγὼ δε εντραπείς τότε τον αφήκα ν' ἀπέλθη· και διά τούτο προσκαλέσας αὐτόν και πάλιν, μετά το δείπνον παρέτεινα την μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν μέχρι βαθείας νυκτός, και ὅταν ηθέλησε ν' αναχωρήση, επικαλούμενος το προχωρημένον της ὥρας τον ηνάγκασα να μείνη. Ἀνεπαύετο λοιπόν εις την συνεχομένην μετά της ιδικῆς μου κλίνην, εις την οποίαν και εἶχε δευπνήσει, κανείς δε ἄλλος δεν κοιμάτο εις το οἶκημα, παρά μόνον ημεῖς.

Και μέχρι μεν του σημείου αὐτοῦ της διηγήσεως, τα πράγματα ημποροῦν να λεχθῶν ἐνώπιον οποιουδήποτε· τα παρακάτω όμως δεν θα με ηκούατε ποτέ να τα διηγηθῶ, εἴν πρώτον μεν ο οἶνος κατά την παροιμίαν, μαζί με τα παιδιά ἢ χωρίς αὐτά, δεν ἦτο ἀληθῆς, και εἴν ἔπειτα το ν' ἀποκρύψω ἔργον υπερήφανον του Σωκράτους, ἀφοῦ πρόκειται περί ἐπαίνου, δεν μου εφαινετο ἀδικον πράγμα. Προς τούτοις ἔχω πάθει κ' ἐγὼ αὐτό που παθαίνουν οι δηχθέντες ἀπό ἐχιδναν· διότι λέγεται ὅτι ὅταν τύχη να πάθη κανείς το πάθημα αὐτό, δεν θέλγει να διηγηθῆ τι υπέφερε παρά μόνον εις ὄσους ἔχουν δηχθῆ, φρονῶν ὅτι μόνον αὐτοῖ ημποροῦν να τον καταλάβουν και να τον συγχωρήσουν, εἴν εκ της οδύνης ἦτο ικανός το παν να πράττη και να λέγη. Και ἐγὼ ἐπίσης ἔχω δηχθῆ ἀπό κάτι ἀλγεινότερον ἀκόμη και εις το ἀλγεινότερον ἀπό ὅλα ὅπου εἶνε δυνατόν κανείς να δηχθῆ — εις την καρδίαν ἢ ψυχῆν δηλαδή, ἢ οπωσδήποτε ἄλλως πρέπει να ονομασθῆ, πληγείς τε και δηχθείς ἀπό τα φιλοσοφικά διδάγματα, των οποίων τα δῆγματα εἶνε πολύ ἀγριώτερα της ἐχιδνης, ὅταν συλλάβουν ψυχῆν κατάλληλον ἐνός νέου, και ὠθοῦν εις οιασδήποτε πράξεις και λόγους· βλέπω ἐξ ἄλλου γύρω μου Φαῖδρους, Ἀγάθωνας, Ερυξιμάχους, Πausανίας, Ἀριστοδήμους τε και Ἀριστοφάνας· διά τον ἴδιον δε τον Σωκράτη τι πρέπει να εἰπῆ κανείς, και ὄσους ἄλλους; διότι ὅλοι σεις ἔχετε πάθει ἀπό την ἴδιαν μανίαν και μέθην της φιλοσοφίας· διά τούτο ὅλοι σας θα μ' ἐννοήσετε· και θα συγχωρήσετε και τα τότε πραχθέντα και τα τόρα λεγόμενα· οι δε οἰκέται και εἴν τις ἄλλος υπάρχη βέβηλος και ἀγροικος, ας βουλώσουν καλά τ' αὐτιά τους. Ὅταν λοιπόν, ὠ ἄνδρες, ο μεν λύχνος εσβέσθη, οι δε δούλοι ἀπεςῶρθησαν, ἐκρίνα ὅτι ἔπρεπε ν' αφήσω τας περιστροφάς και να του εἰπῶ ἐλευθέρως ὅ,τι εσκεπτόμην και κινήσας αὐτόν,

- Σωκράτη, κοιμάσαι; ἐρώτησα.
- Ὅχι δα ἀκόμη, μου ἀπήντησε.
- Ἡξεύρεις λοιπόν τι ιδέαν ἔχω;
- Πώς να το γνωρίζω; εἶπε.

– Ἐχω την ιδέαν, ἐπανέλαβα, ὅτι ο μόνος ἀξίος ἐμοῦ ἐραστής που μου ἔτυχε εἶσαι συ, και μου φαίνεται πώς διστάζεις να μου ἀποκαλύψης τα αισθήματά σου· ἐγὼ δε ἰδοῦ πώς σκέπτομαι· φρονῶ ὅτι θα ἦτον

ανόητον να μη χαρισθώ εις σε και ως προς αυτό και δι' ό,τιδήποτε άλλο, είτε της περιουσίας μου θα είχες ανάγκην είτε των φίλων μου. Διότι δι' εμέ το κυριώτερον απ' όλα είναι να γείνω όσον το δυνατόν τελειότερος, προς τούτο δε νομίζω ότι αντιλήπτορα, καταλληλότερον από σε δεν θα εύρω κανένα. Και μα την αλήθειαν πολύ περισσότερον θα εντρεπόμεν τους φρονίμους μη χαριζόμενος εις τοιούτον άνδρα, αφ' όσον χαριζόμενος, θα εντρεπόμεν τους πολλούς και ανοήτους.

Και αυτός, αφού με ήκουσεν, ειπεν ειρωνικώτατα, όπως συνηθίζει, και πολύ σύμφωνα με τον χαρακτήρα του:

— Φίλτατε Αλκιβιάδη, φαίνεσαι τώντι αντιλαμβανόμενος το συμφέρον σου όχι και άσχημα, αν υποτεθή ότι είναι αληθή όσα λέγεις περί εμού και ότι υπάρχει εις εμέ δύνამις τις, διά της οποίας ημπορείς να γείνης καλύτερος· θα βλέπης βέβαια εις εμέ κάποιον κάλλος θαυμάσιον και πάμπολυ της ιδικής σου ευμορφίας διαφέρον. Εάν λοιπόν αυτό βλέπων επιδιώκεις να μετάσχη και συ και ν' ανταλλάξης κάλλος αντί κάλλους, ζητείς να με καταπλεονεκτήσης όχι ολίγον, επιχειρών, εις αντάλλαγμα φαινομένων, αλήθειαν καλών ν' αποκτήσης και τώντι χρυσά με χάλκινα ν' αλλάξης εννοών (26). Αλλ', ω μακάριε, κύτταξε καλύτερα μήπως κάνης λάθος και δεν αξίζω τίποτε. Η όρασις της διανοίας αρχίζει να βλέπη οξέως, όταν η των ομμάτων αρχίξη να παρακμάζη· συ δε είσαι μακράν απ' αυτά ακόμη.

Και εγώ ακούσας:

— Τα μεν εκ μέρους μου, είπα, αυτά είναι, και τίποτε δεν ελέχθη άλλως ή όπως το διανοούμαι· συ δε σκέψου επ' αυτών και αποφάσισε ό,τι νομίζεις άριστον και δι' εμέ και διά σε.

— Πολύ σωστά βέβαια λέγεις ως προς αυτό· έχομεν λοιπόν καιρόν εις το μέλλον να σκεφθώμεν και να κάμωμεν ό,τι θα μας φανή περί τε τούτων και περί των άλλων άριστον.

Εγώ λοιπόν αυτά, ακούσας και ειπών, και ρίψας τρόπον τινα ως βέλη, εθεώρουν αυτόν τρωθέντα· και εγερθείς, χωρίς να του δώσω καιρόν να ειπή τίποτε άλλο, εφόρεσα το ιμάτιον τούτο — διότι ήτον χειμών — και κατεκλίθην υπό τον τρίβωνα αυτού, περιβαλών δε διά των χειρών τον αληθώς δαιμόνιον και θαυμαστόν τούτον άνδρα, έμεινα μαζί του όλην την νύκτα. Και δι' αυτά επίσης, ω Σώκρατες, δεν θα ειπής ότι ψεύδομαι. Μ' όλ' αυτά εν τούτοις που έκαμα εγώ, αυτός έμεινεν εντελώς απαθής και κατεφρόνησε την ωραιότητά μου και κατεγέλασε και ύβρισεν· εκείνο δηλαδή που εγώ εν τούτοις ενόμιζα πώς κάτι είναι, ω άνδρες δικασταί· διότι δικαστάς σας θέλω της υπερηφανείας του Σωκράτους. Και μάθετε λοιπόν, μα θεούς, μα θεάς, ότι αφού εκοιμήθηκα με τον Σωκράτη, εσηκώθηκα χωρίς να συμβή τίποτε παραπάνω αφ' ότι θα συνέβαινεν αν εκοιμώμην μετά πατρός ή αδελφού πρεσβυτέρου.

Αί λοιπόν, έπειτα από αυτό στοχάζεσθε εις ποίαν πνευματικήν κατάστασιν διετέλουν, θεωρών μεν τον εαυτόν μου υβρισθέντα, αλλά

και θαυμάζων του ανδρός τον χαρακτήρα και την σωφροσύνην και την δύναμιν της ψυχής, μη φανταζόμενος δε ποτέ ότι ήτο δυνατόν να συναντήσω άνθρωπον ὅμοιον με αυτόν εις φρόνησιν και σταθερότητα; εις τρόπον ὡστε οὔτε να οργισθῶ ἠμπορούσα οπωσδήποτε και να στερηθῶ της συναναστροφῆς αυτού οὔτε να τον προσελκύσω εὔριστα τρόπον. Διότι ἤξευρα καλά ὅτι ἀπέναντι μεν των χρημάτων ήτον πολύ περισσότερον ἀτρωτος κατά πάντα τρόπον ἀφ' ὅ,τι ήτον ο Αίας ἀπέναντι του σιδήρου, ἀπό εκείνο δε που μόνον ἐνόμιζα πως θα τον αναγκάση να παραδοθῆ, μου εἶχεν ἐκφύγει. Διετέλουν λοιπόν εις ἀμηχανίαν, υποδουλωθεῖς ὑπό του ἀνθρώπου αυτού ὅσον κανεῖς ποτέ δεν ἐφθασε να υποδουλωθῆ ὑπό ἄλλου.

Ὅλ' αὐτά μου εἶχαν συμβῆ ἤδη, ὅταν κατόπιν εὐρεθήκαμεν μαζί κατά την εις Ποτίδαιαν ἐκστρατείαν, ὅπου και συνεσιτούμεν. Εκεί λοιπόν, πρῶτον μεν εις τας κακοπαθείας ἀντεῖχε περισσότερον ὄχι μόνον ἐμοῦ, ἀλλά και ὅλων ἐν γένει των ἄλλων. Εἴαν εὐρισκόμεθα εις την ἀνάγκην ἀποκλεισθέντες που, ὅπως συμβαίνει εις τας ἐκστρατείας, να μείνωμεν νησιτικοί, τίποτε δεν ήσαν οἱ ἄλλοι ἀπέναντί του ὡς προς την καρτερίαν· και εις τας εὐωχίας πάλιν μόνος αὐτός ἤξευρε ν' ἀπολαμβάνη κατά τε τ' ἄλλα και ὡς προς τον πότον δε ἀκόμη, εἴαν, μολονότι ἀποφεύγων να πίνη, ἠθέλεν ἀναγκασθῆ εις τούτο, ἔβαλλε κάτω ὅλους, και το θαυμαστότερον ἀπ' ὅλα εἶνε ὅτι τον Σωκράτη δεν ὑπάρχει ἀνθρωπος που να τον εἶδε ποτέ μεθυσμένον· τούτου ἄλλως την ἀπόδειξιν μου φαίνεται πῶς θα την ἔχετε και τὸρ' ἀμέσως. Ὡς προς δε πάλιν την ἀντοχήν εις το ψύχος — διότι οἱ χειμῶνες εἶνε πολύ βαρεῖς εις τα μέρη εκείνα — δεν εἶχε τον ὅμοιον του πάντοτε μεν, ἀλλ' ἰδίως κάποτε που ο παγετός ήτον πάρα πολύ φοβερός, ἐνῶ ὅλοι ἢ δεν ἐβγαιναν ἐξῶ, ἢ ἀν ἐβγαιναν, ἐφορούσαν ὅσον ἠμπορούσαν περισσότερα, υποδημένοι δε και τυλιγμένοι εις τους πόδας με ἀρνακίδας και πιλήματα, αὐτός ἐν τούτοις ἐξήρχετο φέρων ἱμάτιον μεν τοιοῦτον ὁποῖον και πρὶν εὐνεύθειζε να φορῆ, ἀνυπόδητος δε ἐβάδιζεν ἐπάνω εις τα κρύσταλλα εὐκολώτερα παρά οἱ ἄλλοι που ήσαν υποδημένοι. Οἱ στρατιῶται μάλιστα τον ἐστραβοκῶτταζαν νομίζοντες ὅτι θέλει να δείξη καταφρόνησιν προς αὐτούς.

Και ταῦτα μεν δη ταῦτα·

μα κι ἄλλο του κατόρθωμα μεγάλο του γενναίου

ἐκεῖ κάποτε κατά την ἐκστρατείαν αὐτήν, ἀξίζει τον κόπον να το ἀκούσετε. Μίαν φοράν λοιπόν εἶχε σταθῆ κάπου ἐκεῖ σὺννοους ἀπό το πρῶν, προσηλωμένος εις κάτι, και ἐπειδὴ το πράγμα δεν ἐπῆγαινε, φαίνεται, καλά, δεν παρητεῖτο, ἀλλ' ἐξηκολούθει να μένη ἐκεῖ ἀκίνητος ζητών να εὐρη ἐκεῖνο που ἠθέλε. Εἶχεν ἐλθεῖ ἤδη μεσημβρία και πολλοὶ εἶχαν πλέον μυρισθῆ το πράγμα και ἐκοινολογεῖτο ἀπό τον ἕνα εις τον ἄλλον ὅτι ο Σωκράτης ἀπό την αὐγὴν ἐστέκετο ἐκεῖ κάτι συλλογιζόμενος. Εἰς το τέλος μερικοὶ ἀπό τους Ἴωνας, ἐπειδὴ εἶχε

βραδυάσει πλέον, αφού εδείπνησαν, έφεραν έξω καθένας το χαμόστρωμά του — διότι ήτον θέρος τότε — και ενώ εκοιμώντο εις την δροσιάν, συγχρόνως παρηκολούθουν αυτόν διά να ιδούν αν θα μείνη έτοι όλην την νύκτα. Και τώντι έμεινεν έως ότου εξημέρωσε και ανέτειλεν ο ήλιος· έπειτα ανεχώρησεν, αφού προσευχήθη εις τον ήλιον.

Αν θέλετε τόρα να μάθετε και οποίος είνε εις τας μάχας, ακούσατε· διότι επιβάλλεται να του αποδοθή δικαιοσύνη και ως προς αυτό. Όταν λοιπόν έγεινεν η μάχη, της οποίας τ' αριστεία έδωσαν εις εμέ οι στρατηγοί, αυτός μόνος μου έσωσε την ζωήν και κανείς άλλος, διότι πληγωμένον όντα δεν ηθέλησε να με αφήση, αλλά διέσωσε και τα όπλα μου και εμέ τον ίδιον. Και εγώ μεν, ω Σώκρατες, και τότε επέμενα να δώσουν εις σε τ' αριστεία οι στρατηγοί, ως προς αυτό δε βέβαια ούτε θα με κατηγορήσης ούτε θα ειπής ότι ψεύδομαι· αλλ' ενώ οι στρατηγοί ήθελαν να δώσουν εις εμέ τ' αριστεία αποβλέποντες εις την τάξιν μου, συ ο ίδιος εφάνης προθυμότερος των στρατηγών διά να τα λάβω εγώ και όχι συ.

Προς τούτοις έπρεπεν, ω άνδρες, να ιδήτε τον Σωκράτη κατά την άτακτον διά φυγής υποχώρησιν μας από το Δήλιον. Εγώ ειχα ίππον εις την μάχην αυτήν, αυτός δε τον βαρύν του πεζού οπλισμόν. Υπεχώρει λοιπόν μετά τον διασκορπισμόν πλέον όλων αυτός και ο Λάχης μαζί· τους συναντώ δ' εγώ και μόλις τους είδα φωνάζω εις αυτούς να έχουν θάρρος και ότι εγώ δεν θα τους αφήσω. Εδώ δα είνε που είδα και καλύτερα τον Σωκράτη παρά εις την Ποτίδαιαν· διότι ο ίδιος διέτρεχα ολιγώτερον κίνδυνον, επειδή ήμουν έφιππος· και πρώτον παρετήρησα πόσον ανώτερος του Λάχης ήτο εις αταραξίαν έπειτα μου εφάινετο, ω Αριστόφανες, πώς τον έβλεπα όπως τον παρέστησες συ, περιπατούντα δηλαδή κ' εκεί όπως κ' εδώ, υπερήφανον και λοξοβλέποντα (28), ηρέμα περισκοπούντα και τους ιδικούς μας και τους πολεμίους, κατά τρόπον που εφανέρωνεν εις τον καθένα και από πολύ μακράν ακόμη, ότι αν κανείς ετολμούσε να πλησιάση τον άνδρα, θ' απεκρούετο ερρωμένως. Διά τούτο και η υποχώρησις και αυτού και του Λάχης συνετελέσθη ακινδύνως· διότι σχεδόν πάντοτε εις τον πόλεμον τους ούτω διακειμένους ουδέ καν τους πλησιάζουν, αλλά καταδιώκουν τους προτροπάδην φεύγοντας.

Εις αυτά, και άλλα πολλά και θαυμάσια θα ημπορούσε κανείς να προσθέση εις έπαινον του Σωκράτους· αλλά προκειμένου μεν περί πάσης άλλης υπεροχής, ημπορεί κανείς ίσως να την εύρη και εις άλλους, το δε να μην ομοιάζη τις προς κανένα από τους ανθρώπους, μήτε από τους παλαιούς μήτε από τους τορινούς, αυτό είνε άξιον ιδιαιτέρου θαυμασμού. Με τον Αχιλλέα λόγου χάριν, οποίος ανεδείχθη, θα ημπορούσε να παρομοιάση κανείς και τον Βρασίδαν και άλλους, και με τον Περικλή πάλιν, και τον Νέστορα και τον Αντήγορα· είνε δε και άλλοι που ημπορούν να παραλληλισθούν κατ' αυτόν τον τρόπον· ενώ

το αλλόκοτον του ανθρώπου τούτου, και εις τον χαρακτήρα και εις τους λόγους, δεν ημπορεί κανείς να το εύρη, οσονδήποτε και αν σκεφθή, εις κανένα ούτε από τους σημερινούς ούτε από τους παλαιούς, εκτός εάν τον παρομοιάση με ό,τι εγώ τον παρωμοίασα, όχι δηλαδή με άνθρωπον οιονδήποτε, αλλά με σειληνούς και σατύρους, και αυτόν και τους λόγους του.

Και του λόγου δοθέντος, πρέπει να προστεθή εδώ και τούτο, το οποίον παρέλειψα εις την αρχήν, ότι δηλαδή και οι λόγοι αυτού ομοιότατοι είνε προς τους διανοιγομένους σειληνούς. Τῶντι, τα λεγόμενα του Σωκράτους θα εφαινοντο κατ' αρχάς γελοία εις τον επιθυμούντα να τον ακούση· τόσον αι λέξεις και αι εκφράσεις διά των οποίων περιβάλλεται έξωθεν η έννοια αυτών ομοιάζουν με αναιδούς τινος σατύρου δοράν. Διότι ομιλεί περί όνων σαμαρωμένων και χαλκένων και σκυτοτόμων και βυρσοδεψών, και φαίνεται τα αυτά διά των αυτών αεννάως λέγων, εις τρόπον ώστε κάθε άπειρος και ανόητος άνθρωπος ήθελε γελάσει περιφρονητικώς εις τους λόγους αυτού. Όταν όμως τους ιδή τις διανοιγομένους και εισδύση εντός αυτών, πρώτον μεν θα τους εύρη ως τους μόνους λόγους που έχουν έννοιαν μέσα τους, έπειτα δε θειοτάτους και πλείστ' αγάλματ' αρετής περικλείοντας και αναφερομένους εις πλείστα ή μάλλον εις όλα όσα αρμόζει να έχη υπ' όψιν ο θέλων να γείνη καλός και αγαθός.

Αυτά είνε, ω άνδρες, που επαινώ εγώ τον Σωκράτη· και επίσης που τον κατηγορώ, εκθέσας μαζί και τους εξευτελισμούς που υπέστην από αυτόν. Και δεν έχει μεταχειρισθή μόνον εμένα κατ' αυτόν τον τρόπον, αλλά και Χαρμίδην τον Γλαύκωνος και Ευθύδημον τον Διοκλέους και άλλους πάρα πολλούς, τους οποίους εξαπατών ως δήθεν εραστής, αγαπώμενος μάλλον ο ίδιος καθίσταται αντι εραστού. Αυτά δε τα λέγω και διά σε, Αγάθων, διά να μην εξαπατάσαι υπό τούτου, αλλά να πάρης μάθημα από τα ιδικά μας παθήματα και φυλαχθής, και μην αφήσης ωσάν νήπιον να πάθης πρώτα κ' έπειτα να μάθης κατά την παροιμίαν.

Αυτά είπεν ο Αλκιβιάδης, όλοι δε εγέλασαν διά την παρρησίαν αυτού και διότι εφαινετο ερωτικώς ακόμη διακείμενος προς τον Σωκράτη.

— Δεν μου φαίνεται να είσαι διόλου μεθυσμένος, Αλκιβιάδη, είπε τότε ο Σωκράτης. Διότι άλλως δεν θα ήτον ποτέ δυνατόν να τα καταφέρης τόσον καλά με τας περιστροφάς σου ώστε ν' αποκρύψης τίνος ένεκα είπες όλ' αυτά, και μόνον εις το τέλος έκαμες λόγον περί αυτού και παρέργως τρόπον τινα, ωσάν τάχα αυτά που είπες να μην τα είπες δι' αυτό, διά να βάλης δηλαδή σκάνδαλα μεταξύ εμού και του Αγάθωνος, έχων την αξίωσιν εγώ μεν μόνον σε ν' αγαπώ και κανένα άλλον, ο δε Αγάθων πάλιν μόνον υπό σου ν' αγαπάται και υπό κανενός άλλου. Δεν μας εγέλασες όμως, και όλον σου αυτό το δράμα το σατυρικόν και σειληνικόν εφανερώθη τι σκοπόν είχε. Αλλ' ας μην του

γείνη αυτή η χάρις, φίλτατε Αγάθων, και έχε τον νουν σου ώστε κανείς να μην ημπορή να βάλει σκάνδαλα μεταξύ εμού και σου.

Και ο Αγάθων:

– Πραγματικώς, ω Σώκρατες, είπε, μου φαίνεται πως έχεις δίκαιον. Το συμπεραίνω δε αυτό και εκ τούτου, ότι κατεκλίθη μεταξύ εμού και σου, διά να μας χωρίση. Δεν θα του περάση όμως, διότι εγώ θα σηκωθώ να κατακλιθώ κοντά σου.

– Εμπρός λοιπόν, επανέλαβεν ο Σωκράτης, έλα κ' εξαπλώσου εδώ, έπειτα από εμέ.

– Ω Ζευ! ανέκραξεν ο Αλκιβιάδης, τι υποφέρω διαρκώς από τον άνθρωπον αυτόν! Το νομίζει χρέος μου να είμαι παντού κατώτερός του. Αλλ' αν όχι τίποτε άλλο, ω θαυμάσιε, τουλάχιστον άφησε τον Αγάθωνα να κατακλιθή μεταξύ των δύο.

– Αλλ' αυτό είναι αδύνατον, είπεν ο Σωκράτης. Διότι αφού συ έκαμες τον έπαινον μου, πρέπει κ' εγώ να επαινέσω τον προς τα δεξιά μου. Αλλ' εάν ο Αγάθων κατακλιθή έπειτα από σε, δεν θα μ' επαινέση βέβαια και πάλιν, πριν αυτός μάλλον υπ' εμού επαινεθή. Άφησε λοιπόν, ω δαιμόνιε, και μη φθονήσης τον νέον διά τον έπαινον που θα του κάμω· διότι πολύ επιθυμώ να τον εγκωμιάσω.

– Ιού, ιού! εφώναξεν ο Αγάθων, Αλκιβιάδη, δεν είνε δυνατόν να μείνω εδώ, διότι εννοώ προ παντός να επαινεθώ από τον Σωκράτη, και δι' αυτό θ' αλλάξω θέσιν.

– Τα ίδια τα συνηθισμένα, είπεν ο Αλκιβιάδης· Σωκράτους παρόντος, αδύνατον άλλος κανείς να έλθη εις επικοινωνίαν με την ωραιότητα. Και τώρα ακόμη τι εύκολα και τι ευλογοφανή πρόφασιν ευρήκε, διά να φέρη κοντά του και τούτον εδώ.

Ο Αγάθων εσηκώνετο ήδη διά να κατακλιθή πλησίον του Σωκράτους· αλλ' έξαφνα κατέφθασεν όμιλος από πολλούς ευθυμούντας, οι οποίοι ευρόντες την θύραν ανοικτήν διότι κάποιος εξήρχετο την στιγμήν αυτήν, επροχώρησαν κατ' ευθείαν μέσα και εξηπλώθησαν κοντά εις τους άλλους, θόρυβος δ' επεκράτησε τότε εις όλα και πάσα ευκοσμία εξέλιπεν, ηναγκάσθησαν δε όλοι να πίνουν πολύν οίνον. Και ο μεν Ερυξίμαχος και ο Φαίδρος, επρόσθεσεν ο Αριστόδημος, ανεχώρησαν, αυτός δε ο ίδιος κατελήφθη από ύπνον και, καθώς ήτον εποχή των μακρών νυκτών, εκοιμήθη πάρα πολύ, όταν δ' εξύπνησε περί την αυγήν, των πετεινών λαλούντων πλέον, είδε τους μεν άλλους κοιμωμένους ή απελθόντας, μόνους δε τον Αγάθωνα, τον Αριστοφάνη και τον Σωκράτη αγρυπνούντας ακόμη και πίνοντας από μεγάλην κανάταν ερχομένων γύρω δεξιά. Είχε δε τον λόγον ο Σωκράτης την στιγμήν εκείνην· και τας μεν λεπτομερείας της συζητήσεως ο Αριστόδημος είπεν ότι δεν τας ενθυμείτο, και διότι δεν την επρόφθασεν εξ αρχής και διότι εμισονύσταζεν ακόμη· κεφαλαιώδης όμως είπεν ότι ο Σωκράτης ηνάγκασε τους άλλους δύο να συμφωνήσουν, ότι η ικανότης

προς σύνθεσιν κωμωδίας και τραγωδίας του αυτού ανδρός ίδιον εἶνε, και ὅτι ο κατέχων την τέχνην του τραγωδιοποιού εἶνε και κωμωδιοποιός. Ευρισκόμενοι λοιπόν οὔτοι εις την ανάγκην να συμφωνήσουν εις αυτά και μη παρακολουθόντες πολύ πολύ την συζήτησιν, ἤρχισαν να νυστάζουν, και πρώτος μεν απεκοιμήθη ο Αριστοφάνης, ημέρας δε ἤδη γινομένης και ο Αγάθων. Ο δε Σωκράτης, αφού τους αποκοίμισε, εσηκώθη και ανεχώρησε, συνοδευόμενος ὅπως συνήθως υπό του Αριστοδήμου, μεταβάς δε εις το Λύκειον, αφού επλύθη, διήλθεν εκεί ὅπως και ἄλλοτε το υπόλοιπον της ημέρας, και μόνον περί την εσπέραν ἐπήγε ν' αναπαυθῆ εις την οικίαν του.

Η Σειρά των Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων, των Εκδόσεων Φέξη, υπήρξεν ένας σταθμός στα ελληνικά χρονικά. Για πρώτη φορά προσφερόταν συστηματικά στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, η αρχαία ελληνική σκέψη (Ιστορία, φιλοσοφία, ποίηση, δράμα, δικανικός και πολιτικός λόγος) σε δημιουργικές μεταφορές της, από τους άριστους μεταφραστές του τόπου, στην πιο σύγχρονη μορφή που πήρε εξελισσόμενο το γλωσσικό της όργανο. Ο Όμηρος, οι Τραγικοί κι ο Αριστοφάνης, ο Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης, ο Πλάτων, ο Ξενοφών, ο Αριστοτέλης, ο Θεόκριτος, ο Θεόφραστος, ο Επίκτητος, ο Πλούταρχος, ο Λουκιανός κλπ. προσφέρονται και σήμερα, στις κλασικές πια μεταφράσεις των Πολυλά, Ραγκαβή, Μωραϊτίδη, Κονδυλάκη, Ποριώτη, Γρυπάρη, Τανάγρα, Πολέμη, Καμπάνη, Καζαντζάκη, Βάρναλη, Αυγέρη, Βουτιερίδη, Ζερβού, Φιλαδελφέως, Τσοκόπουλου, Σιγούρου, Κ. Χρηστομάνου κλπ, σε μια σύγχρονη σειρά εκδόσεων βιβλίου τσέπης, πράγμα που επίσης γίνεται για πρώτη φορά, συστηματικά, στην Ελλάδα.

End of the Project Gutenberg EBook of Symposium, by Plato

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK SYMPOSIUM ***

***** This file should be named 35789-h.htm or 35789-h.zip *****

This and all associated files of various formats will be found in:

<http://www.gutenberg.org/3/5/7/8/35789/>

Produced by Sophia Canoni

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm
electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or

distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org),

you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days

of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR

INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works,

harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact

information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations.

To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

Εκδόσεις schooltime.gr

Εκπαίδευση & Πολιτισμός

Τηλ.: 6977554086

e-mail: info@schooltime.gr

website: www.schooltime.gr

